

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
VERSLO TEISĖS KATEDRA**

SANDRA JUNAITĖ

**KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMAS BANKROTO
BYLOSE: TEORIJA IR PRAKTIKA**
Magistro baigiamasis darbas

**Vadovė
Asist. Salvija Kavalnė**

**Konsultantas
Doc. dr. Edvardas Sinkevičius**

VILNIUS, 2008

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
VERSLO TEISĖS KATEDRA**

**KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMAS BANKROTO
BYLOSE: TEORIJA IR PRAKTIKA**

**Magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62401S105**

Konsultantas

**Doc. dr. Edvardas Sinkevičius
2008 11 20**

Vadovė

**Asist. Salvija Kavalnė
2008 11 20**

Recenzentas

2008 12

Atliko

**VRTmn7-03 gr. stud.
Sandra Junaitė
2008 11 20**

VILNIUS, 2008

TURINYS

ĮVADAS	4
1. KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BANKROTO BYLOSE SAMPRATA, ISTORINĖ RAIDA, REIKŠMĖ	7
1.1. Kreditorių teisių gynimo samprata ir istorinė raida	7
1.2. Bankroto teisinio reguliavimo modelio pasirinkimo įtaka kreditorių teisių gynimui ...	13
2. KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDŲ BANKROTO BYLOSE ANALIZĖ	17
2.1. Teismo vaidmuo užtikrinant kreditorių teisių gynimą	18
2.1.1. Tinkamos kreditorių procesinės padėties nustatymas	18
2.1.2. Tinkamos bankroto administratoriaus kandidatūros parinkimas	20
2.1.3. Kreditorių teisių gynimas nustačius tyčinį bankrotą	23
2.1.4. Laikinių apsaugos priemonių taikymas bankroto byloje - būdas užtikrinti kreditorių interesus	25
2.1.5. Taikos sutartis bankroto bylose	27
2.1.6. Sprendimo už akių netaikymas	29
2.1.7. Kiti teismo užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai	30
2.2. Bankroto administratoriaus ir kreditoriaus (kreditorių) užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai	33
2.2.1. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse numatyti kreditorių teisių gynimo būdai	34
2.2.2. Administratoriaus užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai	38
2.2.3. Kreditoriaus (kreditorių) užtikrinami jų teisių gynimo būdai	42
2.3. Kiti įstatymų numatyti kreditorių teisių gynimo būdai	45
2.3.1. Likvidatoriaus, įmonės vadovo, savininko, įmonės valdymo organų užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai	45
2.3.2. Kiti kreditorių teisių gynimo būdai	49
3. KAI KURIE KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BANKROTO BYLOSE YPATUMAI	54
3.1. Kreditorių teisių gynimas supaprastinto bankroto proceso metu	54
3.2. Kreditorių teisių gynimo ypatumai finansų įstaigų bankroto bylose	57
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	59
LITERATŪRA	62
ANOTACIJA	70
ANNOTATION	71
SANTRAUKA	72
SUMMARY	74

IVADAS

Temos aktualumas, ištirtumas. Kreditoriaus interesų saugojimas nuo skolininko nemokumo nuo seno buvo teisinio reguliavimo objektas. Būtent tarp skolininko ir kreditoriaus susiklostę santykiai tampa prielaida priimti teisės aktus, reglamentuojančius bankroto santykius.¹ Senovės Romoje kreditorių teisės buvo ginamos drastiškomis priemonėmis (kreditoriaus reikalavimai buvo užtikrinami skolininko gyvybe)². Šiais, civilizacijos laikais tai reglamentuojama teisės normomis, ir visi kreditorių teisių gynimo būdai yra numatyti įstatymuose.

Kreditorius yra viena svarbiausių figūrų bankroto procese, kuris siekia, kad kuo greičiau ir visa apimtimi būtų patenkinti jo kreditoriniai reikalavimai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs ir ne kartą pažymėjęs savo bylose, kad bankroto instituto paskirtis yra pirmiausia užtikrinti nemokaus skolininko kreditorių teises ir interesus. Kreditorių interesų apsaugai užtikrinti Lietuvos Respublikos teisės norminiuose aktuose numatytos teismo, bankroto administratoriaus teisės ir pareigos; kreditoriaus teisės, kurias jis įgyvendina veikdamas savarankiškai arba per kreditorių susirinkimą (kreditorių komitetą); kitų asmenų teisės bei pareigos, kurias įgyvendindami jie padeda užtikrinti kreditorių interesus. Reikia pažymėti, kad šiame darbe analizuojamas kreditorių teisių gynimas tik bankroto bylose, t.y. tik tada, kai jas iškelia ir nagrinėja teismai.

Bankroto procese labai svarbus kreditorių lygiateisiškumo principas (*lot. par conditio creditorum*), nustatantis, kad bankroto procesas skirtas visų kreditorių reikalavimų proporcingam patenkinimui užtikrinti. Nemažai procesinių nuostatų, reglamentuojančių bankroto procesą, užtikrina kreditorių lygiateisiškumo principą, t.y. turi būti sudaromos galimybės visiems kreditoriams sužinoti apie bankroto bylos skolininkui iškėlimą, pareikšti savo reikalavimus bankrutuojančiai įmonei, dalyvauti teisme įrodinėjant savo reikalavimus, dalyvauti kreditorių susirinkimuose, sudaryti taikos sutartį ir t.t.

Bankroto procedūra siekiama apginti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus. Tačiau tai - ilgai trunkantis ir nemažai kainuojantis procesas. Atsižvelgiant į bankroto bylos esmę ir nustatytas išieškojimo eiles, kreditoriniai reikalavimai įvykdomi (kad ir iš dalies) tik pabaigus įmonės turto pardavimą (bei kitais įstatymo nustatytais atvejais), o tai gali užtrukti ne vienerius metus. Būtent šiais sunkiais laikais, kai pasaulį yra apėmusi ekonominė krizė, bankrotas įgauna vis didesnę pagreitį, vis daugiau įmonių bankrutuoja, dalis jų balansuoja ties bankroto riba. Tad kyla klausimas, ar Lietuvos teisinė sistema pakankamai išvystyta ir pajėgi, kad būtų apginti visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesai; ar bankrutuojančios įmonės pajėgs atsiskaityti su visais kreditoriais; ar įmonės skolininkės nesąžiningi valdymo organai, radę įstatymų spragų, sugebės išvengti atsiskaitymo su

¹ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 33

² V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstva) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnyj mir, 2006. P. 8

kreditoriais ar kitaip pažeis kreditorių interesus. Būtent dėl to, autorės nuomone, šis darbas yra labai aktualus tiek teorine, tiek praktine prasme.

Mokslinės literatūros lietuvių kalba apie bankroto procesą nėra daug. Lietuvių autorių darbai šia tema yra tik periodinio pobūdžio – straipsniai teisiniuose žurnaluose. Mokslinių tiriamųjų darbų, kuriuose būtų visapusiškai išanalizuoti kreditorių teisių gynimo bankroto bylose aspektai, iškeltos problemos, šiuo metu nėra. Reikia pažymėti, kad užsienio šalių bankroto teisės specialistų (M. V. Teliukina, V. N. Tkačiov, V. V. Stepanov ir kt.) darbų šia tema yra nemažai.

Taigi bankroto teisės naujumas Lietuvos teisinėje sistemoje ir teisinės literatūros stygius lemia tai, kad kol kas kreditorių teisių gynimo bankroto bylose teisinis reguliavimas dar nėra nusistovėjęs. Todėl svarbi vieta teisės sistemoje tenka teismų praktikai.

Darbo objektas. Šio tyrimo objektas yra kreditorių teisių gynimas bankroto bylose.

Hipotezė. Tam tikros kreditorių teisės bankroto bylose nėra ginamos tinkamai.

Tikslas ir uždaviniai. Darbo tikslas – išanalizuoti kreditorių teisių gynimo bankroto bylose teorinius ir praktinius aspektus, surasti esamus teisinio reglamentavimo trūkumus, pasiūlyti praktikoje išskylančių problemų, susijusių su kreditorių teisių gynimu bankroto bylose, sprendimo būdus.

Šiam tikslui pasiekti keliami tokie pagrindiniai uždaviniai:

- 1) atskleisti kreditorių teisių gynimo bankroto bylose reikšmę, nustatant bankroto instituto tikslus, kreditorių bei jų teisių gynimo sampratą, kreditorių lygiateisiškumo principą;
- 2) išanalizuoti tuos būdus, priemones, kurie užtikrina kreditorių teises ir teisėtus interesus bankroto bylose. Palyginti juos su ankstesnėse Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) redakcijose apibrėžtais kreditorių teisių gynimo būdais bei Rusijos Federacijos bankroto teisės normomis, ginančiomis kreditorių interesus. Taip pat siekiama išanalizuoti Lietuvos teismų praktiką susijusią su kreditorių teisių gynimu bankroto bylose;
- 3) atskleisti kreditorių teisių gynimo bankroto bylose ypatumus supaprastinto bankroto proceso metu bei bankrutuojant finansų įstaigoms.

Darbo šaltiniai. Pagrindiniai šio darbo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas³ (toliau – LR CK), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas⁴ (toliau – LR CPK), 1992 m. ĮBĮ⁵, 1997 m. ĮBĮ⁶, 2001 m. ĮBĮ⁷, nuo 2008 m. liepos 1 d. įsigaliojęs ĮBĮ pakeitimas⁸ bei kiti teisės norminiai aktai bei jų pagrindu susiformavusi teismų praktika. Siekiant išanalizuoti kreditorių teisių gynimą bankroto bylose, darbe naudojamosi doktriniais teisės šaltiniais – vadovėliais, straipsniais, kitais

³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340

⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 29-843

⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 1997, Nr. 64-1500

⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010

⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymas Nr. X-1557//Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2456

moksliniais darbais. Būtina pažymėti, kad kreditorių teisių gynimo bankroto bylose palyginimui šiame darbe buvo naudojama Rusijos patirtis.

Darbo struktūra. Darbas „Kreditorių teisių gynimas bankroto bylose: teorija ir praktika“ susideda iš įvado, kuriame aptariamas darbo aktualumas, ištirtumas, nurodomas darbo objektas, tikslas, uždaviniai, metodai, trijų skyrių, išvadų ir siūlymų, literatūros sąrašo, anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmasis darbo skyrius skirtas išsiaiškinti kreditorių teisių gynimo bankroto bylose reikšmę, aptariant kreditorių teisių gynimo ištakas, nustatant bankroto instituto tikslus, išanalizuojant kreditorių jų teisių gynimo sampratą, kreditorių lygiateisiškumo principą.

Antrajame darbo skyriuje atliekama kreditorių teisių gynimo būdų bankroto bylose analizė.

Trečiajame skyriuje analizuojami kreditorių teisių gynimo supaprastinto bankroto proceso metu bei bankrutuojant finansų įstaigoms ypatumai.

Darbo metodai. Tyrimo eigoje buvo naudojami:

1. Pagrindinis tyrimo metu taikytas metodas – *dokumentų analizė*. Šis metodas buvo naudojamas tiriant Lietuvos Respublikos teisės aktus, užsienio valstybių mokslininkų darbus, Lietuvos teismų praktiką bei kitus kreditorių teisių gynimo bankroto bylose analizei reikšmingus dokumentus.

2. *Apibendrinimo metodas* pasitelktas apibendrinant teorinę ir praktinę tyrimo medžiagą bei formuluojant išvadas.

3. *Lyginamasis* – šiame darbe lyginami 1992 m., 1997 m., 2001 m. ĮBĮ, bei nuo 2008 m. liepos 1 d. įsigaliojęs ĮBĮ pakeitimas.

1. KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BANKROTO BYLOSE SAMPRATA, ISTORINĖ RAIDA, REIKŠMĖ

Šiame skyriuje aptarsime kreditorių teisių gynimo bankroto bylose sampratą, apžvelgsime kreditorių teisių gynimo istorinę raidą. Paanalizuosime kreditorių lygiateisiškumo principo svarbą kreditorių teisių gynime. Taip pat panagrinėsime, ar kreditorių teisių gynimas yra prioritetas Lietuvos bankroto tikslas bei aptarsime kokius bankroto teisinio reguliavimo modeliai vyrauja pasaulyje.

1.1. Kreditorių teisių gynimo samprata ir istorinė raida

Siekiant pateikti kreditorių teisių gynimo sampratą, reikia išanalizuoti, kas yra kreditorius bankroto procese, taip pat kas yra teisių gynimas bei bankroto procesas.

Vienas iš bankroto proceso dalyvių yra kreditorius. „Be kreditorių bankroto procesas taptų neįmanomas“⁹, tai asmuo, kurio naudai yra vykdoma bankroto procedūra. Tik teismui nutartimi patvirtinus kreditoriaus reikalavimą pripažįstamas jo, kaip kreditoriaus, statusas. Kaip yra pabrėžęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kreditorius yra viena svarbiausių figūrų bankroto procese, kuriuo gali būti fizinis arba juridinis asmuo, kuris iš sutarties ar kitų LR CK nurodytų pagrindų atsiradusioje prievolėje įgijo teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievolės ir išsipareigojimus. Tokia kreditoriaus samprata atitinka prievoliniuose santykiuose vartojamą kreditoriaus sąvoką, kur kreditoriumi laikomas asmuo, turįs subjektinę teisę reikalauti, kad skolininkas jo naudai atliktų tam tikrus veiksmus arba susilaikytų nuo jų atlikimo.¹⁰

ĮBĮ 3 straipsnyje bei 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 3 straipsnio 2 dalyje pateikta įmonės kreditorių sąvoka, tai turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievolės ir išsipareigojimus fiziniai ir juridiniai asmenys, tarp jų:

1) mokesčių, valstybinio socialinio įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų nemokėjimo atveju – valstybės institucijos, įpareigtos juos surinkti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad „kai iš administracinės teisės pažeidėjo darbo užmokesčio bauda yra išskaičiuota, bet nepervesta į Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos biudžetą, susidaro prievoliniai santykiai tarp bankrutuojančios įmonės ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos. Todėl

⁹ K. Smaliukas. Kreditoriaus interesų apsaugos priemonės bankroto atveju//Juristas. 2007, Nr. 10. P. 10

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1998 m. kovo 16 d. nutartis Nr. 3K-16/1998, KB „Senamiesčio bankas“ v. Jinro (H. K.) International Limited, kat. 24 // http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartys.aspx?id=16600 [žiūrėta 2008 10 28]

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba turi teisę išskaičiuotų baudų sumų reikalauti iš bankrutuojančios įmonės”¹¹;

2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatlyginimo atveju – įmonės darbuotojai (jų įpėdiniai);

3) žalos atlyginimo prievolės dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga perėjimo valstybei Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nustatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota institucija;

4) paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negražinimo atveju – Finansų ministerija;

5) fiziniai ir juridiniai asmenys, pardavę žemės ūkio produkciją;

6) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju – valstybės institucijos administruojančios Europos Sąjungos lėšas;

7) kiti kreditoriai;

Kreditorius - valstybės institucijas – įgalioti atstovauti asmenys yra nurodyti Valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos apraše.¹²

Taigi „kreditoriais laikomi tie asmenys, kurie turi teisę reikalauti įvykdyti materialinio pobūdžio prievolės iš bankrutuojančios įmonės turto“¹³, todėl jie laikomi viena iš pagrindinių figūrų vykdant bankroto procedūras. ĮBI yra nustatytas platus kreditorių ratas, todėl visi asmenys tiek fiziniai, tiek juridiniai, kurių teisėti interesai yra pažeisti, bei teismui patvirtinus jų kreditorinius reikalavimus, turi teisę reikalauti iš įmonės skolininkės įvykdyti prievolės bei įsipareigojimus ir taip apginti savo pažeistas teises.

Kalbant apie kreditorius užsienio valstybių bankroto procese, pažymėtina, kad ypatumų yra Rusijos bankroto procese - „teisę pateikti pareiškimą turi skolininkas, kreditoriai, prokuroras (pastarasis tais atvejais, kai nustato fiktyvaus ar tyčinio bankroto požymius).“¹⁴

Teisė – tai konkrečiam asmeniui įstatymo leisto ar neuždrausto elgesio, ginamo valstybės prievarta, rūšis ir mastas. „R. Jėringas teigė, kad subjektinė teisė gali būti įgyjama ir įgyvendinama tik kova, ryžtingai ginant savo pažeistas teises, nes tik tokia gynyba lemia teisės viešpatavimą žmonių

¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 6 d. nutartis Nr. 3K-3-174/2006, *VSDFV Radviliškio skyrius v. P. S.*, kat.128.11 (S) // http://www.lat.lt/3_nutarty/senos/nutartis.aspx?id=29673 [žiūrėta 2008 11 07]

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 831 „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir gražinimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2001, Nr. 58-2090

¹³ V. Višinskis. Skolų išieškojimas iš bankrutuojančios individualios (personalinės) įmonės ir jos savininko // Jurisprudencija. 2005, T. 69(61). P. 40

¹⁴ K. V. Baldin, V. V. Belugina, S. N. Galdickaja, I. I. Perederzajev. Bankrotstvo predprinijaja. – Moskva, 2007. P. 51

santykiuose: kas gina savo teisę, tas gina teisę apskritai.“¹⁵ Seniausiais laikais normalus teisių gynimo būdas buvo pagrįstas savivale – barbariškas. Vėliau tai pradėjo reguliuoti valstybė. Subjektyvinių teisių gynimas remiasi teisės pažeidimo faktu, t.y. asmuo, manantis, kad jo teisę įgyvendinti kažkas trukdo, turi teisę pateikti ieškinį. Teisių gynimas, tai siekimas atitaisyti, gražinti į pradinę padėtį tas subjektines teises bei teisėtus interesus, kurių asmuo neteko. Tai veikla, kuria padedama asmenims apginti savo teises pažeidimo atveju. Teisių gynimas taikomas, kai reikia įpareigoti teisės subjektus, besinaudojančius subjektinėmis teisėmis, vykdyti iš šio naudojimosi (įstatymo ar sutarčių) kylančias pareigas kitų asmenų naudai.

Bankroto procesas – tai teismo ar ne teismo vykdomų įmonės bankroto procedūrų visuma (ĮBĮ 2 str. 2 d.). Bankroto procesas yra ypatingas tuo, kad jis gina visų įmonės skolininkės kreditorių interesus ir jame galioja vadinamasis visuotinio vykdymo principas (*Gesamtvollstrecknung*). Jame dalyvauja visi kreditoriai, tiek turintys jiems išduotą vykdomąjį raštą, tiek jo neturintys, o išieškojimas yra nukreipiamas į visą be išimties bankrutuojančios įmonės turtą. Tuo jis skiriasi nuo priverstinio vykdymo proceso. Priverstinis vykdymas įprastine tvarka yra individualus, išieškotojas turėdamas vykdomąjį dokumentą kreipiasi į antstolį, kad šis atliktų išieškojimo veiksmus, o kiti kreditoriai neturintys vykdomojo dokumento procese nedalyvauja. Taigi priverstinio vykdymo procese yra ginami tik turinčio išduotą vykdomąjį dokumentą kreditoriaus interesai, o bankroto procese ginami visų įmonės skolininkės kreditorių interesai.

Taigi apibendrinant galime konstatuoti, kad kreditorių teisių gynimas – tai siekimas teisinėmis priemonėmis gražinti asmenis, kurių naudai vykdoma bankroto procedūrų visuma, į padėtį buvusią prieš iškeliant bankroto bylą patenkinant jų kreditorinius reikalavimus.

Kaip jau minėjome aukščiau, bankroto byloje turi būti užtikrinti visų kreditorių interesai. Todėl kreditorių teisių gynime labai svarbus kreditorių lygiateisiškumo principas, kurio laikymasis užtikrina tinkamą kreditorių teisių gynimą bankroto byloje. Šis principas reiškia tai, kad bankroto procesas pirmiausia skirtas visų kreditorių reikalavimų proporcingam patenkinimui užtikrinti (lot. *par conditio creditorum*). „Bankroto procedūra siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį, o visų kreditorių interesus, tuo tikslu išviešinant nemokaus skolininko turimas skolas ir finansines galimybes joms padengti bei sudarant sąlygas visiems esantiems kreditoriams patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto.“¹⁶ Teismai ne vienoje byloje yra konstatavę koks svarbus bankroto byloje yra kreditorių lygiateisiškumo principas - visų tos pačios eilės kreditorių reikalavimai tenkinami proporcingai pagal lėšas, gautas pardavus likviduojamos dėl bankroto įmonės turtą, taip užtikrinamas kreditorių lygiateisiškumas į jų reikalavimų

¹⁵ A. Vaišvila. Teisė teorija. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 422

¹⁶ Teismų praktikos, susidariusios nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas, remiantis 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu, apibendrinimo apžvalga. Aprobuita Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33. // Teismų praktika. 2001. Nr. 16. P. 299-302

patenkinimą. Joks kreditorius neturi teisės gauti kreditorinių reikalavimų patenkinimo kitokia, nei nustatyta ĮBĮ, reikalavimų tenkinimo tvarka. Procesinių nuostatų, reglamentuojančių bankroto bylų nagrinėjimą, paskirtis daugeliu atveju yra užtikrinti kreditorių lygiateisiškumo principo apsaugą, sudarant galimybes visiems kreditoriams sužinoti apie bankroto bylos iškelimą skolininkui, pareikšti savo reikalavimą bankrutuojančiai įmonei ir kartu aktyviai dalyvauti teisme bei įrodyti to reikalavimo pagrįstumą ir t.t. Bankroto bylose pasireiškia „kreditorių konkurencija“, todėl bet koks vieno kreditorių procesinių teisių pabloginimas, lyginant su kitais kreditoriais, gali lemti kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą.¹⁷

Manome, tam tikras kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimas kyla tvirtinant kreditorių reikalavimus keliomis nutartimis, kai teismas pirmiausia tvirtina tų kreditorių reikalavimus, kurių administratorius neginčija, o tuos kreditorių reikalavimus, kuriuos administratorius ginčija, teismas tvirtina vėlesnėmis nutartimis. Esant šiai situacijai, kreditorių teisės bankroto bylose nėra vienodos: kreditoriai, kurių kreditoriniai reikalavimai patvirtinti, anksčiau pradeda naudotis jiems ĮBĮ suteiktomis teisėmis, negu tie, kurių reikalavimus ginčija bankroto administratorius. Lietuvos apeliacinis teismas UAB „Ekama“ byloje, konstatavo, kad teismas administratoriaus pateiktą kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą, taip pat ir administratoriaus ginčijamus reikalavimus gali patvirtinti tiek viena nutartimi, tiek šiuo klausimu priimti ir atskiras nutartis. Tokią išvadą patvirtina ir susiformavusi teismų praktika kreditorinių reikalavimų tvirtinimo klausimu. Teismas pirmiausia patvirtina finansinius reikalavimus, kurių administratorius neginčija, tuo tarpu administratoriaus ginčijamų kreditorių reikalavimų pagrįstumo nustatymas dažniausiai reikalauja tam tikro laikotarpio, o tvirtinimo klausimas turi būti sprendžiamas teismo posėdyje žodinio proceso tvarka (ĮBĮ 26 str. 4 d.). Visų kreditorių reikalavimų tvirtinimas viena teismo nutartimi po to, kai bus išnagrinėtas administratoriaus ginčijamų reikalavimų pagrįstumo klausimas, užvilktų bankroto procedūrą, neleistų sušaukti kreditorių susirinkimo ir tuo pačiu spręsti kitų numatytų klausimų. Kreditorių susirinkimo sušaukimas neišsprendus šio kreditoriaus reikalavimo klausimo jo teisių nepažeidžia, tačiau yra akivaizdu, kad tam tikras kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimas egzistuoja.¹⁸ Taigi tam tikri sprendimai, kurie gali būti esminiai bei reikšmingi tolimesnei bankrutuojančios įmonės veiklai, gali būti priimti nedalyvaujant tiems kreditoriams, kurių reikalavimai nepatvirtinti (pvz.: gali būti tvirtinama administravimo išlaidų sąmata ir pan.). Susidaro situacija, kai vieni kreditoriai jiems ĮBĮ suteiktomis teisėmis pradeda naudotis anksčiau nei kiti, kurių reikalavimų teismas dar nepatvirtino, todėl atsiranda kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimas. Tačiau nors ir Lietuvos apeliacinis teismas yra pasisakęs, kad kreditorių reikalavimai gali būti tvirtinami keliomis nutartimis, visgi pažymėjo, kad administratorius ginčijamų

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-606/2007, BUAB „Medicinos sistema“ v. UAB „Lietpak“, UAB „Pretrionas“, UAB „Kauno vandenys“, AB „TEO LT“, UAB „Kauno švara“, 125.6 (S)// http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1[žiūrėta 2008 11 11]

¹⁸ R. Norkus. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai//Jurisprudencija. 2004, Nr. 57(49). P. 91

kreditoriaus reikalavimų pagrįstumo nustatymas turėtų trukti kuo trumpiau, nes pernelyg ilgas šio klausimo svarstymas pažeis kreditorių teises.¹⁹

Remdamiesi tuo kas išdėstyta aukščiau, manome, kad kreditorių reikalavimų tvirtinimas keliomis nutartimis sukelia tam tikrą kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą, todėl siūlome įtvirtinti nuostatas, kad visų kreditorių reikalavimai būtų patvirtinti vienu metu ir taip nebūtų pažeidžiamas kreditorių lygiateisiškumo principas.

Siekiant suformuluoti kreditorių teisių gynimo sampratą, aptarsime kreditorių teisių gynimo ištakas. Kreditorių teisių gynimo užuomazgų jau buvo galima pastebėti senovės Romoje. Jau tada buvo galimybės kreditoriams apginti savo pažeistus interesus, tačiau skolos išieškojimas buvo nukreiptas ne į skolininko turtą, o į jo asmenį. Skolininkas buvo perduodamas kreditoriams, kurie galėjo paversti skolininką vergu arba jį nužudyti, tokiu būdu jie galėjo patenkinti savo kreditorinius reikalavimus.²⁰ Kreditoriai turėjo teisę sukapti skolininko kūną į tiek dalių, kiek kreditorių buvo – *partes secare*.²¹ Senovės Romoje, kreditorių teisės buvo ginamos gana drastiškomis priemonėmis, tačiau kreditoriai neatgaudavo to ką prarasdavo, o tiesiog atkeršydavo skolininkui. „Toks konflikto tarp skolininko ir kreditorių sprendimo būdas, vertinant pagal šiuolaikines bankroto procedūras, neturėtų būti laikomas bankroto procesu. Kaip teisingai pastebėjo V. Teliukina, apie bankroto proceso užuomazgas galima pradėti kalbėti tik tada, kai prieš nukreipiant išieškojimą į skolininko asmenį, buvo realizuojamas ir padalijamas jo turtas reikalavimus pareiškusiems kreditoriams.“²² Bėgant laikui kreditorių savavališki veiksmai dėl skolininko buvo ribojami, ir tik esant skolininko nesąžiningumui buvo galimi tokie kreditorių veiksmai kaip nužudymas, paėmimas vergijon ir t.t. Todėl atsirado *lex Poetelia Papiria* įstatymas, kuris uždraudė kreditorių savavaldžiavimą. Šis įstatymas panaikino privalomą skolos užtikrinimą skolininko asmeniu, numatė galimybę išlaisvinti skolininką iš vergijos jei jis nėra padaręs nusikaltimo, todėl kreditorius savo išieškojimą nukreipdavo į skolininko turtą, o ne į asmenį. Kreditorius teismo sprendimo, skolos ar sutarties pagrindu pareikšdavo reikalavimą valdyti skolininko turtą. Tuo atveju jei tokį reikalavimą pareikšdavo tik vienas kreditorius ir jo reikalavimai buvo patenkinami, vėliau prie jo prisijungusių kreditorių reikalavimai buvo patenkinami taip pat.²³ Skolininko turtas buvo išparduodamas ir padalijamas kreditoriams. Vėliau vienas iš kreditorių buvo paskiriamas asmeniu, kuris vadovaudavo turto išpardavimui (*magistre sonorum vendorum*). Bėgant laikui skolininkai visaip siekdavo savo turtą išsaugoti, nuslėpti nuo kreditorių, todėl atsirado kreditorių gynimo nuo nesąžiningų skolininkų būdai – *interdictum fraudatorum* ir *actio Pauliana*. Tad iš viso to galime daryti išvadą, kad bankroto užuomazgos jau buvo randamos romėnų teisėje.

¹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 3 d. nutartis bankroto byloje Nr. 2-153/2003 UAB „Ekama“, kat. 125.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 08]

²⁰ V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstva) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnyj mir, 2006. P. 8

²¹ G. F. Šeršenevič. Konkursnyj proces. Klasika Rossijskoj civilistikai. – Moskva, 2000. P. 28

²² Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/ MRU. – 2007. P. 17

²³ G. F. Šeršenevič. Konkursnyj proces. Klasika Rossijskoj civilistikai. – Moskva, 2000. P. 30-31

„Bankroto srities įstatymų atsiradimas pastebimas tik XVI a. viduryje (Anglijoje – 1543 m., Prancūzijoje – 1807 m.). Pirmuosiuose bankrotą reglamentuojančiuose aktuose vyrauja baudžiamojo pobūdžio teisės normos.“²⁴

Lietuvoje užuomazgų apie bankrotą buvo galima rasti Rusijos tiesoje, Pirmajame Lietuvos statute, Antrajame Lietuvos statute, bei Trečiajame Lietuvos statute, kuris buvo kodifikuojamas 20 metų ir buvo pažangiausias skolinių santykių reguliavimo srityje. „Skolininko, besiverčiančio prekyba Lietuvoje 1918 – 1949 metais, sunki finansinė padėtis, kuomet jis negalėjo atsiskaityti su kreditoriumi, galėjo baigtis trejopai: nemokumo paskelbimu, paprastu bankrotu, piktybiniu bankrotu. Kiekvienu atveju prioritetine tapdavo kreditorių interesų gynyba, siejama su nemokaus skolininko turto apsauga, tačiau teisinės pasekmės bei skolininko atsakomybė tiesiogiai buvo siejama su skolininko nesąžiningumu ir kalte dėl to, kad jis arba jo prekybos įmonė tapo nemokūs.“²⁵

Šiuo metu pagrindinis teisės aktas ginantis kreditorių teises bankroto bylose yra ĮBĮ. Pirmasis ĮBĮ buvo priimtas 1992 m. rugsėjo 15 d. (toliau – 1992 m. ĮBĮ) tačiau jis buvo netobulas, jame nebuvo vartojamų terminų apibrėžimų, šio įstatymo galiojimo laikotarpiu išaiškėjo daug bankroto bylų nagrinėjimo neaiškumų, be to buvo priimta daug naujų įstatymų, reglamentuojančių įmonių veiklą, todėl reikėjo keisti esantį ĮBĮ. Šis įstatymas buvo keistas net 7 kartus, tačiau šie redagavimai neišspręsdavo esminių problemų. 1997 m. birželio 17 d. buvo priimta nauja ĮBĮ redakcija (toliau – 1997 m. ĮBĮ), kuria mėginta pašalinti ankstesniojo įstatymo spragas. Jame buvo „tiksliai apibrėžtas reguliavimo objektas, griežčiau, nustatyta aiškesnė bankrutuojančios įmonės administratoriaus skyrimo tvarka bei reikalavimai jo kandidatūrai, didesnė bankrutuojančios įmonės, jos kreditorių bei trečiųjų asmenų interesų apsauga“²⁶, numatyta pagrįstesnė kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė ir tvarka – nustatyta, kad įkeitimu apsaugotas kreditorių reikalavimas tenkinamas pirmiausiai, išskiriant jį virš kitų kreditorių eilių. 2001 m. kovo 20 d. Lietuvos Respublikos Seimas pritarė naujai ĮBĮ redakcijai. Šiuo įstatymu buvo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas patenkinti kreditorių reikalavimus, bankroto proceso metu išsaugoti bent dalį įmonių gamybinio potencialo ir darbo vietų, bankroto procesą pradėdant gerokai anksčiau. Šis ĮBĮ buvo keistas 12 kartų, pakeitimais buvo priimta imperatyvi norma, nurodanti, kad įmonės vadovas, savininkas privalo pateikti teismui pareiškimą esant ĮBĮ 8 straipsnyje nurodytoms sąlygoms; įmonei neturint turto numatyta galimybė kreditoriui susigrąžinti įmokėtus pinigus administravimo išlaidoms apmokėti iš įmonės vadovo (savininko); nustatyti didesni reikalavimai administratoriui; nurodytas platesnis ratas asmenų, negalinčių būti bankrutuojančios įmonės administratoriumi; daugiau atsakomybių priskirta įmonės vadovui. Paskutinė šio įstatymo redakcija priimta 2008 m. gegužės 22 d. ĮBĮ 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31,

²⁴ V. Mikuckienė. Fizinių asmenų bankrotas: dabartis ir perspektyvos//Justitia. 2003, Nr. 3-4 (45-46). P. 55.

²⁵ J. Spaičienė. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918 – 1940 metais// Jurisprudencija. 2006, Nr. 11(98). P. 87

²⁶ J. Bivainis Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas//Teisės problemos. 1998, Nr. 3-4. P. 65.

32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymu Nr. X-1557 (toliau - 2008 m. ĮBĮ pakeitimas), kuriuo siekta pagreitinti įmonių bankroto procedūras, apsaugoti kreditorių interesus, kad kuo greičiau bankrutavusios įmonės turto valdymas būtų perduotas bankroto administratoriui, kad nesąžiningi įmonės vadovai ar savininkai negalėtų jo parduoti ar paslėpti; padidinta bankroto administratorių atsakomybė; padidintos baudos asmenims, kurie vilkina bankroto procedūras, neatlieka jiems nurodytų veiksmų; apribojamas ratas asmenų, kurie gali būti renkami kreditorių susirinkimo pirmininku; numatytas bankroto administratorių privalomas civilinės atsakomybės draudimas.²⁷

1.2. Bankroto teisinio reguliavimo modelio pasirinkimo įtaka kreditorių teisių gynimui

Šiame poskyryje nagrinėsime, ar kreditorių teisių gynimas yra prioritetas Lietuvos bankroto tikslas, ką šiuo klausimu pasisako Lietuvos teismai. Taip pat paanalizuosime kokie bankroto teisinio reguliavimo modeliai vyrauja pasaulio valstybėse bei kokį modelį yra pasirinkusi Lietuva.

Lietuvos teisinėje sistemoje bankroto proceso tikslas – ginti tų asmenų, kurių įstatymu saugomos materialinės subjektinės teisės yra pažeistos dėl to, kad skolininkas yra nemokus, interesus. Išnagrinėjus Lietuvos teismų praktiką galime konstatuoti, kad nagrinėdami bankroto bylas teismai akcentuoja, kad „bankroto bylos esmė – bankrutuojančios įmonės kreditorių teisių gynimas, siekiant patenkinti jų finansinius reikalavimus.“²⁸; „bankroto instituto tikslas yra apsaugoti pirmiausia nemokaus skolininko, nebegalinčio tinkamai vykdyti savo įsipareigojimų, kreditorių teises ir interesus; vienas iš teismo bankroto proceso tikslų yra kiek įmanoma operatyvus bankroto procedūrų užbaigimas nutraukiant bankroto bylą ĮBĮ 27 straipsnio pagrindais arba kitais atvejais likviduojant bankrutavusią įmonę ir išregistruojant ją iš juridinių asmenų registro ĮBĮ 32 straipsnyje nustatyta tvarka.“²⁹ Šiems tikslams pasiekti yra vykdomas skolininko turto priverstinis pardavimas, kurio metu išpardavus skolininko turtą gauti pinigai panaudojami proporcingam visų kreditorių reikalavimų patenkinimui bei bankroto proceso administravimo išlaidų padengimui. Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2008 m. gegužės 27 d. nutartyje konstatavo, kad „vienas įmonės bankroto instituto tikslų – kreditorių teisių ir teisėtų interesų apsauga. Kreditoriams sudaromos sąlygos patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto ir finansų, taip pat

²⁷ Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai. Teisės naujienų biuletenis. 2008 liepa// <http://www.lawin.lt/lt/docs/download/4581.php> [žiūrėta 2008 10 28]

²⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-251/2007, *Klaipėdos miesto savivaldybė v. savivaldybės įmonė „Vyturys“*, kat. 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007, *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus miesto skyrius, UAB „Linavos servisas“, asociacija „Linava“ v. BUAB „Revi“, UAB „Būrai“*, kat. 126.8// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31954 [žiūrėta 2008 11 07]

apsaugoti skolininko interesus, kad, esant galimybei, būtų atkurtas finansinis jo stabilumas.“³⁰ Taigi galime konstatuoti, kad vėlesnėse nutartyse teismai pažymi, jog bankroto institutu siekiama ne tik kreditoriaus interesų apsaugos, bet **siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyrą**. „Bankroto instituto paskirtis yra patenkinti ne tik kreditorių, bet ir skolininko interesus.“³¹ Taigi bankroto instituto paskirtis - patenkinti ne pavienių kreditorių interesus, bet visų kreditorių interesus.

Pasaulyje egzistuoja keletas bankroto teisinio reguliavimo modelių, ir pagal tai kokį modelį pasirenka konkreči valstybė, to subjekto (kreditoriaus ar skolininko) interesų apsaugai teikiamas prioritetas. Todėl aptarsime bankroto teisinio reguliavimo modelius pasaulyje ir įvertinsime kokią vietą Lietuvos bankroto institutas užima tarp bankroto teisinio reguliavimo modelių.

Žymi rusų specialistė M. V. Teliukina išskiria dvi pagrindines bankroto proceso teorijas – reabilitacinę (tai pirminis teisės tikslas - teisės normomis siekiama išnaudoti visas galimas priemones skolininko mokumui atstatyti, reabilituoti jo verslą ir suteikti jam galimybę grąžinti visas skolas, įmonė likviduojama tik tada, kai įrodomas visiškas skolininko nepajėgumas tęsti veiklą) ir likvidacinę (tai antrinis teisės tikslas - teisės normomis siekiama nutraukti skolininko veiklą ir pradėti likvidavimo procedūras iškart kai tik prasideda nemokumo požymiai, nesiaiškinant nemokumo priežasčių). Abiejų šių teorijų tikslai galiausiai nukreipti į kreditorių interesų apsaugą, t.y. į tai, jog kreditorių reikalavimai būtų patenkinti kaip įmanoma didesne apimtimi.³²

V. V. Stepanovas, atsižvelgdamas į tai kokia teorija (reabilitacine ar likvidacine) remiasi konkrečios valstybės įstatymų leidėjas, išskiria tris pagrindinius šiuolaikinio bankroto teisinio reguliavimo modelius, apibūdinančius kokie konkretūs uždaviniai bei tikslai keliami bankroto teisei:

- 1) Manfredo Balco modelis - jo tikslas sukurti mechanizmą, kuris efektyviai paskirstytų maksimalizuotus skolininko aktyvus;
- 2) angliškas modelis – bankrotas nukreiptas į efektyvų skolininko turto paskirstymą bei skirtas apsaugoti kreditorių interesus;
- 3) amerikietiškas, prancūziškasis, rusiškas modelis – skirtas proporcingam skolininko turimo turto paskirstymui tarp kreditorių bei makroekonominių funkcijų įgyvendinimui³³.

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-226/2008, BUAB „Ekmecha“ v. UAB „Juvasta“, kat. 126.5 (S)// http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32938 [žiūrėta 2008 11 03]

³¹ J. Kiršienė, V. Pakalniškis, R. Ruškytė ir kt. Civilinė teisė. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2004. T. 1 .P. 203

³² M. V. Teliukina. Konkursnoje pravo. Teorija i praktika nesostojatelnosti (bankrotstva). – Moskva: Delo, 2002. P. 68-70// cituota iš Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU. – 2007. P. 56

³³ V. V. Stepanov. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossiji, Franciji, Angliji i Germaniji// cituota iš Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU.–2007. P. 56

Kitas rusų autorius V. N. Tkačiovas, atsižvelgdamas į tai, kieno interesus konkrečios valstybės teisinė sistema siekia labiau apsaugoti bankroto procese, išskiria penkių rūšių bankroto teisinio reguliavimo modelius:

1) radikaliai kreditoriškasis – jei įmonei iškyla finansinių nesklaidumų ir atsiranda būtinybė inicijuoti bankroto procedūras, preziumuojamas skolininko nesąžiningumas bei įmonės vadovų kaltė dėl netinkamo įmonės veiklos organizavimo. Jis užtikrina tik kreditorių interesus, o ne skolininko. Šis modelis šiuolaikinėse valstybėse neegzistuoja;

2) kreditoriškasis modelis (Didžioji Britanija) – esminis šios sistemos tikslas yra ne skolininko gelbėjimas, o kaip įmanoma greitesnis, kreditorinių reikalavimų patenkinimas. Šis modelis leidžia palyginus paprastą skolininko verslo pardavimo procedūrą, net jei tai neišvengiamai prives prie skolininko likvidavimo. Įvedami griežti apribojimai vadovybei, nustatoma griežta turto kontrolė. Ši sistema nukreipta į tai, kad apgintų kreditorius interesus;

3) neutralusis modelis (Vokietija) – bankroto teisės normos nukreiptos į tai, kad būtų subalansuota skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyra. Įstatymas nesuteikia pirmumo nei vienai iš pusių, įgaliojimai yra suteikiami teismui. Skolininkas ir kreditoriai yra praktiškai toje pačioje padėtyje, kadangi įstatymas suteikia galimybę apginti jų interesus vienu metu;

4) skolininkiškasis modelis (JAV, Prancūzija) – įstatymai kuriami taip, kad netgi jei neįmanomas visiškasis kreditorių reikalavimų patenkinimas, procedūros gali nesibaigti likvidacija. Baigus turto realizavimą ir atsiskaičius su kreditoriais skolininkui gali būti suteikiama galimybė pradėti verslą, išlaisvinus skolininką nuo buvusių skolų;

5) radikaliai skolininkiškasis modelis – pagrindinis dėmesys skiriamas įmonės mokumo atkūrimo procedūroms, kurios pradedamos paprastai ir tęsiasi ilgai. Šių procedūrų tikslas nėra įmonės likvidavimas. Skolininkui gali būti suteikiamos lengvatos. Visa tai apsunkina kreditoriaus padėtį. Taikant šį bankroto teisinių santykių reguliavimo modelį keliamas vienintelis tikslas – išsaugoti veikiančią įmonę, darbdavį ir t.t. Kai kurie autoriai šį modelį laiko atgyvenusiu ir nebetaikomu šiuolaikinėse valstybėse.³⁴

Atsižvelgiant į tai, kokią teoriją – likvidacinę ar rehabilitacinę, bei koki modelį pasirenka įstatymų leidėjas, tokio bankroto tikslo siekiama konkrečioje valstybėje. Labiausiai kreditorių interesus užtikrina kreditoriškasis modelis. Visgi šiuolaikiniais įstatymais reguliuojant bankroto teisinius santykius siekiama išsaugoti skolininkui galimybę atkurti mokumą, išlaisvinti nuo skolų naštos ir pradėti verslą iš naujo,³⁵ likviduojant tik tuos ūkio subjektus, kurie tikrai nesugebės įvykdyti finansinių įsipareigojimų. Koncentruotai, operatyviai ir ekonomiškai vykdomas bankroto procesas užtikrina ne tik bankrutuojančios įmonės kreditorių, bet ir jos pačios bei valstybės socialinių interesų apsaugą.

³⁴ V. N. Tkačov. Nesosotjatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnyj mir, 2006. P. 300-301

³⁵ V. V. Stepanov. Nesosotjatelnost (bankrotstvo), v Rossiji, Franciji, Angliji i Germaniji. – Moskva: Statut, 1999. P. 14-15

„Vertinant šiuo metu galiojantį ĮBĮ, galima teigti, kad Lietuvoje bankroto teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai iš esmės atspindi likvidacinį tikslą, t. y. kreditoriškąjį bankroto teisinio reguliavimo modelį, kadangi juridinio asmens reabilitavimui yra skirtas atskiras Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, kuris gali būti taikomas tik esant kreditorių sutikimui“³⁶ Tuo tarpu teismai Lietuvoje akcentuoja, kad pagrindinė bankroto instituto paskirtis yra užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą, todėl teismų praktika labiau atspindi neutralųjį bankroto teisinio reguliavimo modelį.

Apibendrinat šį skyrių, galima konstatuoti, kad kreditoriais laikomi asmenys, kurie turi teisę reikalauti įvykdyti prievoles iš bankrutuojančios įmonės. Jų teisių gynimo būdai yra numatyti teisės aktuose. Lietuvoje bankroto santykius reglamentuojantys teisės aktai iš esmės atspindi kreditoriškąjį bankroto teisinio reguliavimo modelį. Bet išanalizavus teismų praktiką, pažymime, jog teismai akcentuoja, kad siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyrą, todėl teismų praktikoje taikomas neutralusis bankroto teisinio reguliavimo modelis. Bankroto bylose labai svarbus kreditorių lygiateisiškumo principas, reiškiantis, kad teisminis bankroto procesas pirmiausia skirtas visų kreditorių reikalavimų proporcingam patenkinimui užtikrinti. Šio principo laikymasis užtikrina tinkamą kreditorių teisių gynimą bankroto bylose. Taigi kreditorių teisių gynimo bankroto bylose reikšmė tokia, kad teismo patvirtinti ir įrodymais pagrįsti visų bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai turi būti užtikrinti, nesuteikiant nei vienam kreditoriui pirmenybės prieš kitus, išskyrus ĮBĮ numatytą kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą. Todėl bankroto bylose turi būti siekiama šių tikslų: kreditorių lygių teisių garantavimo; teisingo skolininko turto paskirstymo kreditoriams; pripažinti esančias kreditorių teises; nustatyti aiškų kreditorių reikalavimų eiliškumo tenkinimą – šių tikslų įgyvendinimas turėtų mažiau ar daugiau garantuoti kreditorių interesų apsaugą.

³⁶ Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/MRU.–2007. P. 59

2. KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDŲ BANKROTO BYLOSE ANALIZĖ

„Bankroto procese nustatyta specifinių priemonių, skirtų proporcingam įmonės skolininkės kreditorių reikalavimų patenkinimui visuma.“³⁷ Kreditorių teisių visapusiškas gynimas įtvirtintas ne tik specialiaame ĮBĮ, bet ir kitų teisės šakų įstatymuose, pvz.: LR CK 6.66, 6.405, 6.406 straipsniuose, LR BK 208, 209 straipsniuose, LR ATPK 50⁶ straipsnyje.“³⁸ Tačiau realų kreditorių interesų apsaugos lygį ir priemones atspindi teisės aktuose numatytos priemonės ir esanti teismų praktika.

Šiame skyriuje išanaluosime visus kreditorių teisių gynimo būdus bankroto bylose: tai teismui, administratoriui, kreditorių susirinkimui (kreditorių komitetui), kreditoriui bei kitiems asmenims įstatymų suteiktos pareigos ir/ar teisės bei kiti įstatymų numatyti būdai užtikrinantys kreditorių teisių gynimą bankroto bylose. Teismas turi pareigą paskirti nešališką ir sąžiningą bankroto administratorių, kuris tinkamai užtikrins kreditorių interesus; gali taikyti įmonei skolininkei laikinąsias apsaugos priemones bankroto bylose; siekdamas apginti kitų kreditorių interesus turi atsisakyti tvirtinti nepagrįstus kreditorių reikalavimus; turėtų aiškintis tyčinio bankroto prielaidas; tvirtindamas sutartį atsižvelgti, kad ji nepažeistų kitų kreditorių interesų. Administratorius disponuodamas ir valdydamas bankrutuojančios įmonės turta privalo būti sąžiningas ir nepažeisti kreditorių interesų; patikrinęs bankrutuojančios įmonės sandorius ir nustatęs jų priešingumą įmonės veiklos tikslams, privalo pateikti ieškinius teismuose ir taip apginti kreditorių interesus, atsiskaityti už savo veiklą kreditorių susirinkimuose, imtis priemonių išieškoti skolas iš įmonės skolininkų. Kreditorius savarankiškai ar per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą turi teisę kontroliuoti administratoriaus veiklą, tik kreditorius gali skusti teismui kreditorių susirinkimo priimtus nutarimus. Siekiant apginti kreditorių teises, ĮBĮ numato pareigą likvidatoriui, įmonės vadovui, savininkui pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą jos valdymo organai netenka įgaliojimų, taip pat nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama vykdyti visas finansines prievoles ir pan. Įstatymuose yra numatyta ir kitų būdų, kuriais užtikrinamas kreditorių teisių gynimą bankroto bylose.

Deja, kaip rodo Įmonių bankroto valdymo departamento teikiami duomenys, kreditorių reikalavimai ženkliai viršija įmonės skolininkės turto, apskaityto jos balanse, dydį, todėl bankroto proceso metu kreditorių reikalavimai tenkinami tik vidutiniškai – 11,4 proc., palyginti su kreditorių reikalavimų suma, nustatyta bankroto proceso pradžioje (iš visų 1993 – 2005 metų 8761 mln. litų kreditorinių reikalavimų sumos, kuri buvo nustatyta bankroto procesų pradžioje, kreditoriams buvo gražinta tik 998 mln. litų.). Palyginimui galima pateikti pavyzdį – kaip patikslinus teisės aktus

³⁷ V. Mikuckienė. Bankroto proceso samprata//Jurisprudencija. 2008, Nr. 7 (109). P. 33

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-30/2006 *bankrutavusi R. M. stomatologinė klinika v. UAB „Ratio“, AB bankas „Snoras“, A. M., R. M.*, kat. 21.4.1.2; 21.4.1.4; 22.5; 114.11; 126.5// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29412 [žiūrėta 2008 11 07]

(praktikoje įgyvendinus naujas LR CPK bei kitų, su tuo susijusių, norminių aktų nuostatas, reglamentuojančias kreditorių, skolininkų santykius bei antstolių veiksmus) pasikeitė skolų išieškojimo lygis. Jei iki to, kreditoriams buvo gražinama tik apie 5 proc. jų reikalavimų sumos, tai naujomis veiklos sąlygomis per antstolių sistemą kreditoriams gražinama apie 30 proc. kreditorių reikalavimų sumos. Įmonėse, kuriose bankroto bylos iškeltos 1993 – 2004 metų laikotarpiu, turtas bankroto proceso pradžioje sudarė – 5476,9 mln. litų, o įmonių skolos kreditoriams siekė – 8198,2 mln. litų, tai yra skolos beveik 1,5 karto viršijo turtą. Situacija nepasikeitė ir per 2005 metus. Įmonių, kurioms bankroto bylos buvo iškeltos per 2005 metus, turtas bankroto proceso pradžioje sudarė 278 mln. litų, o šių įmonių kreditorių reikalavimai bankroto proceso pradžioje siekė 419 mln. litų, tai yra kreditorių reikalavimų suma 1,51 karto viršijo bankrutuojančių įmonių turtą. Reikia pažymėti, kad geriausiai atsiskaitoma su darbuotojais ir įkaito turėtojais.³⁹

2.1. Teismo vaidmuo užtikrinant kreditorių teisių gynimą

Akivaizdu, norint pasiekti, kad kreditorių teisės bankroto bylose būtų tinkamai ginamos, užtikrintas kreditorių lygiateisiškumo principas, teisės normas, reglamentuojančias bankroto procedūras, nepakanka aiškinti vien gramatiškai. Todėl teismas, sprendamas konkrečią bylą, kurioje viena iš šalių yra bankrutuojanti įmonė, siekdamas apsaugoti kreditorių interesus ir užtikrinti tinkamą bankrutuojančios įmonės turto apsaugą, vadovaudamasis viešuoju interesu, turėtų būti aktyvus.⁴⁰ Bankroto bylose teismas turėtų būti daug aktyvesnis nei kitų kategorijų bylose, kadangi jam suteiktos didesnės galimybės nustatant bylos aplinkybes.

2.1.1. Tinkamos kreditorių procesinės padėties nustatymas

Kad kreditorius galėtų pasinaudoti visomis [B] numatytais galimybėmis savo teisių gynimui (pvz.: dalyvauti sudarant taikos sutartį, jei jo reikalavimai liko nepatenkinti, atsisakyti pateikto reikalavimo, pakeisti pareiškimo dalyką ar pagrindą, padidinti ar sumažinti savo reikalavimus ir kt.) bankroto byloje jis turi būti įtrauktas į procesą. Tačiau procesinė padėtis turėtų leisti kreditoriui naudotis visomis teisėmis bei užtikrinti vienodą visų kreditorių padėtį. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas 2001 m. gruodžio 21 d. nutarime Nr. 33 konstatavo, kad ieškovu bankroto byloje laikomas kreditorius (kreditoriai), nepriklausomai nuo to ar jis pats pareiškia pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo, ar tai atlieka įmonės administracijos vadovas, savininkas, likvidatorius, kuriems ši

³⁹ V. Višinskis, A. Driukas, R. Svetikaitė ir kt. Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė// <http://www.ukmin.lt/ltsw/doc/Nemokumo%20studija.doc> [žiūrėta 2008 10 29]

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383/2006 bankrutuojanti *Kauno miesto savivaldybės įmonė „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė*, kat 21.4.1.1; 121.13 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30080 [žiūrėta 2008 11 02]

pareiga įsakmiai nurodyta [B]. Galiojant 1964 m. LR CPK 55 straipsniui, asmenys besikreipiantys į teismą viešojo intereso gynimo tikslais, nebuvo laikomi ieškovais nei materialiąja nei procesine prasme. Tačiau vis dėl to šiuo metu teismuose kyla nemažai neaiškumų dėl to, kas turi būti laikomas ieškovu, kai į teismą su pareikšimu iškelti bankroto byla kreipiasi ne kreditoriai, o likvidatorius, savininkas, ar įmonės administracijos vadovas. Šiuo klausimu yra pasisakęs Lietuvos apeliacinis teismas, nurodęs, kad [B] 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti asmenys pateikę teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, laikomi ieškovais, o kreditoriai, kurie nėra pateikę pareiškimo pripažįstami bankroto bylos proceso dalyviais – trečiaisiais asmenimis be savarankiškų reikalavimų, teismui nutartimi patvirtinus jų reikalavimus⁴¹, taigi tie kreditoriai, kurie nurodomi asmens, besikreipiančio į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo pareiškime, paprastai įtraukiami į bylą trečiaisiais asmenimis, nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų. Jau iškėlus bankroto bylą, į ją įsitraukę kreditoriai teismui nutartimi patvirtinus jų finansinius reikalavimus taip pat pripažįstami trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų, kadangi jie į bankroto bylą įsitraukė turėdami tikslą ne siūlyti iškelti skolininkui bankroto bylą, o patenkinti savo finansinius reikalavimus skolininkui jau iškeltoje bankroto byloje.⁴² LR CPK 47 straipsnyje, nurodyta, kad tretieji asmenys nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų gali įstoti į bylą tik ieškovo arba atsakovo pusėje, jiems suteikiamos visos šalių procesinės teisės ir pareigos, išskyrus teisę pakeisti ieškinio pagrindą ir dalyką, padidinti arba sumažinti ieškinio reikalavimus, atsisakyti ieškinio, pripažinti ieškinį arba sudaryti taikos sutartį, reikalauti, kad teismo sprendimas būtų priverstinai įvykdytas. Savarankiškų reikalavimų nepareiškiančio trečiojo asmens dalyvavimo procese pagrindas – siekis padėti kitai šaliai, su kuria jis dalyvauja, laimėti bylą ir išvengti savo materialinės padėties pablogėjimo.⁴³ Kreditorių padėtis bankroto bylose yra specifinė, todėl, kad kiekvienas kreditorius turi atskirą kreditorinį reikalavimą, patvirtintą teismo, kurį siekia patenkinti iš bankrutuojančios įmonės turto, be to, privalo dalyvauti sudarant taikos sutartį, jei jų reikalavimai liko nepatenkinti, ([B] 28 str. 2 d.), atsisakyti pateikto reikalavimo, pakeisti pareiškimo dalyką ar pagrindą, padidinti ar sumažinti savo reikalavimus ir kt. Todėl tie patys kreditoriai, kurių santykis su bankrutuojančia įmone materialinės teisės požiūriu gali būti visiškai toks pats, bankroto procese gali užimti skirtingą procesinę padėtį. Nepriklausomai nuo to, ar kreditorius dalyvavo (tie kreditoriai, kurie nurodomi ieškovo pareiškime iškelti bankroto bylą) inicijuojant bankroto bylos iškėlimą, ar įstojo po bankroto bylos iškėlimo, jie turėtų būti pripažinti trečiaisiais asmenimis, pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, išskyrus tuos, kurie pateikė pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.

⁴¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-296/2006 UAB „Arvio sodas“, UAB „Ceba“, UAB „Simonta“, UAB „Steda“ v. UAB „Krosta“, kat. 122.1; 122.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 10 29]

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose// http://www.lat.lt/4_tpbuuletieniai/senos/nutartys.aspx?id=26361 [žiūrėta 2008 10 29]

⁴³ E. Laužikas, V. Mikelėnas, V. Nekrošius. Civilinio proceso teisė.-Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 280

Taigi, tie asmenys, kurie pateikė pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo laikomi ieškovais, o tie kreditoriai, kurie nurodomi ieškovo pareiškime arba kurie įstojo į bankroto bylą jau po jos iškėlimo tampa trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų. Tokie kreditoriai bankroto byloje dalyvauja tik ieškovo ar atsakovo pusėje, jiems suteikiamos visos šalių procesinės teisės ir pareigos, išskyrus teisę pakeisti pareiškimo pagrindą ir dalyką, padidinti arba sumažinti reikalavimus, atsisakyti pareiškimo, sudaryti taikos sutartį, reikalauti, kad teismo sprendimas būtų priverstinai įvykdytas. Taigi bankroto byloje kreditoriai, esantys trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų negali turėti tokių svarbių teisių kaip sudaryti taikos sutartį, keisti pareiškimo pagrindą, dalyką ir pan. Priklausomai nuo to, kas inicijavo bankroto bylos iškėlimą, ar nuo to, kurioje proceso stadijoje į bylą įstojo kreditorius, gali priklausyti jo procesinė padėtis ir toks skirtingas šalių teisinės padėties traktavimas gali būti pripažintas vienu kreditorių privilegijų prieš kitus teikimas, todėl tai gali pažeisti kreditorių lygiateisiškumo principą. Siekiant to išvengti, teismai turėtų tokius asmenis pripažinti trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, kurie bankroto byloje turėtų visas ieškovo teises ir pareigas. Tokiu atveju kreditoriai, esantys trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, galės naudotis visais teisės norminiuose aktuose numatytais kreditorių teisių gynimo būdais.

2.1.2. Tinkamos bankroto administratoriaus kandidatūros parinkimas

Įmonės bankroto procese bankroto administratorius yra „centrinė figūra“, tiesiogiai vykdamas bankroto procedūras ir priimantis reikšmingus sprendimus, kurio veiksmai yra svarbūs ir lemiantys bankroto proceso eigą ir rezultatus.⁴⁴ Tik nešališkas ir sąžiningas administratorius užtikrina visų kreditorių teises ir teisėtus interesus: ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus, užtikrina įmonės turto apsaugą, kad nesąžiningi asmenys negalėtų jo nuslėpti, imasi visų priemonių išieškoti skolas iš bankrutuojančios įmonės skolininkų ir t.t. Dėl šios priežasties yra skiriamas didelis dėmesys tinkamos administratoriaus kandidatūros parinkimui. Teismas privalo paskirti nešališką ir pajėgų tinkamai administruoti bankrutuojančią įmonę administratorių. 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad asmuo pateikdamas teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, pasiūlo bankroto administratoriaus kandidatūrą, ją taip pat gali pasiūlyti ir kiti asmenys – kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai), įmonės administracijos vadovas, likvidatorius. Bankrutuojančios įmonės darbuotojams nepasiūlius administratoriaus kandidatūros, tai turi padaryti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Teismas spręsdamas bankroto bylos iškėlimo klausimą, privalo apsvastyti administratoriaus kandidatūrą, kadangi priėmęs nutartį iškelti įmonei bankroto bylą,

⁴⁴ J. Bivainis, V. Jakštas, S. Kubilius, R. Znutas. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo komentaras//Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3. P. 81

privalės paskirti bankrutuojančios įmonės administratorių (ĮBĮ 10 str. 4 d. 1 p.) arba motyvuotai gali atmesti siūlomo administratoriaus kandidatūrą ir pareikalauti pateikti kitą, jei pastaroji neatitinka ĮBĮ reikalavimų. 1992 m. ĮBĮ nustatyta, kad teismas priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą pats paskiria administratorių. Prieš 2008 m. ĮBĮ pakeitimą galiojusioje ĮBĮ redakcijoje bei 1997 m. ĮBĮ redakcijoje, teismas pats turėjo teisę administratoriumi paskirti kitą asmenį, neatsižvelgdamas į ĮBĮ nurodytų asmenų pasiūlymus, atitinkantį ĮBĮ reikalavimus arba jiems administratoriaus kandidatūros nepasiūlius, teismas pats privalėjo parinkti administratorių. Šios teismo teisės naujajame 2008 m. ĮBĮ pakeitime buvo atsisakyta. 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 straipsnio 11 dalyje nurodyti asmenys, negalintys būti bankrutuojančios įmonės administratoriais (palyginti su 1992 m., 1997 m. ĮBĮ, naujoje redakcijoje šių asmenų ratas išplėstas) – tai įmonės, kuriai iškelta bankroto byla kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo, ar kai kreditorius juridinis asmuo – jo organų narys); asmuo, neturintis teisės būti vadovu; bankrutuojančios įmonės (patronuojančios ar dukterinės) savininkas, valdymo organų narys, vadovas, jo pavaduotojai (direktoriai); vyr. buhalteris (buhalteris); įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovas; akcininkas (per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo turintis ar turėjęs daugiau kaip 10 procentų bankrutuojančios patronuojančios ar dukterinės įmonės akcijų); asmenys, kurie per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo dirbo įmonėje ir buvo atleisti iš pareigų per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo. Administratorius negali turėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi. Skiriamo administratoriaus kandidatūrą teismas, vadovaudamasis 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 straipsnio 2 dalimi, privalo suderinti su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija - Įmonių bankroto valdymo departamentu prie Ūkio ministerijos. Administratoriaus kandidatūros derinimo su Įmonių bankroto valdymo departamentu prie Ūkio ministerijos, tvarka bei administratoriaus reikalavimai yra numatyti Teismo skiriamo bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratoriaus kandidatūros derinimo tvarkoje⁴⁵. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos gali nepritari administratoriaus kandidatūrai jei: bankrutuojanti ar bankrutavusi įmonė yra kitoje vietoje nei siūlomas administratorius (fizinis ar juridinio asmens įgaliotas atstovas); administratorius (tik fizinis asmuo) tuo metu kai svarstoma jo kandidatūra jau administruoja 5 vidutines, 2 dideles, 1 labai didelę įmonę; siūlomas fizinis asmuo per paskutinius metus nekėlė kvalifikacijos; siūlomas fizinis asmuo neturi tinkamos darbo patirties; bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisija yra skyrusi nuobaudą administratoriui. Be to pripažįstama, kad didelės įmonės administratoriumi gali būti skiriamas juridinis asmuo, nes jis turi daugiau personalo, didesnius pajėgumus nei fizinis asmuo. Be to administratoriumi gali būti skiriamas juridinis asmuo, turintis pakankamą bankroto administravimo patirtį. Skiriant administratorių būtina įvertinti tai, kas siūlo administratoriaus kandidatūrą ir kokią

⁴⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2003 sausio 21 d. įsakymas Nr. 4-21 „Dėl teismo skiriamo bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratoriaus kandidatūros derinimo tvarkos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr. 9-306

nuomonę dėl jos pareiškia įmonės kreditoriai, nes tik tokiu būdu galima užtikrinti visų įmonės kreditorių interesų apsaugą ir nesukelti interesų konflikto.⁴⁶

Lietuvos apeliacinis teismas yra pasisakęs, kad „skirdamas bankroto administratorių teismas privalo ne tik patikrinti, ar nėra įstatymo aptartų aplinkybių, dėl kurių asmuo negali būti skiriamas bankrutuojančios įmonės administratoriumi (IBĮ 11 str. 4 d.), bet ir, vadovaudamasis teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, įvertinti kiekvieną svarbią šiam klausimui aplinkybę. Viena iš jų - ar nemokios įmonės valdymo organų pasiūlytos kandidatūros paskyrimas tos įmonės bankroto administratoriumi nesukuria teisinių prielaidų įtarti, jog tokio asmens paskyrimas gali sukliudyti išaiškinti bankroto priežastis ir tinkamai atstovauti kreditorių interesus, kadangi IBĮ bankroto administratorių įpareigoja ginti visų kreditorių bei pačios bankrutuojančios įmonės interesus ir tikrinti įmonės veiklą, aiškintis bankroto priežastis, išreikalauti įmonės turtą iš skolininkų ir nuostolius iš kaltų asmenų (IBĮ 11 str.).“⁴⁷

Teismui nutartimi paskyrus administratorių jo veiklą kontroliuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Savo iniciatyva atleisti administratorių iš pareigų teismas gali tik tuo atveju, kai sužino, kad pastarasis neteko teisės teikti bankroto administravimo paslaugas.

„Rusijoje administratorių skiria teismas, tačiau kreditoriai vietoje paskirtojo turi teisę paskirti kitą asmenį, tokia galimybė, vertintina neįprastai, tačiau iki pirmojo kreditorių susirinkimo pabaigos, teismo paskirtas administratorius turi laikinąjį statusą.“⁴⁸ Rusijos Federacijoje Arbitražinis teismas gali nušalinti bankroto administratorių nuo pareigų vykdymo: kreditorių susirinkimo (kreditorių komiteto) prašymo pagrindu, jeigu jis nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas; jeigu Arbitražinis teismas patenkina bankroto byloje esančio asmens skundą dėl administratoriaus pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo, tuo atveju jei tas nevykdymas ar netinkamas vykdymas pažeidė pareiškėjo teises ir teisėtus interesus, taip pat turėjo ar galėjo sąlygoti skolininko nuostolius ar jo kreditorių nuostolius; nustačius aplinkybes, dėl kurių jis negalėjo būti paskirtas administratoriumi, arba išaiškėjus tokioms aplinkybėms po bankroto administratoriaus paskyrimo.⁴⁹

Administratorius yra asmuo, vykdamas bankroto procedūras ir priimantis reikšmingus sprendimus, kurie gali nulemti bankroto proceso eigą ir rezultatus, nuo kurių priklausys ar tinkamai bus apgintos kreditorių teisės toje bankroto byloje. Todėl teismas, skirdamas nešališką ir pajėgų tinkamai užkrinti kreditorių interesus administratorių, turi ne tik patikrinti ar nėra IBĮ numatytų aplinkybių dėl ko jis negalėtų būti paskirtas administratoriumi, bet ir vadovaudamasis teisingumo,

⁴⁶ V. Višinskis, A. Driukas, R. Svetikaitė ir kt. Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė// <http://www.ukmin.lt/ltsw/doc/Nemokumo%20studija.doc> [žiūrėta 2008 10 29]

⁴⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-310/2006 UAB „Žalmargės pienas“ gen. direktorius J. B. v. UAB „Žalmargės pienas“, kat. 126.3 (S)// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 10 29]

⁴⁸ P. Gerchard. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: izdatelstvo leks, 2002, P. 57

⁴⁹ V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnij Mir, 2006. P. 142

sąžiningumo ir protingumo principais, turi įvertinti kiekvieną skyrimui svarbią aplinkybę. Tik tinkamai teismo paskirtas administratorius užtikrins bankrutuojančios įmonės kreditorių bei pačios įmonės interesų apsaugą.

2.1.3. Kreditorių teisių gynimas nustačius tyčinį bankrotą

Tyčiniu bankrotu laikomas įmonės privedimas prie bankroto tyčia. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senatas yra pasisakęs, kad nagrinėdami bankroto bylas teismai turėtų atkreipti daugiau dėmesio į tikrąsias bankroto priežastis ir spręsti, ar konkrečioje byloje bankrotas nėra tyčinis, t.y. ar įmonės bankroto nenulėmė sąmoningas blogas jo valdymas, kuris gali reikštis tiek aktyviais įmonės vadovų veiksmais, tiek neveikimu. Taip pat nurodė, kad apie tyčinį bankrotą galima spręsti, pavyzdžiui iš to, kad įmonės vadovai akivaizdžiai blogai organizavo įmonės darbą ar jo visai neorganizavo; buvo sudarinėjami įmonei nuostolingi sandoriai, žinant, kad įmonė negalės tų sandorių įvykdyti (sumokėti už gautas prekes, gražinti paskolas ir pan.); akivaizdžiai grėšiant bankrotui buvo paslėptas, perleistas, parduotas įmonės turtas, kuris galėjo būti panaudotas padengti įmonės skoloms.⁵⁰ „Sprendžiant įmonės tyčinio bankroto pripažinimą reikia nustatyti, ar įmonės sudarytais sandoriais, bei kitokia įmonės veikla, buvo nuosekliai ir kryptingai siekiama įmonės nemokumo. Tais atvejais, kai įmonė yra faktiškai nelikvidi arba nemoki, turi būti patikrinama ar tolesnė tokios įmonės veikla buvo nukreipta dar labiau pabloginti įmonės turtinę padėtį. Šie kriterijai bei kreditorių galimybių nukreipti išieškojimą į skolininkės įmonės turtą suvaržymas arba sąlygų išvengti išieškojimo sudarymas, taip pat sąmoningas išieškojimo pirmenybės atidavimas vėlesniems kreditoriams, žinant, kad ankstesnieji kreditoriai faktiškai neturės į ką nukreipti savo reikalavimų įmonei skolininkei neturint pakankamai turto, reiškia tyčinį bankrotą“⁵¹ „Bankroto bylą nagrinėjantis teismas įmonės bankrotą gali pripažinti tyčiniu, jeigu įvertinęs įmonės valdymo organų veiksmų visumą, nustato požymius, kurie leistų spręsti, jog sąmoningais sprendimais buvo perleistas, iššvaistytas, sunaikintas ar sugadintas turtas ir dėl tokių veiksmų įmonė gavo žymiai mažesnę naudą, nei yra to turto reali vertė, jog esant ir taip blogai bendrovės ūkinei – finansinei padėčiai, kuri galėjo susidaryti dėl pokyčių rinkoje ar kitais atvejais, bendrovės veikla apskritai nebuvo organizuota ar buvo organizuota taip, kad pablogino galimybes atsiskaityti su visais kreditoriais, sukėlė nemokumą ir bankrotą, t.y., kad bendrovės vadovai, būdami pakankamai išsilavinę ir turintys tokios veiklos organizavimo patirtį, ne tik nevykdė Akcinių bendrovių įstatymo normose bei bendrovės įstatuose suformuluotų prievolių, bet ir veikė priešingai

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose// http://www.lat.lt/4_tpbuletieniai/senos/nutartys.aspx?id=26361 [žiūrėta 2008 10 29]

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-680/2004, BUAB „Laisvės“ kino teatras v. UAB „Bombos filmai“, kat 125.6// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27445 [žiūrėta 2008 10 29]

bendrovės interesams.⁵² ĮBĮ 21 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad prašymą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu gali paduoti teismui ir kreditoriai, tačiau tik iškeltoje bankroto byloje. „Pagal susiklosčiusią teismų praktiką tik iškeltą bankroto bylą nagrinėjantis teismas, esant pagrindui, sprendžia dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, t.y. šis klausimas nagrinėjamas jau įsiteisėjus teismo nutarčiais dėl bankroto bylos iškėlimo ir pradėjus bankroto procedūras.“⁵³ Pagal dabar galiojančią tvarką, įmonei paskelbus bankrotą, paskiriamas administratorius, kuris privalo peržiūrėti visus įmonės sandorius, sudarytus per paskutiniųjų 3 metų laikotarpį. Jei teismas nustato tyčinį bankrotą, tuomet jau galima peržiūrėti paskutiniųjų 5 metų sandorius ir surinkti daugiau įrodymų, kad įmonės žlugimas buvo surežisuotas. Vadovaujantis 1992 m. ĮBĮ, teismas, nustatęs tyčinį bankrotą pats turėjo išnagrinėti per paskutinius 12 mėnesių iki bylos iškėlimo sudarytus sandorius ir nustatyti jų teisėtumą; pagal 1997 m. ĮBĮ, nustačius tyčinį bankrotą administratorius privalėjo peržiūrėti sandorius sudarytus per ne mažesnę kaip 3 metų laikotarpį. Nustačius tyčinį bankrotą, administratorius gali pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais (ĮBĮ 20 str.). Teismui nustatęs, kad įmonė prie bankroto buvo priversta tyčia, t.y. bankrotą nulėmė ne verslo nesėkmė, o tyčiniai įmonės valdymo organų veiksmai, siekiant išvengti įsipareigojimų kreditoriams vykdymo, galima pradėti ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamo bankroto. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 209 straipsnyje numatyta, kad tas, kas sąmoningai blogai valdydamas įmonę nulėmė jos bankrotą ir dėl to padarė didelės turtinės žalos jos kreditoriams, baudžiamas laisvės atėmimu iki 3 metų.⁵⁴ Juridinio asmens dalyviui sukėlusiam tyčinį bankrotą turėtų būti taikomos ne tik baudžiamosios sankcijos, bet ir turtinės, „tuo atveju, kai juridinio asmens dalyvio – valdymo organo vienasmenio ar kolegialaus narių (nario) - veiksmai nuosprendžiu pripažinti nusikalstamais ir lėmusiais įmonės negalėjimą įvykdyti priiimtus įsipareigojimus, tai šie juridinio asmens valdymo organo nariai atsako prieš trečiuosius asmenis pagal juridinio asmens prievolės savo turtu solidariai.“⁵⁵ Nustačius tyčinį bankrotą, pareiškus ieškinį teisme dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir „pripažinus sandorį negaliojančiu pagal LR CPK nuostatas, gali būti taikoma restitucija: viena šalis grąžina kitai visa, ką yra gavusi pagal sandorį. Bankrutuojančiai įmonei aktualu, kad sandorį pripažinus negaliojančiu, ji įgyja teisę susigrąžinti pagal sandorį perduotą turtą, lėšas, neprivalo vykdyti tam tikrų įsipareigojimų ir pan.“⁵⁶

⁵² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-390/2005 BUAB „Arminga ir Ko“, kat. 126.8 (S)// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta: 2008-10-29]

⁵³ V. Višinskis, A. Driukas, R. Svetikaitė ir kt. Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė// <http://www.ukmin.lt/ltsw/doc/Nemokumo%20studija.doc> [žiūrėta 2008 10 29]

⁵⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-266/2006, K. J. J. v. J. B. ir V. K., kat. 44.5.1; 44.5.2.1 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30069 [žiūrėta 2008 11 03]

⁵⁶ J. Bivainis, V. Jakštas, S. Kubilius, R. Znutas. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo komentaras//Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3. P. 104

Nustatant ar įmonės skolininkės bankrotas nėra tyčinis labai svarbus teismo vaidmuo. Nepaisant to, kad teisę kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto pripažinimo turi kreditoriai, tačiau aktyvus teismas nagrinėdamas bankroto bylas ir aiškindamasis tyčinio bankroto prielaidas labiau gintų kreditorių interesus. O nustačius tyčinį bankrotą teismai turėtų plačiau naudoti LR CK 2.50 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad juridinio asmens dalyvis savo turtu atsako subsidiariai už tai, kad jo nesąžiningais veiksmais įmonei sukeltas tyčinis bankrotas.

2.1.4. Laikinių apsaugos priemonių taikymas bankroto byloje - būdas užtikrinti kreditorių interesus

Teismas, iškėlęs bankroto bylą ir vadovaudamasis LR CPK, turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Šių priemonių taikymas bankroto byloje yra vienas iš būdų skirtas užtikrinti kreditorių interesus. Toliau aptarsime kelis atvejus, kai taikant laikinąsias apsaugos priemones, ginamos kreditorių teisės.

Teismas, priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą, privalo taikyti laikinąją apsaugos priemonę - uždėti įmonės nekilnojamam turtui ir kitam ilgalaikiam materialiam turtui areštą, galiojantį iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos (ĮBĮ 10 str. 4 d. 2 p.). 1992 m. ĮBĮ ši teismo teisė nebuvo numatyta, tik vadovaujantis 1992 m. ĮBĮ 6 straipsnio 3 punktu iki bankroto bylos iškėlimo, teismas galėjo paskirti įmonės laikinąjį administratorių; 1997 m. ĮBĮ buvo numatyta nuostata, kad teismas turi teisę taikyti ieškinio užtikrinimo priemones LR CPK nustatyta tvarka.

Pagal LR CPK normas, žodiniame teismo posėdyje priimta nutartis įsiteisėja per 7 dienas, jei neapskundžiama. Atskirasis skundas dėl nutarties iškelti bankroto bylą, paskirti, laikinai pavaduoti arba atstatydinti administratorių Lietuvos apeliaciniame teisme dar gali būti nagrinėjamas 2 savaites nuo jo padavimo dienos. Tad nors ši nutartis yra vykdoma skubiai, tam tikros teisinės pasekmės atsiranda nuo jos įsiteisėjimo, o dėl nutarties apskundimo proceso gali susidaryti ilgas laiko tarpas iki jos įsiteisėjimo, kai įmonės valdymo organai netenka įgaliojimų. Šiuo laikotarpiu būtina užtikrinti skolininko turto apsaugą, kad nesąžiningas įmonės vadovas, savininkas, valdymo organai negalėtų parduoti, perleisti ar kitaip perduoti bankrutuojančios įmonės turto ir taip pasipelnyti arba prioritetiškai patenkinti vieno kurio nors kreditoriaus interesus. Tokiu atveju laikinosios apsaugos priemonės - nekilnojamo turto ir kito ilgalaikio materialaus turtui arešto – taikymas, būtų vienas iš būdų padedantis tinkamai užtikrinti visų kreditorių interesus. Tinkamai neužtikrinus įmonės turto apsaugos nukentės kreditoriai, kadangi nebus įmonės skolininkės turto, iš kurio galėtų būti patenkinami jų kreditoriniai reikalavimai. Jei dėl įmonės buvo priimti teismų ir kitų institucijų sprendimai ir pagal juos išduoti vykdomieji dokumentai, įmonės turtas pagal šiuos dokumentus gali būti areštuojamas, tačiau teismas turi priimti nutartį dėl realizavimo ir (ar) išieškojimo sustabdymo ir ją nusiųsti pagal vykdymo vietą

antstoliui. „Jeigu teismas priima nagrinėti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo tam tikrai įmonei, tai antstolis negali priimti sprendimų dėl šios įmonės turto realizavimo pagal vykdomuosius dokumentus. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad teisingas šios įstatymo normos taikymas turi didelę reikšmę visoje įmonės bankroto procedūroje, nes užkerta kelią tam, kad būtų prioritetiškai patenkintas vieno kurio nors kreditoriaus interesas tuo atveju, jei bus iškelta įmonei bankroto byla.“⁵⁷

Teismas, siekdamas apginti kreditorių interesus, iškėlęs bankroto bylą gali taikyti kitą laikinąją apsaugos priemonę – draudimą kreditoriui dalyvauti tam tikruose sandoriuose ar imtis tam tikrų veiksmų. Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas bankroto byloje nagrinėjamas LR CPK nustatyta tvarka. Laikiniųjų apsaugos priemonių sąrašas yra nustatytas LR CPK 145 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalies 6 punkte yra numatyta laikinoji apsaugos priemonė – draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų. Bylos duomenimis kreditorius turėjo daugumą balsų kreditorių susirinkime (daugumą balsų jis įgijo perėmęs kitų kreditorių reikalavimus) ir įtakojo kreditorių susirinkimo priimamus nutarimus. Byloje išaiškėjo, kad kreditorius taip pat yra bankrutuojančios įmonės akcininkas, bei buvo vadovu iki bankroto bylos iškėlimo. Bankroto administratorius teisme yra pareiškęs keletą ieškinių susijusių su šiuo kreditoriumi, dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir skolų išieškojimo bei tyčinio bankroto nustatymo. Byloje konstatuota, kad kreditorius perėmęs kitų kreditorių reikalavimus siekė tapti pagrindiniu kreditoriumi, galinčiu lemti priimamus svarbius klausimus, lemiančius bankroto eigą. Todėl, teisėjų kolegijos nuomone, uždraudimas kreditoriui balsuoti kreditorių susirinkimuose klausimais, susijusiais su anksčiau paminėtomis civilinėmis bylomis, yra būsimo teismo sprendimo įvykdymą šioje byloje užtikrinanti laikinoji apsaugos priemonė, padėsianti išvengti interesų konflikto ir užtikrinsianti maksimaliai visų bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimų patenkinimą. Konstatuota, kad kreditorius gali įtakoti sau palankia linkme kreditorių susirinkimo nutarimus, todėl yra tikslingiau taikyti laikinąją apsaugos priemonę kaip prevencinę priemonę.⁵⁸ Tačiau vėlesnėje nutartyje Lietuvos apeliacinis teismas išdėstė kitokią nuomonę, kad „LR CPK nenumato laikinosios apsaugos priemonės - bankrutavusios įmonės kreditoriaus balsavimo teisės sustabdymo, tokios laikinosios priemonės nenumato ir ĮBĮ. Todėl, tokios laikinosios apsaugos priemonės, kaip bankrutavusios įmonės kreditoriaus balsavimo teisės sustabdymas, nebuvimas nei LR CPK, nei ĮBĮ, nesuteikia teisės taikyti šią laikinąją apsaugos priemonę bankroto procese.“⁵⁹

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-637/2006, *UAB „Baltijos žuvys“ v. Klaipėdos m. apylinkės teismo Hipotekos skyrius*, kat. 126.8 „S“// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30589 [žiūrėta 2008 11 07]

⁵⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-541/2006, *UAB „Veivira“ v. UAB „Revi“ iškėlimo*, kat. 110.1; 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-553-2/2008, *dėl Z. M. balsavimo teisės sustabdymo kreditorių susirinkime*, kat. 110.1; 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 11]

Galime konstatuoti, kad iškėlus bankroto bylą iki įsiteisės nutartis, siekiant užtikrinti, kad kreditorių reikalavimai bankrutuojančiai įmonei būtų patenkinti, reikia užtikrinti bankrutuojančios įmonės turto apsaugą. Todėl uždėjus įmonės nekilnojamam turtui ir kitam ilgalaikiam materialiam turtui areštą įmonės vadovas, savininkas, įmonės valdymo organai negalės pasisavinti įmonės turto arba prioritetiškai patenkinti vieno kurio nors kreditoriaus interesus. Teisingas šios įstatymo normos taikymas turi didelę reikšmę visoje įmonės bankroto procedūroje, nes užkerta kelią bankrutuojančios įmonės turto iššvaistymui.

Jei vienas iš bankrutuojančios įmonės kreditorių, turėdamas daugumą balsų kreditorių susirinkime siekia įtakoti sau palankia linkme kreditorių susirinkimo nutarimus, siekiant užtikrinti visų įmonės skolininkės kreditorių teises, teismai turėtų taikyti laikinąją apsaugos priemonę – kreditoriaus balsavimo teisės kreditorių susirinkime sustabdymą.

2.1.5. Taikos sutartis bankroto byloje

Teismas turėtų tvirtinti tik tokią taikos sutartį, kuri nepažeistų kitų kreditorių teisių ir teisėtų interesų. Taikos sutartis neturi suteikti vieniems kreditoriams pirmenybės prieš kitus, nes priešingu atveju bus pažeistas kreditorių lygiateisiškumo principas.

ĮBĮ 2 straipsnio 11 dalyje, taikos sutartis apibūdinama kaip kreditorių ir įmonės susitarimas tęsti įmonės veiklą, kai įmonė prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti. Taigi taikos sutartimi abiemis šalims taikomos abipusės nuolaidos, viena šalis nebankrutuoja ir tęsia savo veiklą, o kita šalis savo reikalavimų atsisako, juos sumažina arba atideda.

Pasiūlymą sudaryti taikos sutartį gali pateikti kreditoriai, administratorius, įmonės savininkas (savininkai) (ĮBĮ 28 str. 1 d.). Taikos sutartimi šalys nustato materialiąsias teises ir pareigas, todėl jai taikomos sandorių galiojimą reglamentuojančios LR CK normos, t.y. teismas privalo įsitikinti, ar taikos sutarties sąlygos neprieštarauja įstatymui, viešajai tvarkai, nepažeidžia kitų šalių teisių, ar sutartimi išreiškiama tikroji šalių valia, ar nėra suklydimo, apgaulės. Teismas neturėtų tvirtinti tokios taikos sutarties, kurios sąlygos vienai iš šalių yra akivaizdžiai nenaudingos. Kiekvienu konkrečiu atveju teismas tvirtindamas taikos sutartį, turi atidžiai ją išanalizuoti, ir tik įsitikinęs, kad ji neprieštarauja viešajai tvarkai, įstatymui, ja nepažeidžiamos kitos šalies teisės, ją patvirtinti ir nutraukti bylą.⁶⁰ Sudarant taikos sutartį bankroto procese būtinas visų kreditorių, kurių reikalavimai liko nepateikti pritarimas. Todėl ši nuostata gina kreditorių teises bankroto byloje. ĮBĮ 28 straipsnyje teigiama, kad taikos sutarties sudarymo galimybė numatyta bankroto proceso metu iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo dienos. Įmonės bankroto procesas prasideda tada, kai

⁶⁰ V. Mikuckienė. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese//Jurisprudencija. 2007, Nr. 5(95). P. 58.

teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą. Be to, taikos sutartį turi teisę pasirašyti visi kreditoriai, kurių reikalavimai bankroto proceso metu iki taikos sutarties pasirašymo liko patenkinti (arba jų įgaliotas atstovas) ir administratorius, o administratorius bei kreditorių finansiniai reikalavimai tvirtinami jau iškėlus bankroto bylą. Todėl taikos sutartis, vadovaujantis [B], gali būti sudaryta tik iškėlus bankroto bylą. Lietuvos apeliacinis teismas byloje yra konstatavęs, kad ne visi bankrutuojančios įmonės kreditoriai dalyvavo priimant sprendimą sudaryti taikos sutartį, ir kad ne visi susirinkime dalyvavę kreditoriai pritarė tokiam sprendimui. Be to, kaip matyti iš taikos sutarties, jos visi kreditoriai nepasirašė. Atsižvelgiant į visų kreditorių valios sudaryti taikos sutartį nebuvimą, administratoriaus atstovo parašas negali būti prilyginamas kreditorių įgalioto asmens parašui, be to, administratorius sutartį turi pasirašyti kaip viena sutarties šalis, o kreditoriai ar jų įgaliotas asmuo - kaip kita sutarties šalis. Taigi įstatymo sąlyga, jog taikos sutartį turi pasirašyti visi kreditoriai, kurių reikalavimai bankroto proceso metu iki taikos sutarties pasirašymo dienos liko nepatenkinti, arba jų įgaliotas atstovas ir administratorius, nebuvo įvykdyta. Teismas gali patvirtinti taikos sutartį, kuri, be kita ko, yra pasirašyta visų kreditorių.”⁶¹ Rusijoje taikos sutartį taip pat tvirtina Arbitražinis teismas.⁶²

Valstybės institucijos, būdamos bankrutuojančių įmonių kreditorės, kai su įmone sudaroma taikos sutartis ir matydamos, kad socialiniu, ekonominiu požiūriu ar dėl kitų objektyvių aplinkybių tikslinga įmonei skolininkei suteikti nuolaidų – atidėti kreditoriaus reikalavimo vykdymo terminą, pakeisti piniginę prievolę kita arba atsisakyti kreditoriaus reikalavimo - turi laikytis taisyklių, kuriose ši tvarka reglamentuota bei priimti sprendimus dėl nuolaidų taikymo.⁶³

„Bankroto byloje įmanoma sudaryti tik rašytinę taikos sutartį, kurią patvirtina teismas.“⁶⁴ Pasirašius taikos sutartį ir pradėjus ją vykdyti, tačiau pamačius, kad jos įvykdyti nepavyks, sutarties šalys vėl turi teisę kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, bet tik tuo atveju, kai yra bankroto bylai iškelti būtini pagrindai. Ir nors LR CPK 140 straipsnio 3 d. numatyta, kad teismas patvirtindamas taikos sutartį privalo šalis išpėti apie pasekmes, o tai yra, kad vėliau kreiptis į teismą dėl to paties ginčo, tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko jos negalės, tačiau bankroto santykiuose ši nuostata negalioja, kadangi bankroto santykiai nuolat keičiasi ir atsiradus įmonės nemokumui ateityje, pasikeistų pagrindai, kuriais remiantis būtų galima kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, t.y. šalys į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo kreiptųsi kitais pagrindais.

⁶¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-777/2007, *J. Valionienės firma „Egstama“ v. AB Turto bankas*, kat. 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

⁶² Rossijskaja Federacija, Federalnij zakon o nesostojatelnosti (bankrotstve) ot 26 oktiabria 2002 goda No. 127-F3

⁶³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 15 d. nutarimas Nr. 239 „Dėl kreditorių reikalavimų, kylančių iš piniginių prievolių, atsisakymo, vykdymo terminų atidėjimo ir piniginės prievolės pakeitimo kita prievole, kai įmonei yra iškelta restruktūrizavimo byla, kai bankrutuojanti įmonė sanuojama arba su ja sudaroma taikos sutartis, taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 17-686

⁶⁴ V. Mikuckienė. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese//Jurisprudencija. 2007, Nr. 5(95). P. 59

Tvirtindamas nutartimi taikos sutartį, teismas turėtų atidžiai ją išanalizuoti ir neturėtų tvirtinti tokios taikos sutarties, kurios sąlygos prieštarauja įstatymams, viešajai tvarkai, pažeidžia kitų šalių teises ir pareigas. Tvirtindamas tokią taikos sutartį, kuri atitinka visas aukščiau išvardintas sąlygas teismas gina kreditorių interesus. ĮBĮ nenumato, kada įmonė skolininkė po taikos sutarties pasirašymo turėtų pradėti vykdyti savo įsipareigojimus, per kiek laiko taikos sutartis turėtų būti įvykdyta. Todėl siekiant labiau užtikrinti kreditorių interesus, siūlytina, kad ĮBĮ atsirastų nuostatos, numatančios, nuo kada po pasirašymo turėtų būti pradėta vykdyti taikos sutartis bei numatyti protingą terminą taikos sutarčiai įvykdyti. Siūlytina po taikos sutarties patvirtinimo nutartimi, ĮBĮ numatyti pareigą teismui tikrinti kaip vykdoma taikos sutartis, kadangi niekur nėra numatyta, kas prižiūri, kaip taikos sutartis vykdoma po bankroto bylos nutraukimo.

2.1.6. Sprendimo už akių netaikymas

ĮBĮ nėra numatyta nuostatų, draudžiančių priimti sprendimą už akių. Pagal LR CPK 285 straipsnio 2 dalį, sprendimas už akių gali būti priimamas byloje esančius įrodymus įvertinus tik formaliai (t.y. teismas įsitikina, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą), neįvertinus jų visapusiškai ir išsamiai. Atsižvelgiant į tai, kad bankroto bylos nagrinėjamos LR CPK nustatyta tvarka, išskyrus išimtis numatytas ĮBĮ, tik formaliai įvertinus įrodymus galėtų būti tvirtinami kreditorių reikalavimai, priimamas sprendimas dėl įmonės pabaigos ir bei sprendžiami kiti klausimai. „Tokia pozicija nebūtų suderinta su reikalavimu ginti viešąjį interesą bankroto bylose, saugoti kreditorių, ir įmonės, kuriai prašoma iškelti bankroto bylą interesus, todėl byloje dalyvaujančių asmenų pasyvumas bankroto bylose neturėtų sukelti tokių procesinių padarinių, kokie kyla nagrinėjant bylas įprasta tvarka.“⁶⁵ Todėl, atsižvelgiant į bankroto proceso tikslus bei esmę, bankroto bylose turėtų atsirasti nuostata, draudžianti priimti sprendimą už akių, kaip tai numatyta LR CPK nuostatose, draudžiančiose priimti sprendimą už akių nagrinėjant ypatingosios teisenos bylas, bylas, kylančias iš šeimos teisinių santykių. Galime konstatuoti, kad nors ĮBĮ ir nėra numatyta nuostatų, draudžiančių priimti sprendimą už akių, teismai nagrinėdami bankroto bylas turėtų atsisakyti priimti sprendimą už akių ir taikyti kitas LR CPK numatytas priemones už byloje dalyvaujančių asmenų neatvykimą į posėdį.

⁶⁵ R. Norkus. Bankroto bylų nagrinėjimas: teorija ir praktika//Justitia. 2007, Nr. 2(64). P. 10

2.1.7. Kiti teismo užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai

Teismas privalo bankroto bylose būti aktyvus ir naudodamasis įstatymų suteiktomis galiomis turi užtikrinti kreditorių teisių gynimą. Šiame skyrelyje analizuosime tuos būdus, kurių tinkamas vykdymas prisideda prie didesnės kreditorių teisių gynybos bankroto bylose.

„Bankroto proceso paskirtis ir tikslas – per įstatyme numatytų bankroto procedūrų vykdymą užtikrinti, kad būtų visiškai arba iš dalies patenkinti įrodymais pagrįsti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai bei apsaugoti bankrutuojančios įmonės interesai. Pažymėtina, kad bankroto bylose kreditorių reiškiami reikalavimai iš esmės atitinka ginčo teisenos nustatyta tvarka pareikštus ieškinio reikalavimus ir turi būti nagrinėjami pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, išskyrus išimtis, nustatytas ĮBĮ. Šiuo atveju kreditoriaus pareikštas prašymas dėl reikalavimo patvirtinimo yra tapatus ginčo teisenos nustatyta tvarka pareikštam ieškinio reikalavimui dėl pinigų sumos priteisimo. Kreditorių reikalavimų pareiškimo specifika ta, jog kreditoriai reikalavimus reiškia ne tiesiogiai teismui, bet bankroto administratoriui, kuris, išdėstęs teismui argumentuotą nuomonę dėl pareikštų reikalavimų pagrįstumo, teikia juos tvirtinti arba prašo teismo netvirtinti tokių reikalavimų. Todėl administratoriaus pateiktas teismui tvirtinti kreditorių reikalavimų sąrašas nereiškia šių reikalavimų nenuginčijamumo. Teismas nėra įpareigotas tvirtinti visus be išimties administratoriaus pripažintus reikalavimus, jis gali atsisakyti juos tvirtinti, sumažinti ar padidinti administratoriaus pripažintus teismui pateiktus tvirtinti kreditorių reikalavimus. Jis taip pat gali patvirtinti tuos kreditorių pareikštus reikalavimus, kuriuos administratoriaus ginčija. Bankroto bylą nagrinėjantis teismas tik tuomet tvirtina kreditoriaus pareikštą reikalavimą, jeigu iš byloje esančių duomenų gali padaryti išvadą, kad toks reikalavimas yra pagrįstas įrodymais, kurių nepaneigia kiti įrodymai. Tuo atveju, jeigu byloje nėra pakankamai duomenų padaryti išvadą dėl kreditoriaus pareikšto reikalavimo pagrįstumo, teismas turi imtis priemonių išaiškinti reikšmingas bylos aplinkybes tam, kad teisingai išspręstų nagrinėjamą klausimą. Tačiau aktyvus teismo vaidmuo neturi pažeisti civiliniame procese vyraujančio rungimosi principo, pagal kurį kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu, išskyrus tuos atvejus, kai šių aplinkybių nereikia įrodinėti pagal įstatymą (LR CPK 12, 178 str.).

Taigi, bankroto bylų nagrinėjimo specifika lemia tai, kad teismas neturi pareigos tvirtinti administratoriaus pateiktus kreditorių pareikštus reikalavimus remdamasis tik administratoriaus ir kreditorių pateiktais įrodymais, bet privalo būti aktyvus, nes tik tokiu atveju galima teisingai išspręsti

kilusį ginčą ir priimti teisėtą bei pagrįstą procesinį sprendimą byloje.“⁶⁶ Taigi teismas gali pripažinti, kad administratorius į kreditorių reikalavimų sąrašą įtraukė nepagrįstus kreditorių reikalavimus ir tokius reikalavimus pašalinti iš kreditorių reikalavimų sąrašo, o šį veiksmažį forminti nutartimi. Šia teismo teise ginčijant vienu kreditorių reikalavimus, ginami kitų kreditorių teisėti reikalavimai. „Kreditoriaus finansinių reikalavimų neįtraukimas į atitinkamą sąrašą arba išbraukimas iš reikalavimų sąrašo užkerta galimybę tolesnei bylos eigai, todėl dalyvaujantys byloje asmenys gali tokią nutartį skųsti atskiruoju skundu.“⁶⁷

Teismas taip pat turi teisę priimti kreditorių reikalavimus, kurie buvo pateikti praleidus teismo nustatytą laikotarpį, per kurį privalėjo būti pareikšti kreditoriniai reikalavimai bankrutuojančiai įmonei, jeigu termino praleidimo priežastis pripažįsta svarbiomis. Kreditorių pareiškimai dėl reikalavimų, paduotų praleidus teismo nustatytą terminą, priimami tik iki teismo nutarties nutraukti bankroto bylą ar įmonę likviduoti dėl bankroto priėmimo dienos. (ĮBĮ 10 str. 9 d.) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat patvirtino šį teiginį, kad „kreditorių pareiškimai dėl reikalavimų, susidariusių iki bankroto bylos iškėlimo, pripažinimo, paduoti po teismo nustatyto termino kreditorių reikalavimams pareikšti, gali būti priimami iki teismas priima nutartį nutraukti bankroto bylą arba sprendimą dėl įmonės pabaigos (žinoma, su sąlyga, kad teismas pripažins termino praleidimo priežastis svarbiomis)⁶⁸. „Nei ĮBĮ, nei LR Komercinių bankų įstatymas nenumato, kad kreditorius savo finansinius reikalavimus galėtų pateikti po bankroto bylos nagrinėjimo pabaigos. Teismas sprendimą likviduoti komercinį banką „Apus“ priėmė 1996 m. spalio 22 d., o trečiasis asmuo - Kauno m. valstybinė mokesčių inspekcija reikalavimą padidinti savo kreditinius reikalavimus pateikė tik 1997 m. kovo 14 d., t. y. praėjus daugiau kaip 4 mėnesiams nuo sprendimo likviduoti komercinį banką „Apus“ įsiteisėjimo dienos. Esant tokioms aplinkybėms teismai pagrįstai laikė, kad Kauno m. valstybinės mokesčių inspekcijos prašymas negali būti patenkintas.“⁶⁹ Nesutikti su šia teismų išvada nėra jokio teisinio pagrindo.

Siekdamas nustatyti visas bankroto bylai reikšmingas aplinkybes ir tuo siekdamas apginti kreditorių teises, teismas turi teisę: įpareigoti įmonės vardu turėjusius ir turinčius teisę veikti asmenis, savininką, vyriausiąjį buhalterį (buhalterį), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovą pateikti teismui bankroto bylai nagrinėti reikalingus dokumentus, teisės aktų nustatyta tvarka įvertinti įmonės

⁶⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-504/2007, *A. K. v. UAB „Barklita“*, kat. 121.20; 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-509/2008, *R. A. v. BUAB „Kruzas“ administratorius UAB „Mikola“*, kat. 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>; [žiūrėta 2008 11 11]

⁶⁷ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 37

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007, *UAB „Revi“ bankroto byloje*, kat. 126.8// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31954 [žiūrėta 2008 11 06]

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1998 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-2/1998, *Kauno miesto VMI v. S.L.*, kat. 24// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=16604 [žiūrėta 2008 11 03]

turtą (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 7 straipsnio 2 dalis); kviešti į teismą įmonės vardu turėjusius ir turinčius teisę veikti asmenis, savininką, iki bankroto bylos iškėlimo apskaitos paslaugas teikusios įmonės vadovą, įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovą, vyriausiąjį buhalterį (buhalterį) ir kitus atsakingus darbuotojus (jei jie buvo atleisti iš darbo, su jais nutrauktos civilinės sutartys per paskutinius 12 mėnesių iki pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo pateikimo teismui dienos) ir reikalauti iš jų raštiškų paaiškinimų (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 7 str. 3 dalis); reikalauti iš bankrutuojančios įmonės vadovo, savininko pateikti įmonės ūkinės ir finansinės būklės duomenis (ĮBĮ 9 str. 2 d. 4 p.), bei nustatyti kitas aplinkybes reikšmingas bylos nagrinėjimui (ĮBĮ 9 str. 2 d. 6 p.).

Teismas pagal administratoriaus pateiktą sąmatą tvirtina lėšų sumą, kurią administratorius turi teisę naudoti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidoms apmokėti, kol kreditorių susirinkimas patvirtins administravimo išlaidų sąmatą (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 str. 3 d.); kreditorių prašymu gali nustatyti įmonės ūkinės komercinės veiklos ir disponavimo įmonės turtu apribojimus, nes po bankroto bylos iškėlimo įmonė turi teisę vykdyti minimalią veiklą, nes tai savo ruožtu gali teikti tiek naudos, tiek sudaryti dar didesnius nuostolius. Todėl teismas atitinkamų asmenų prašymu gali apriboti galimybę įmonei vykdyti veiklą ar sudaryti sandorius.

2008 m. ĮBĮ pakeitimu, teismui suteikiama galimybė skirti baudas: asmeniui, trukdžiusiam administratoriui perimti įmonės turtą ir dokumentus gali skirti baudą iki 10 000 litų (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 str. 8 d.); administratoriui, per teismo nustatytą laiką neperdavus arba perdavus ne visą įmonės turtą ir (ar) ne visus dokumentus gali skirti baudą iki 10 000 litų. (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 str. 13 d.); antstoliui iki 10 000 litų, jei pastarasis per teismo nurodytą terminą nepateikia teismui įmonės turto, kuris iki įmonės bankroto bylos iškėlimo buvo areštuotas teismų ar kitų institucijų sprendimų vykdymui užtikrinti, bet neparduotas, arešto bei vykdomuosius dokumentus dėl išieškojimo iš šios įmonės (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 11 str.); įmonės vadovui gavus teismui pateiktą pareiškimo ir prie pareiškimo pateikiamų priedų nuorašus, be pateisinamos priežasties per nurodytą 5 dienų terminą teismui nepateikus įmonės kreditorių ir skolininkų sąrašų, teismas gali skirti įmonės vadovui iki 10 000 litų baudą; įmonės valdymo organui, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, per teismo nustatytą terminą privalėjusiam perduoti administratoriui įmonės turtą pagal balansą sudarytą nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos duomenimis, ir visus dokumentus, per teismo nustatytą laikotarpį, tačiau šios pareigos neįvykdžiusiam teismas gali skirti iki 10 000 litų dydžio baudą (už šios pareigos nevykdymą direktoriui buvo paskirta 500 litų bauda)⁷⁰; neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkui, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, per teismo nustatytą terminą privalėjusiam perduoti administratoriui viso jo turimo turto sąrašą, taip pat tą, kuris yra

⁷⁰ Vilniaus apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1502-560/08, pagal UAB „Eliptica“ administratoriaus prašymą, kat. 126.8

bendrojoje jungtinėje nuosavybėje, šios pareigos neįvykdymas užtraukia baudą iki 10 000 litų (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 str. 5 d.).

Išanalizavus šiame poskyryje teismo užtikrinamus kreditorių teisių gynimo būdus, galime konstatuoti, kad teismas vadovaudamasis viešuoju principu ir bankroto byloje gindamas kreditorių teises ir teisėtus interesus turėtų būti aktyvus. Teismas, nustatydamas bankroto bylos šalių procesinę padėtį, asmenis, kurie pateikia teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo turėtų laikyti ieškovais, o tuos kreditorius, kurie nurodomi ieškovo pareiškime arba, kurie įstojo į bankroto bylą jau po jos iškėlimo turėtų laikyti trečiaisiais asmenimis pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, nes tik taip šie asmenys galės naudotis visomis teisėmis, numatytomis teisės norminiuose aktuose. Teismas skirdamas nešališką ir pajėgų tinkamai užkrinti kreditorių interesus administratorių turi ne tik patikrinti ar nėra ĮBĮ numatytų aplinkybių dėl kurių jis negalėtų būti paskirtas administratoriumi, bei ir vadovaudamasis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais, turi įvertinti kiekvieną skyrimui svarbią aplinkybę. Teismo paskirtas tinkamas administratorius turi užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių bei pačios įmonės interesų apsaugą. Nepaisant to, kad teisę kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto pripažinimo turi kreditoriai, tačiau aktyvus teismas nagrinėdamas bankroto bylas ir aiškindamasis tyčinio bankroto prielaidas labiau gintų kreditorių interesus. O nustačius tyčinį bankrotą teismai turėtų plačiau naudoti LR CK 2.50 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad juridinio asmens dalyvis savo turtu atsako subsidiariai už tai, kad jo nesąžiningais veiksmais įmonei sukeltas tyčinis bankrotas. Tik teismui suteiktos teisės bankroto byloje taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir taip ginti kreditorių teises. Tvirtindamas nutartimi taikos sutartį, teismas turėtų atidžiai ją išanalizuoti ir neturėtų tvirtinti tokios taikos sutarties, kurios sąlygos prieštarauja įstatymams, viešajai tvarkai, pažeidžia kitų šalių teises ir pareigas. Nors ĮBĮ ir nėra numatyta jokių sprendimą už akių draudžiančių priimti procesinių nuostatų, tačiau teismai turėtų atsisakyti bankroto byloje priimti sprendimą už akių ir taikyti kitas LR CPK numatytas priemones už byloje dalyvaujančių asmenų neatvykimą į posėdį ar kitokį pasyvumą. Teismas gali tvirtinti kreditorių reikalavimus tik tuomet, kai iš byloje esančių duomenų gali padaryti išvadą, kad jie pagrįsti įrodymais. Vienu nepagrįstų kreditorių reikalavimų atmetimu, užtikrinami kitų kreditorių pagrįsti reikalavimai.

2.2. Bankroto administratoriaus ir kreditoriaus (kreditorių) užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai

ĮBĮ numatyta, kad kreditorių interesus gina bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimas ar kreditorių komitetas. Taikant ĮBĮ numatytas kreditorių teisių gynimo priemones turi būti aktyvūs ir patys kreditoriai. Iškėlus bankroto bylą kreditoriai įgyja atitinkamas teises ir pareigas, todėl gali patys tiesiogiai prisidėti gindami savo interesus. Šiame poskyryje aptarsime tuos kreditorių teisių gynimo

būdas, kuriuos užtikrina kreditoriai, kreditorių susirinkimas, kreditorių komitetas, bankroto administratorius.

2.2.1. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse numatyti kreditorių teisių gynimo būdai

LR CK 6.66 straipsnyje nustatyta kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*). *Actio Pauliana* – „tai teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti. Taigi *actio Pauliana* institutas skirtas kreditoriaus teisėms apginti nuo nesąžiningo skolininko, kuris, perleidęs savo turtą trečiajam asmeniui, tampa nemokus, todėl negali vykdyti savo prievolės kreditoriui ir taip pažeidžia kreditoriaus teises“⁷¹. *Actio Pauliana* yra skirtas apginti kreditoriaus interesus, t.y. pripažinti negaliojančiais skolininko sudarytus sandorius. Kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana* siekia atstatyti pažeistą skolininko mokumą ir taip susigrąžinti tai, ką skolininkas nesąžiningai ir be pagrindo perleido kitiems asmenims. Atstačius skolininko mokumą kreditoriui padidėja galimybės, jog skolininkas visiškai ar bent iš dalies įvykdys savo prievolę. Norint pareikšti šį ieškinį, būtinos kelios sąlygos:

1) skolininkas turi sudaryti sandorį, kurio neprivalėjo sudaryti. „Privalėjimas sudaryti sandorį yra vienas iš imperatyvų, apribojančių sutarčių sudarymo laisvę. Tam tikrais atvejais būtinybė sudaryti sandorį gali būti nustatyta įstatymu arba atsirasti iš kitų susitarimų, pavyzdžiui, ikisutartinių susitarimų, viešojo konkurso atvejais ir t.t. Skolininkui gali būti privalu sudaryti sandorius vykdant teismo sprendimą ar nutartį“⁷²;

2) skolininko sudarytas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises, „tai reiškia, kad sudarius sandorį skolininkas tampa nemokus arba jo turtas geroki sumažėja, todėl kreditorius praranda galimybę patenkinti savo reikalavimą visiškai arba iš dalies“⁷³. Kreditoriaus interesai taip pat gali būti pažeisti, kai skolininkas būdamas nemokus, pirmiausia atsiskaito su tais kreditoriais, kurie neturi pirmumo teisės. Jeigu skolininko sudarytas sandoris kreditoriaus interesų nepažeidžia, tuomet kreditorius neturi teisės ginčyti skolininko sudarytų sandorių, reikšdamas *actio Paulina* ieškinį;

3) skolininkas turi būti nesąžiningas, t.y. sudarydamas sandorį skolininkas žinojo ar turėjo žinoti, kad jis pažeidžia kreditoriaus teises. Skolininko sudaryto dvišalio atlygintino sandorio pripažinimo negaliojančiu galimybė siejama su kitos sandorio šalies nesąžiningumu. Tokį atlygintinį sandorį pripažinti negaliojančiu galima tik tada, kai skolininkas ir kita sandorio šalis buvo nesąžiningi. O kai sudaromas neatlygintinis sandoris, kitos sandorio šalies sąžiningumas ar nesąžiningumas

⁷¹ D. Ambrasienė, E. Baranauskas, D. Bublienė ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 53-54

⁷² Ten pat. P. 55.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga Prievolių teisė – Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 108

sandorio pripažinimui negaliojančiu įtakos neturi. Tokį sandorį galima pripažinti negaliojančiu net ir tuo atveju, jeigu kita jo šalis buvo sąžininga. LR CK 6.67 straipsnyje įtvirtinta skolininko nesąžiningumo prezumpcija ir išaiškinti atvejai, kai preziumuojamas skolininko nesąžiningumas. Jei nėra LR CK 6.67 straipsnyje išvardintų atvejų, kreditoriaus interesus pažeidę asmenys laikomi sąžiningais ir sąžiningumo prezumpciją turi paneigti tuos sandorius ginčijantis kreditorius.⁷⁴

Kreditorius pareikšdamas *actio Pauliana* ieškinį siekia apginti savo interesus, todėl patenkinus tokį kreditoriaus ieškinį, skolininko turtas skiriamas patenkinti ieškinį pareiškusio kreditoriaus turtinius reikalavimus. „Pripažinus pagal kreditoriaus ieškinį skolininko sudarytą sandorį negaliojančiu, išieškojimas kreditoriaus reikalavimu yra nukreiptas į perduotą pagal tą sandorį turtą arba jo vertę tiek, kiek reikia kreditoriaus reikalavimams patenkinti.“⁷⁵ Patenkinus kreditoriaus reikalavimą, likęs skolininko turtas gražinamas skolininkui. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne vienoje nutartyje yra konstatavęs, kad kai skolininkui iškelta bankroto byla, patenkinus *Pauliano* ieškinį išieškotas turtas įskaitomas į bendrą skolininko turtą ir naudojamas visų jo kreditorių, o ne tik *Pauliano* ieškinį pareiškusio kreditoriaus reikalavimams tenkinti.⁷⁶ Taigi bankrutuojančios įmonės atveju, pripažinus sandorį negaliojančiu CK 6.66 pagrindu, šio straipsnio 4 dalis netaikoma. Tokiu atveju skolininko nepagrįstai perleistas turtas ar jo vertė turi būti išieškomi ne tiesiogiai *actio Pauliana* pareiškusio kreditoriaus naudai, bet gražinama bankrutuojančiai įmonei ir naudojama atsiskaitymui su visais kreditoriais, o ne tik su ieškovu pagal *actio Pauliana*. Tad bankrutuojančios įmonės atveju *actio Pauliana* tarnauja ne vieno, o visų jo kreditorių interesams. Turtas ar jo vertė, išreikalauti taikant restituciją, šiuo atveju turi būti naudojami atsiskaitymams su kreditoriais [BĮ] nustatyta tvarka⁷⁷. Taigi šiuo atveju yra užtikrinamas kreditorių lygiateisiškumo principas.

LR CK numato tik kreditoriaus teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius remdamasis *actio Pauliana* institutu, o [BĮ] numatyta administratoriaus pareiga imtis priemonių išieškoti skolas iš įmonės skolininkų ([BĮ] 11 str. 3 d. 23 p.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad „nepagrįstas yra kasacinio skundo argumentas, kad ieškinį pagal CK 6.66 straipsnį (*actio Pauliana*) turi teisę reikšti tik kreditoriai, o bankrutuojančios įmonės administratorius tokios teisės neturi. Pagal [BĮ] 11 straipsnio 3 dalies 8 punktą administratorius gali pareikšti ieškinius įmonės bankroto bylą nagrinėjančiame teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002 *bankrutuojanti AB „Litimpex bankas“ v. UAB „Pajūrio paslaptys“*, kat. 15.2.1.1// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=10376 [žiūrėta 2008 11 07]

⁷⁵ D. Ambrasienė, E. Baranauskas, D. Bublienė ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 58

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-483/2001 *AB Turto bankas ir AB „Jonavos montuotojas“*, kat. 36.3; 32.21// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11478 [žiūrėta 2008 11 07]

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001, *AB Turto bankas v. UAB „Rimeda“, AB „Lietuvos taupomasis bankas“*, kat. 15.2.1.1., 31.6.1., 125.6// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11186 [žiūrėta 2008 11 07]

atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 14 punkte nustatyta, kad administratorius gina visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus. Iš šios teisės normos turinio akivaizdu, kad gindamas kreditorių interesus administratorius gali reikšti ieškinius, tačiau ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų, o tik nurodo ginčytinų sandorių požymius – priešingumą įmonės veiklos tikslams ir galimą įtaką įmonės nemokumui. Iš to darytina išvada, kad bankrutuojančios įmonės administratorius anksčiau šios įmonės sudarytus sandorius gali ginčyti LR CK atitinkamais nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, taigi ir CK 6.66 straipsnio pagrindu.⁷⁸ Teismų praktikoje yra suformuluota, kad ne tik kreditoriai, bet ir bankroto administratorius gali ginčyti bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius remiantis *actio Pauliana* institutu.

„*Actio Pauliana* instituto paskirtis yra apsaugoti kreditorių ne tik nuo skolininko veiksmų, kuriais mažinamas skolininko mokumas, bet ir nuo kitokių veiksmų, kuriais pažeidžiamos kreditoriaus teisės“⁷⁹

1964 m. LR CK⁸⁰ taip pat buvo galimybė ginčyti skolininko sudarytus sandorius – pateikti *actio Pauliana* ieškinį - tam buvo būtinos 3 sąlygos: pirma, sandorio skolininkas turėjo būti sudaręs sandorį, kurio sudaryti neprivalėjo; antra, toks sandoris turėjo pažeisti kreditoriaus interesus; trečia, skolininkas apie kreditoriaus teisių pažeidimą žinojo ar turėjo žinoti. Šiems ieškiniams pareikšti galiojo 1 metų ieškinio senaties terminas, skaičiuojamas nuo tos dienos kada kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokį sandorį. Ši norma buvo taikoma plačiai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2001 m. gruodžio 10 d. nutartyje pripažino, kad žalą padaręs asmuo tampa skolininku nuo žalos padarymo momento, o ne nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Be to, kreditoriaus pasikeitimas - pavyzdžiui, regreso tvarka reikalavimo teisės perleidimas draudimo kompanijai – nieko nekeičia: reikalavimo teisės perėmėjas turi teisę ginčyti sandorius sudarytus nuo žalos padarymo momento, o ne nuo reikalavimo teisės perdavimo momento. Lietuvos Aukščiausiasis teismas taip pat suformulavo nuostatą, kad turto įgijėjo nesąžiningumas neturi įtakos bylos sprendimui. Todėl nesvarbu, kad turto įgijėjas nežinojo ar neturėjo žinoti, kad įgijo turtą iš asmens, kuris neturėjo teisės jo perleisti. Tad naujasis LR CK pasunkino kreditoriaus padėtį, nes buvo įtvirtinta papildoma įrodinėtina aplinkybė – turto įgijėjo nesąžiningumas, t.y. ar sudarydamas sandorį įgijėjas žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditorių teises.⁸¹

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2004, *UAB „Palangos statyba“ v. BUAB „Pamario langai“*, kat. 31.6.1// http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27350 [žiūrėta 2008 11 03]

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-619/2004, *L. T. v. J. P. M., S. P., L. U. ir kt.*, kat. 35.6.1; 41 (S)// http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30560 [žiūrėta 2008 11 07]

⁸⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138

⁸¹ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 38

Kitas kreditorių teisių gynimo būdas yra kreditoriaus teisė skolininkui pareikšti netiesioginį ieškinį. Netiesioginis yra toks ieškiny, kurį už skolininką pareiškia jo kreditorius. Šio instituto paskirtis – apsaugoti kreditorių nuo nesąžiningų skolininko veiksmų tais atvejais, kai skolininkas nenori įgyvendinti šios savo teisės (pvz.: kreditorius gali į jį nukreipti savo išieškojimą; bei dėl kitų priežasčių). Netiesioginis ieškiny reiškiamas kai skolininkas, nors ir turėdamas teisę pareikšti reikalavimą kitiems asmenims, to nepadaro, siekdamas išvengti reikalavimo įvykdymo kreditoriui, o kreditorius, siekdamas apginti savo interesus tokį ieškinį pareiškia pats. Norint pareikšti netiesioginį ieškinį, būtina atitikti šias sąlygas:

1.) netiesioginį ieškinį gali pareikšti tik kreditorius, turintis neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę – prievolė turi būti galiojanti (nesuėjęs naikinamasis terminas ar prievolė pasibaigusi kitais prievolių pasibaigimo atvejais);

2.) skolininkas nors ir turėdamas savo teises reikšti reikalavimą, jų neįgyvendina ar atsisako jas įgyvendinti. „Kreditorius neturi teisės reikalauti įgyvendinti tas skolininko teises, kurios išimtinai susijusios su skolininko asmeniu“⁸². Kreditorius turi teisę reikalauti įgyvendinti tik tokias skolininko teises, kurios nėra grynai asmeninės (kreditorius neturi teisės priversti skolininką įgyvendinti jo teisę į žalos atlyginimą esant suluošinimui, sveikatos netekimo atveju ir t.t. – tokių teisių įgyvendinimas priklauso tik nuo skolininko valios);

3.) skolininko neveikimas turi pažeisti kreditoriaus interesus, t.y. skolininkas yra nemokus arba nepakankamai mokus, skolininkui iškelta bankroto byla ir kt. atvejais. Jei skolininkas turi pakankamai turto patenkinti kreditoriaus reikalavimus, kreditorius neturi teisės reikšti netiesioginį ieškinį.

„Netiesioginis ieškiny iš tikrųjų yra skolininko, pareikštas prieš jo valią kreditoriaus.“⁸³ Pagal bendrą taisyklę, netiesioginis ieškiny gina visų skolininko kreditorių interesus, skirtingai nei *actio Pauliana* ieškiny, kuris gina tik jį pareiškusio kreditoriaus interesus. Tačiau *actio Pauliana* institute yra numatyta, kreditorių reikalavimo tenkinimo bankroto bylose tvarkos išimtis, kad patenkinus *Pauliano* ieškinį išieškotas turtas įskaitomas į bendrą skolininko turtą ir naudojamas visų jo kreditorių, o ne tik *Pauliano* ieškinį pareiškusio kreditoriaus reikalavimams tenkinti.

Taigi abu aukščiau išvardinti institutai yra kreditorių teisių gynimo būdai. *Actio Pauliana* institutas skirtas apginti kreditoriaus interesus, t.y. pripažinti negaliojančiais skolininko sudarytus sandorius. Kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana*, pirmiausia siekia atkurti pažeistą skolininko mokumą sugrąžinant tai, ką skolininkas nesąžiningai ir be pagrindo perleido kitiems asmenims. Netiesioginio instituto paskirtis – apsaugoti kreditorių nuo nesąžiningų skolininko veiksmų tais atvejais, kai skolininkas nenori įgyvendinti šios savo teisės. LR CK numato tik kreditorių teisę vadovaujantis šiais institutais ginčyti skolininko sudarytus sandorius, tačiau teismų praktikoje yra

⁸² D. Ambrasienė, E. Baranauskas, D. Bublienė ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 59

⁸³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga Prievolių teisė – Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 112

suformuluota nuostata, kad ir administratorius gali reikšti ieškinį skolininkui remiantis *actio Pauliana*. Svarbi aplinkybė, kad pareiškus netiesioginį ieškinį ir *Pauliano* ieškinį, yra ginami visų skolininko kreditorių reikalavimai, o ne tik ieškinį pareiškusio kreditoriaus reikalavimai.

2.2.2. Administratoriaus užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai

Kreditorių gynimo būdai (priemonės) bankroto bylose yra numatyti įstatymuose, ir visų pirma tinkamą jų įvykdymą turi užtikrinti bankroto administratorius, nes tik jis po bankroto bylos iškėlimo disponuoja bankrutuojančios įmonės turtu, teikia teismui tvirtinti kreditorių reikalavimus, atstovauja kreditorius teisme, bei gina visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus (ĮBĮ 11 str. 3 d. 14 p.). Svarbi aplinkybė užtikrinanti kreditorių interesus, kad administratorius negali turėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi. Tik nešališkas bankroto administratorius užtikrins visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus.

Įmonės administratorius – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas. „Bankroto administratoriaus statusas reikalauja, kad turėdamas būtinas asmenines savybes, nepriklausytų nei nuo kreditorių, nei nuo skolininko ir nešališkai vykdytų savo veiklą.“⁸⁴ Administratorius, savo veikloje privalo vadovautis Verslo administratorių etikos taisyklėmis⁸⁵, siekdamas įgyti teisę teikti administravimo paslaugas turi atitikti reikalavimus, numatytus Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklėse.⁸⁶ Administratorių veiklos kontrolę atlieka Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos vadovaudamasis bankroto administratoriaus veiklos kontrolės taisyklėmis.⁸⁷ Administratorius yra tam tikras saugiklis ginantis kreditorių interesus. ĮBĮ normos įtvirtina jo pareigą realiai ginti bankrutuojančios (likviduojamos) įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus, vykdyti kreditorių susirinkimo (komiteto) priimtus teisėtus nutarimus.

Nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, teisė valdyti, naudoti bankrutuojančios įmonės turtą (lėšas) ir juo disponuoti suteikiama tik administratoriui (ĮBĮ 14 str. 1 d. 1 p.). Įmonės

⁸⁴ P. Gerchard. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: izdatelstvo leks, 2002, P. 57

⁸⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. 221 „Dėl duomenų apie įmonės bankroto procedūras pateikimo ir skelbimo tvarkos, duomenų apie restruktūrizuojamą įmonę bei restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo tvarkos, teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarkos, įmonių bankroto administravimo veiklos kontrolės tvarkos, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos sudėties, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos nuostatų ir verslo administratorių etikos taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2001, Nr. 59-2137

⁸⁶ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 4-376 „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 110-4180

⁸⁷ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 4-377 „Dėl bankroto administratoriaus veiklos kontrolės taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 110-4181

vadovas, savininkas, direktorius, įmonės dalininkai, ar jų įgaliojimai asmenys neturi jokių įgaliojimų nuo bankroto bylos įsiteisėjimo dienos. Bet kokie minėtų asmenų sandoriai, sudaryti po įgaliojimų netekimo yra niekiniai pagal LR CK 1.78 straipsnį, kadangi prieštarauja imperatyviai ĮBĮ nuostatai. Paskyrus bankroto administratorių, jis įgyja teisę ir pareigą valdyti, naudoti bankrutuojančios įmonės turtą, juo disponuoti, perima visus įmonės dokumentus, turto perdavimo aktus. Įgijęs nurodytas teises ir pareigas administratorius įgyja pareigą išsiaiškinti ir patikrinti, koks turtas iš tikrųjų priklauso bankrutuojančiai įmonei, kam ir kaip jis buvo perleistas.⁸⁸ Įmonei įgijus bankrutuojančios įmonės statusą, teismo paskirtas administratorius visiškai pakeičia įmonės vadovą, t.y. atlieka vienasmeniam organui priskirtas funkcijas. Gavęs įsiteisėjusios nutarties nuorašą, įmonės kreditorių ir skolininkų sąrašus, ne vėliau kaip kitą darbo dieną po jų gavimo dienos, privalo atvykti į bankrutuojančios įmonės buveinę ir organizuoti įmonės turto bei jos dokumentų perėmimą ir apsaugą. Atsisakius administratorių įleisti į įmonės buveinę, jis turi iškviešti policijos pareigūną, kurio pagalba įeiti į įmonę, bei atlikti ĮBĮ nurodytą pareigą (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 str. 8 d.). Greitas šios pareigos įvykdymas padės užtikrinti kreditorių interesus.

Tik administratorius patikrina bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareiškia ieškinius įmonės bankroto bylą nagrinėjančiame teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Šiuo atveju laikytina, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos. (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 str. 4 d.). „Iškėlus įmonei bankroto bylą turi būti siekiama apsaugoti kreditorių interesus, užtikrinti tinkamą bankrutuojančios įmonės turto apsaugą ir administravimą. Įmonės administratorius turi ne tik teisę, bet ir pareigą patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Tokiais veiksmais įmonės administratorius, gindamas kreditorių interesus, gina ir viešąjį interesą.⁸⁹ Gindamas kreditorių interesus administratorius gali reikšti ieškinius, tačiau ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų, o tik nurodo ginčytinų sandorių požymius – priešingumą įmonės veiklos tikslams ir galimą įtaką įmonės nemokumui. Iš to darytina išvada, kad bankrutuojančios

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-598/2006, A. L. v. A. Ž., VĮ Registrų centras, BŽŪB „Gailiūnai“ kat. 21.1; 27.3.4 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30548 [žiūrėta 2008 11 07]

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383/2006 *bankrutuojanti Kauno miesto savivaldybės įmonė „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė*, kat. 21.4.1.1; 121.13 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30080 [žiūrėta 2008 11 02]

įmonės administratorius anksčiau šios įmonės sudarytus sandorius gali ginčyti LR CK atitinkamais nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais.⁹⁰

Administratorius pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus, sudaro šių įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo teismo nustatyto termino, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, pabaigos pateikia teismui jį tvirtinti (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 str. 5 d.). ĮBĮ įsakmiai nurodyta, kad kreditorių sąrašo sudarymas yra administratoriaus pareiga, kurią jis turi atlikti pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus. Iš to galima daryti išvadą, kad kreditorius, nepateikęs kreditorinio reikalavimo yra neįtraukiamas į kreditorių reikalavimų sąrašą. 1997 m. ĮBĮ buvo nurodyta, kad kreditorių sąrašas sudaromas pagal įmonės dokumentus ir kreditorių pareikštus reikalavimus. Taigi nebuvo galima manyti, kad į kreditorių sąrašą negali būti įtrauktas kreditorius, nepareiškęs reikalavimo. Derėtų pamastyti ar neverta grįžti prie ankstesnės nuostatos kaip labiau užtikrinančios kreditorių interesus, kadangi dėl administratoriaus ir (ar) teismo aplaidumo, gali atsitikti taip, kad ne visiems kreditoriams bus pranešta apie įmonės bankrutavimą ir jie negalės pareikšti savo reikalavimų.⁹¹ Su šia nuomone iš dalies nesutinka V. Mikuckienė, teikdama, kad tai visiškai netrukdo teismui, nustačius įmonės įsipareigojimus, kurie neužfiksuoti įmonės apskaitos dokumentuose, įtraukti į kreditoriaus reikalavimų sąrašą, be to, apie bankrotą yra pranešama oficialiai bei šioje situacijoje galioja bendrasis civilinio proceso principas, jog kiekvienas privalo rūpintis pats savo interesų gynimu. Tuo tarpu Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, kad bankrutuojančios bendrovės administratorius turi įtraukti į bankrutuojančios bendrovės kreditorių sąrašą visus tuos kreditorius, kurių reikalavimai bendrovei yra patvirtinami pačios bendrovės buhalterinės apskaitos duomenimis bankroto bylos išskėlimo dienai. Toks kreditorių sąrašas, parengtas pačios bankrutuojančios bendrovės turimais duomenimis, turi būti teikiamas teismui tvirtinti, nepriklausomai nuo to, ar konkretūs kreditoriai pareiškė savo finansinius reikalavimus ar ne. Tai ypač aktualu nagrinėjamu atveju, kai pareiškėjo finansinį reikalavimą bendrovei patvirtina, kaip minėta, vykdomasis dokumentas.⁹²

Administratorius kreditorių susirinkime bei teisme ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 str. 5 d.). Ginčijant vienų kreditorių reikalavimus, kartu yra ginamos kitų kreditorių bei paties skolininko teisės ir teisėti interesai.⁹³ Ši nuostata padeda užtikrinti tiek pačios bankrutuojančios įmonės, tiek jos kreditorių teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimo mechanizmą.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2004, *UAB „Palangos statyba“ v. BUAB „Pamario langai“*, kat. 31.6.1.// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27350 [žiūrėta 2008 11 03]

⁹¹ J. Bivainis, K Jovaišas. Dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus sudaromo kreditorių sąrašo//Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3. P. 462

⁹² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-341/2007, *UAB „Sava statyba“ v. BUAB „Optimalūs finansai“*, kat. 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose// http://www.lat.lt/4_tpbuuletieniai/senos/nutartys.aspx?id=26361 [žiūrėta 2008 10 29]

Administratorius imasi priemonių išieškoti skolas iš įmonės skolininkų (ĮBĮ 11 str. 3 d. 23 p.).

Administratorius įstatymų nustatyta tvarka privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės (ĮBĮ 11 str. 6 d.). Nuo 2009 m. sausio 1 d. įsigalios ĮBĮ pakeitimas, kuriuo administratorius privalės drausti savo profesinę civilinę atsakomybę už atliekant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą. Šio draudimo minimali draudimo suma yra 200 000 litų vienam draudžiamam įvykiui ir 500 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus. Administratoriaus padarytą žalą, viršijančią 1000 litų, atlygins draudikas, išmokėdamas draudimo sumos neviršijančią draudimo išmoką. Jeigu draudimo išmokos nepakanka visai žalai atlyginti, žalą padaręs administratorius atlygins faktinės žalos dydžio ir draudimo išmokos skirtumą. (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 9 str. 16-23 d.).

Rusijoje teismo paskirtas bankroto administratorius, siekdamas užtikrinti kreditorių interesus privalo perimti skolininko turtą; atlikti jo inventorizaciją; pasamdyti turto vertintoją, kad įvertų skolininko turtą (išskyrus atvejus numatytus įstatyme); užtikrinti skolininko turto apsaugą; išanalizuoti skolininko finansinę padėtį; tretiesiems asmenims, skolingiems skolininkui, pateikti reikalavimus pagal tvarką numatytą įstatyme; ginčyti nepagrįstus kreditorių reikalavimus; vesti kreditorių reikalavimų rejestrą (jeigu kitaip nenumatyta įstatyme); imtis priemonių siekiant surasti ir sugrąžinti skolininko turtą, kurį valdo tretieji asmenys; atlikti kitas pareigas, numatytas bankroto įstatyme. Administratorius neturi teisės atšaukti tuos skolininko susitarimus, jei tai užkerta galimybę skolininkui atstatyti mokumą. Visa tai orientuota į tai, kad turtas būtų sugrąžintas skolininkui ir taip užtikrinti kreditorių interesai.⁹⁴ Taigi visų pirma administratorius atsako už jam pavestas ypatingas bankroto procedūros pareigas - jam nustatyta pareiga veikti atidžiai, tvarkingai, sąžiningai, nedaryti žalos kitiems asmenims, tinkamai užtikrinti visų kreditorių teises. Tarp administratoriaus specifinių pareigų išskiriama pareiga sudaryti ir pateikti atskaitą (kreditorių susirinkimas gali pareikalauti teikti ir tarpines ataskaitas). Administratorius įvykdęs jam pavestas pareigas pateikia suvestinę ataskaitą bei prie jos pridedamus dokumentus, šios suvestinės ataskaitos tikrinimą atlieka kreditorių komitetas, po to teismas, o galiausiai – kreditorių susirinkimas.⁹⁵

Administratorius turi nepriklausyti nei nuo kreditoriaus, nei nuo skolininko ir nešališkai vykdyti savo veiklą. ĮBĮ yra numatyta daug būdų, kuriuos administratoriui tinkamai įvykdžius turėtų būti užtikrintos visų kreditorių teisės. Nuo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienos administratorius atlieka visas vienasmeniam organui priskirtas funkcijas, todėl disponuodamas bankrutuojančios įmonės turtu turi nepažeisti nei kreditoriaus nei įmonės skolininkės interesų. Administratorius gindamas kreditorių interesus imasi priemonių išieškoti skolas iš bankrutuojančios įmonės skolininkų, sudaro kreditorių reikalavimų sąrašą ir pateikia teismui jį tvirtinti, reiškia ieškinius

⁹⁴ V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnij Mir, 2006. P. 139-140

⁹⁵ P. Gerchard. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: izdatelstvo leks, 2002, P. 58

teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Administratorius atlygina kreditoriams žalą atsiradusią dėl jo kaltės (nuo 2009 m. sausio 1 d. privalės apdrausti savo civilinę atsakomybę).

2.2.3. Kreditoriaus (kreditorių) užtikrinami jų teisių gynimo būdai

Bankroto bylos iškėlimo tikslas – taikyti įstatymų nustatytą teisinę apsaugą bankrutuojančiai įmonei ir jo kreditoriui. Bankroto teisiniuose santykiuose, gindami savo teises, kreditoriai gali dalyvauti savarankiškai, per kreditorių susirinkimą, ar kreditorių komitetą. Šiame skyrelyje išanalizuosime tuos kreditorių teisių gynimo būdus, kuriuos užtikrina kreditorius, kreditorių susirinkimas ar kreditorių komitetas.

Viena iš ĮBĮ numatytų kreditorių teisių gynimo priemonių yra kreditoriaus teisė kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto nustatymo ir kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 13 str.2 d. 3 p.). Kreditorius, matydamas, kad kreditorių susirinkimas priėmė neteisėtus nutarimus, kuriais pažeidžiamos jo teisės, gali kreiptis į teismą bei juos ginčyti. Nepripažinus kreditorių teisės ginčyti aiškiai neteisėtus kreditorių susirinkimo nutarimus, gali būti pažeistas viešas interesas, nes neliktų asmens galinčio inicijuoti tokių neteisėtų nutarimų panaikinimą⁹⁶. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas taip pat pažymėjo, kad pagal ĮBĮ 25 straipsnio prasmę gali būti skundžiamas ir kreditorių komiteto nutarimas, nes komitetas veikia kreditorių susirinkimo pavedimu ir pagal jo nustatytą kompetenciją⁹⁷.

Administratorius ir kreditorius gali skųsti teismo nutartis dėl kreditorinių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti (ĮBĮ 26 str. 5 d). ĮBĮ aiškiai apibrėžtas baigtinis ratas subjektų, turinčių teisę paduoti atskirąjį skundą dėl teismo nutarčių, priimtų kreditorinių reikalavimų tvirtinimo klausimu: tai administratorius ir kreditoriai, kuriems tos nutartys priimtose. Kiti kreditoriai šias nutartis gali skųsti, jei jomis patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija 250 litų ir skundą paduodančio kreditoriaus patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija 250 litų. Asmuo dalyvaujantis bankroto byloje, tačiau nesantis kreditoriumi, neturi teisės skųsti teismo nutarčių dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo.⁹⁸

Siekiant užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, Lietuvos apeliacinis teismas yra pasisakęs, kad kreditorius turi teisę antrą kartą inicijuoti bankroto procedūrą, jei įmonė yra nemoki ir

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. vasario 21 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3/201-2001, *AB Turto bankas v. BAB „Rimeda“, AB „Lietuvos taupomasis bankas“*, kat. 15.2.1.1., 31.6.1., 125.6// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11186 [žiūrėta 2008 11 06]

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose// http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartys.aspx?id=26361 [žiūrėta 2008 10 29]

⁹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-791/2007, *pagal Z. B. atskirąjį skundą*, kat. 126.5//<http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 11]

neatsiskaitė su kreditoriumi, priešingu atveju būtų užkirstas kelias pasiekti [BĮ] tikslą – išsaugoti kreditorių teises bei patenkinti jų reikalavimus.⁹⁹

Viena svarbesnių kreditorių teisių, kurios tinkamas įvykdymas yra kitų teisių įgyvendinimo prielaida – teisė kontroliuoti administratoriaus veiklą. Bankroto teisiniai santykiai reglamentuojami taip, kad administratoriaus veiklą ribotų bei kontroliuotų kreditoriai. Įgyvendindami šią teisę jie gali veikti savarankiškai arba per kreditorių susirinkimą, ar kreditorių komitetą.¹⁰⁰ Kiekvienas kreditorius turi teisę gauti iš administratoriaus informaciją apie bankroto vykdymo eigą (2008 m. [BĮ] pakeitimo 13 str.2 d. 2 p.). Laiku negavęs tikslios, išsamios informacijos, kreditorius gali priimti netinkamus sprendimus dėl kreditorinių reikalavimų pateikimo ar kreditorinių reikalavimų atsisakymo, balsavimo kreditorių susirinkime, administratoriaus veiksmų apskundimo ir pan. Šią informaciją turi teisę gauti kiekvienas kreditorius, nepriklausomai nuo jo reikalavimo dydžio. Kreditorių susirinkimas turi teisę reikalauti, kad administratorius pateiktų savo veiklos atskaitas ([BĮ] 23 str. 1 d. 4 p.). Tik kreditorių susirinkimas, o ne kuris nors vienas kreditorius, turi teisę kreiptis į teismą dėl administratoriaus keitimo. Tad savo teisę inicijuoti administratoriaus pakeitimo klausimo svarstymą kreditorius pirmiausia turi kreditorių susirinkime, o ne tiesiogiai teisme¹⁰¹.

Rusijos Federacijos nemokumo (bankroto) įstatymo 143 straipsnis nustato bankroto administratoriaus veiklos kontrolės ypatumus. Bankroto administratorius kreditorių susirinkimui (kreditorių komitetui) ne rečiau kaip kartą per mėnesį (jeigu kreditorių susirinkimas nenusprendžia ilgesnio laikotarpio periodiškumo) pateikia savo veiklos ataskaitą, informaciją apie skolininko finansinę padėtį ir jo turtą, bankroto procedūros pradžioje ir proceso metu, taip pat kitą informaciją.¹⁰²

Tam tikrų problemų kreditorių teisių gynime kyla dėl kreditorių susirinkimų nutarimų priėmimo. Nors teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose turi kiekvienas kreditorius, nepriklausomai nuo to, kokio dydžio yra jo reikalavimai bankrutuojančiai įmonei, tačiau jo galimybės balsuojant įtakoti kreditorių susirinkimo nutarimus tiesiogiai priklauso nuo jo reikalavimų bankrutuojančiai įmonei dydžio. Kreditorių susirinkimo nutarimas laikomas priimtu, kai už jį atvirai balsavo kreditoriai kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos. Taigi kreditorių balsai skaičiuojami ne nuo susirinkime dalyvaujančių kreditorių reikalavimų sumos, bet nuo visų įmonės kreditorių reikalavimų sumos. Mūsų nuomone,

⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-381/2006, *UAB „Baltijos žuvis“ v. UAB „Rikneda“, VSDFV Klaipėdos skyrius, UAB „Mesta“, Klaipėdos apskrities VMI*, kat. 94.2// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-534/2008 *UAB „Danske lizingas“ v. UAB „Cars Agro Rent“*, kat. 126.2// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>; [žiūrėta 2008 11 06]

¹⁰⁰ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 36

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2005, *Kriščiūno firma Įgis v. S. Danielius*, kat. 126.8// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27675 [žiūrėta 2008 11 06]

¹⁰² V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnij Mir, 2006. P. 140-141

priimant kreditorių susirinkimo nutarimus yra pažeidžiamos kreditorių mažumos teisės bei kreditorių lygiateisiškumo principas. Kadangi tie kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro mažiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos, negali įtakoti svarbių klausimų. Ir jei bankroto byloje bus kreditorius (keli kreditoriai), kurio (-ių) reikalavimų suma vertine išraiška sudarys daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos, praktiškai tik jis (jie) priims bankrutuojančiai įmonei lemiamus sprendimus. Nors ĮBĮ 24 straipsnyje numatyta galimybė kreditoriui raštu pareikšti nuomonę dėl susirinkime priimto nutarimo, arba kaip jau minėjome aukščiau, kreiptis į teismą dėl kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų ginčijimo, tačiau vis tik priimant nutarimus yra pažeidžiamos kreditorių mažumos teisės. Tokia pati situacija susidaro renkant kreditorių susirinkimo pirmininką. Tik šiuo atveju įstatymo leidėjas, priėmęs 2008 ĮBĮ pakeitimą, siekdamas užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, numatė tam tikrus apribojimus renkant kreditorių susirinkimo pirmininką. ĮBĮ nuostatose yra numatytas sąrašas asmenų, negalinčių būti kreditorių susirinkimo pirmininku: tai buvęs įmonės vadovas (neatsižvelgiant į tai kokiu pagrindu jis buvo atleistas); savininkas, bei jų artimieji giminaičiai, sutuoktiniai, asmenys, įregistravę partnerystę (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 15 str.1 d.). Šia nuostata siekta užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, kadangi uždraudimas šiems asmenims būti kreditorių susirinkimo pirmininku, neleis priimti kitiems kreditoriams nepalankių nutarimų, tuo užtikrinant kreditorių interesus.

Rusijoje kreditorių susirinkimas yra neatsiejamas bankroto bylų elementas, tuo iš esmės jis skiriasi nuo kreditorių komiteto, kurio įsteigimas nėra būtinas. Teisė dalyvauti susirinkime priklauso kreditoriams, bankroto administratoriui ir skolininkui. Privalomai būna šie susirinkimai: kai bankroto administratorius pateikia ataskaitą, dėl kreditorių reikalavimų patikrinimo bei galutinis susirinkimas. Sprendimas kreditorių susirinkime priimamas priklausomai pagal daugumos pareikštus reikalavimus.¹⁰³

Bankroto bylose, siekiant apginti kreditorių interesus, gali būti renkamas kreditorių komitetas. Kreditorių komitetas gina kreditorių interesus tarp kreditorių susirinkimų, jis kontroliuoja kaip vyksta bankroto procesas, administratoriaus veiklą, tačiau jo teises nustato kreditorių susirinkimas. Praktikoje kreditorių komiteto sudarymo klausimas aktualiausias, kai bankrutuojančioje įmonėje didelis kreditorių skaičius, kai daug smulkių kreditorių. Banko bankroto byloje, jei kreditorių yra daugiau kaip 50, visas ĮBĮ numatytas kreditorių susirinkimo teises, išskyrus teisę sudaryti ir keisti komitetą, turi kreditorių komitetas (85 str. 6 d.).¹⁰⁴ Kreditorių komiteto pagrindinė funkcija yra prižiūrėti bankroto procesą, kontroliuoti administratoriaus veiklą, ginti kreditorių interesus. Kreditorių komitetui priimant sprendimus neatsižvelgiama į kreditorių reikalavimų dydį. Rusijoje kreditorių komitetas vertinamas kaip stebėtojų taryba pagal savo funkcijas, padeda veikti administratoriui ir užtikrina jo veiklos

¹⁰³ P. Gerchard. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: izdatelstvo leks, 2002, P.63

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos bankų įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832

kontrolę, turi teisę susipažinti su jo veiklos dokumentais, atlikti piniginių srautų ir kasos patikrinimą. Komitetui gali priklausyti ne tik patys kreditoriai bet ir jų atstovai. Kreditorių komiteto narį teismas gali nušalinti nuo pareigų, o nušalinimo klausimas gali būti nagrinėjamas teismo iniciatyva, kreditorių susirinkimo iniciatyva, kito komiteto nario kreditorius.¹⁰⁵

[BĮ, siekiant apginti kreditorių teises ir teisėtus interesus numato teisę bankroto byloje dalyvauti pačiam kreditoriui, kuris gali veikti savarankiškai arba per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą. Tai teisė ginčyti kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimus bei teismo nutartis dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti. Kreditorius tiek savarankiškai tiek per kreditorių susirinkimą (komitetą) gali kontroliuoti bankroto administratoriaus veiklą. Tam tikrų problemų, pažeidžiant lygiateisiškumo principą kyla priimant kreditorių susirinkimo nutarimus. Kadangi tie kreditoriai, kurie turi daugiau kaip pusę visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų sumos, gali vienbalsiai priimti nutarimus, bei taip pakreipti bankrutuojančios įmonės veiklą sau reikiama linkme. Todėl šiuo atveju manytume yra pažeidžiamos kreditorių mažumos teisės.

Šiame poskyryje išanalizavus bankroto administratoriaus, kreditoriaus (kreditorių) teisių gynimo būdus galime konstatuoti, kad bankroto bylos iškėlimo tikslas yra taikyti teisinę apsaugą kreditoriams bei bankrutuojančiai įmonei. Pareiškus netiesioginį ieškinį ir *Pauliano* ieškinį, yra ginami visų skolininko kreditorių reikalavimai, o ne tik ieškinį pareiškusio kreditoriaus reikalavimai. Administratorius turi nepriklausyti nei nuo kreditoriaus nei nuo skolininko ir nešališkai vykdyti savo veiklą. [BĮ yra numatyta daug būdų, kuriuos administratoriui tinkamai įvykdžius, turėtų būti užtikrintos visų kreditorių teisės. [BĮ, siekiant apginti kreditorių teises ir teisėtus interesus numato teisę bankroto byloje dalyvauti pačiam kreditoriui, kuris gali veikti savarankiškai arba per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą.

2.3. Kiti įstatymų numatyti kreditorių teisių gynimo būdai

Jau išsiaiškinome, kad kreditorių interesus bankroto bylose gina teismas, bankroto administratorius, bei patys kreditoriai (tiek savarankiškai, tiek per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą). Tačiau [BĮ yra numatyta ir kitų būdų padedančių užtikrinti kreditorių interesus, tai įmonės vadovų, savininkų pareigos, kitų asmenų, susijusių su bankroto byla pareigos ir bei kiti įstatymuose numatyti kreditorių teisių gynimo būdai, kuriuos išanalizuosime šiame poskyryje.

2.3.1. Likvidatoriaus, įmonės vadovo, savininko, įmonės valdymo organų užtikrinami kreditorių teisių gynimo būdai

¹⁰⁵ P. Gerchard. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: izdatelstvo leks, 2002. P. 58- 63

Kuo greičiau bus pateiktas pareiškimas dėl bankroto bylos įmonei iškelimo (atsiradus bent vienai iš sąlygų numatytų ĮBĮ 4 str.), tuo greičiau bus apsaugotas bankrutuojančios įmonės turtas (įmonės valdymo organai bus nušalinti, visas jų funkcijas perims administratorius) ir tuo labiau bus apsaugoti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesai. ĮBĮ yra numatytas sąrašas asmenų, turinčių teisę pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, tai: kreditorius (kreditoriai); savininkas (savininkai); įmonės administracijos vadovas. Vienas iš būdų, užtikrinti kreditorių interesų apsaugą, numatytas ĮBĮ, yra tai, kad kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo tam tikrais atvejais yra ne tik teisė, bet ir pareiga. ĮBĮ imperatyviai reikalauja, kad įmonei negalint atsiskaityti su kreditoriumi (kreditoriais) ir šiems nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos iškelimo arba įmonei viešai paskelbus arba kitaip pranešus kreditoriui (kreditoriams), kad negali ar neketina vykdyti įsipareigojimų, įmonės vadovas, savininkas (savininkai) pateiktą pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškelimo, „visais kitais atvejais laikoma, kad šie asmenys turi teisę, bet ne pareigą inicijuoti bankroto bylos iškelimą“¹⁰⁶. Jei įmonė yra likviduojama įstatymų nustatyta tvarka ir išaiškėja, kad ji negalės įvykdyti visų savo įsipareigojimų, įmonės likvidatorius privalo taip pat pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo. Esant aukščiau išvardintoms sąlygoms, bankrutuojančios įmonės vadovas, savininkas, likvidatorius privalo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo. Tokia įstatymo formuluotė atsirado priėmus ĮBĮ pataisas, įsigaliojusias nuo 2003 m. sausio 1 d.¹⁰⁷ Šios pareigos įtvirtinimą sąlygojo keletas veiksnių: pirma, šie asmenys apie įmonės bankrotą sužino pirmieji ir geriausiai žino (privalo žinoti) įmonės finansines galimybes; antra, kuo greitesnis pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo padavimas leidžia apsaugoti kreditorių, nieko nežinančių apie bankroto grėsmę, turtinius interesus; trečia, savalaikiai kreipusis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, galbūt pačiam skolininkui pavyktų taikiai susitarti su kreditoriais, padengti didesnę dalį skolų.¹⁰⁸ Šie asmenys privalo tinkamai bei operatyviai reaguoti į bet kokius finansinės padėties pasikeitimus, priimdami dėl to atitinkamus sprendimus. Toks vadovo, savininko veiksmas turėtų sustabdyti skolų augimą ir užtikrinti optimalų kreditorių teisių gynimą. Tačiau praktikoje tai retai pasitaikantis atvejis, kadangi įmonės vadovas, savininkas nėra suinteresuotas pradėti įmonei bankroto procedūras. Šios situacijos išimtimi gali būti tik neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkas, kadangi jis yra suinteresuotas kuo greičiau pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, kad bankrutuojančiai įmonei nebūtų skaičiuojami mokesčiai, kitos privalomos įmokos, nes neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo kreditoriams atsako ne tik visu juridinio asmens turtu, bet ir savo, t.y. savininko, turtu. Tačiau įpareigojimas kreiptis į teismą su pareiškimu, siekiant iškelti įmonei bankroto bylą, neapgins kreditorių interesų, jei įmonės vadovas (savininkas) bus nesąžiningas ir nevykdys šios imperatyvios nuostatos. Administracinių teisės

¹⁰⁶ Lietuvos įmonių bankroto įstatymo komentaras//Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3. P. 61

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 26, 29, 32, 35, 37straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo ketvirtuoju⁽¹⁾ skirsniu ir 13⁽¹⁾ straipsniu įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 116-5193

¹⁰⁸ Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/ MRU. – 2007. P. 85

pažeidimų kodekso 50⁶ straipsnyje numatyta, kad įmonių ir įstaigų kreditorių teisių pažeidimas – pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo teismui nepateikimas – užtraukia baudą įmonių ir įstaigų administracijų vadovams nuo 5000 litų iki 50 000 litų.¹⁰⁹ Ir nors Administracinių teisės pažeidimų kodekso 50⁶ straipsnyje įmonių administracijos vadovams yra numatyta administracinė bausmė už pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo teismui nepateikimą, tačiau neteko girdėti, kad nors vienas bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės vadovas būtų nubaustas remiantis šiuo straipsniu nors pagrindas yra tam daugelyje bankroto bylų¹¹⁰, todėl reikia pripažinti, kad šiuo atveju administracinės atsakomybės taikymas yra neefektyvus. Atsakomybė tokiam asmeniui, turėjusiam pareigą kreiptis į teismą, bet jos neįvykdžiusiam yra siejama ne tiek su paties pareiškimo nepateikimu, kiek su pradelsimu šį pareiškimą pateikti. Tuo tarpu praktikoje niekas nesiaiškina ar asmuo, turintis pareigą paduoti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo ją įvykdė ar ne, jei įvykdė, tai ar nepradelsė jos įvykdyti, jei pradelsė – tai dėl kokių priežasčių ir ar dėl to kreditoriai patyrė žalą ar ne. Šių aplinkybių įrodinėjimas reikalauja nemažai finansinių išteklių (išlaidos advokato pagalbai apmokėti ir pan.), kas dar labiau apsunkina įmonės skolininkės padėtį, todėl kreditoriai suvokdami realią situaciją, nesuinteresuoti aiškintis kas ir kodėl pradelsė pareiškimo padavimo terminus.¹¹¹ 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 6 straipsnio 2 dalyje atsirado nauja nuostata, numatanti, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmenys), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. 2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 straipsnio 11 dalyje numatyta taip pat nauja nuostata, kad teismas gali apriboti asmens teisę nuo 3 iki 5 metų eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas, jei šis asmuo privalėdamas pagal įstatymą nepateikė pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo. Šios nuostatos galbūt padės labiau užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, kadangi draudimas nuo 3 iki 5 metų eiti vadovo pareigas atsilieps bankrutuojančios įmonės vadovui ne tik finansiškai, bet ir nukentėtų jo reputacija. Taip pat kreditorių teises gina imperatyvi nuostata, numatanti, kad laiku nepateikus teismui pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo, ir dėl to atsiradusią žalą kreditoriams, privalo atlyginti asmenys privalantys pateikti teismui pareiškimą, tačiau pavėlavę tai padaryti.

Kreditorių reikalavimai gali likti nepatenkinti, o tuo pačiu neapgintos kreditorių teisės, jei laiku nebus imtasi priemonių nušalinti finansinių sunkumų turinčios įmonės – skolininkės – valdymo organus bei taip užtikrinti šios skolininkės likusio turto apsaugą. Todėl įmonės valdymo organų nariai įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą netenka savo įgaliojimų. ĮBĮ numatyta imperatyvi nuostata, kad įmonės valdymo organai, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, privalo perduoti administratoriui įmonės turtą pagal balansą sudarytą nutarties iškelti bankroto bylą

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas//Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1

¹¹⁰ Bankrotas (2) kalnai dokumentų// <http://www.verslas.banga.lt/lt/patark.full/3d6e9663d9b84> [žiūrėta 2007 12 28]

¹¹¹ Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/ MRU. – 2007. P. 82-83

įsiteisėjimo dienos duomenimis, ir visus dokumentus, per teismo nustatytą laikotarpį. Tokiu būdu nemokaus skolininko teisės valdyti ir tvarkyti savo turtą yra apribojamos. Neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkas privalo pateikti administratoriui viso jo turimo turto sąrašą, taip pat tą, kuris yra bendrojoje jungtinėje nuosavybėje. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad „iš individualios įmonės, įsteigtos santuokos metu, veiklos atsiradusios prievolės turi būti laikomos bendromis sutuoktinių prievolėmis ir jos turi būti tenkinamos iš sutuoktinių bendro turto (CK 3.109 straipsnis). Toks šių prievolių teisinis kvalifikavimas leidžia apsaugoti individualios įmonės kreditorių interesus, drausmina bendraturčius sutuoktinius: turtą jie turi valdyti protingai, o prievolės vykdyti sąžiningai. Tik įrodžius, kad verslu vertėsi išimtinai vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio žinios ar prieš jo valią ir verslo duodama nauda nebuvo panaudota šeimos interesais, būtų galima daryti priešingą išvadą.“¹¹² Minėtas skolininko nuosavybės teisių apribojimas yra svarbi bankroto bylos iškėlimo teisinė pasekmė, užtikrinanti tiek pačios įmonės, tiek jos kreditorių teisių apsaugą, nes skolininkas negali daryti kokios nors įtakos jo žinioje esančiam buvusio turto likimui.“¹¹³

Rusijos federacijos federaliniame bankroto (nemokumo) įstatyme¹¹⁴ nustatyta, kad arbitražiniam teismui priėmus sprendimą dėl bankroto bylos iškėlimo nutrūksta skolininko vadovo įgaliojimai, taip pat kitų skolininko valdymo organų įgaliojimai, išskyrus skolininko valdymo organus įgaliotus steigimo dokumentais priimti sprendimus sudaryti stambius sandorius, priimti sprendimus dėl susitarimų sąlygų dėl piniginių lėšų suteikimo tretiesiems asmenims. O iškėlus bankroto bylą įmonės skolininkės vadovas, taip pat laikinasis valdytojas, administracinis valdytojas per 3 dienas nuo bankroto administratoriaus paskyrimo privalo perduoti buhalterinius ir kitus skolininko dokumentus (antspaudus, štampus ir kitą materialųjį turtą) bankroto administratoriui. Būtina pabrėžti, kad nevykdant šio įpareigojimo šie asmenys atsako pagal Rusijos Federacijos įstatymus.¹¹⁵

Likvidatoriui, įmonės vadovui, savininkui [B] numato ne teisę, bet pareigą patekti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Tai yra dėl to, kad šie asmenys pirmieji sužino apie tikrąją įmonės būseną ir kuo greičiau bus iškelta bankroto byla, tuo didesne apimtimi bus užtikrinti kreditorių interesai. Tokie vadovo, savininko, likvidatoriaus veiksmai turėtų užtikrinti optimalų kreditorių teisių gynimą. Įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą, teisė valdyti, disponuoti įmonės skolininkės turtu pereina bankroto administratoriui, įmonės valdymo organai netenka savo galių. Šių teisių apribojimas yra svarbi bankroto bylos iškėlimo pasekmė užtikrinanti kreditorių teisių apsaugą.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-192/2007 (S), A. Ž. v. T. Ž., kat. 75.8// http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2008 11 11]

¹¹³ V. Mikuckienė. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69). P. 34

¹¹⁴ Rossijskaja Federacija. Federalnij zakon o nesostojatelnosti (bankrotstve) ot 26 oktiabria 2002 goda No. 127-F3

¹¹⁵ V. N. Tkačov. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnij Mir, 2006. P. 138-139

2.3.2. Kiti kreditorių teisių gynimo būdai

ĮBĮ numatyta svarbi ir visų kreditorių teises ginanti nuostata kuri numato, kad įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, įskaitant palūkanų, netesybų, mokesčių, ir kitų privalomųjų įmokų mokėjimą, išsiieškoti skolas iš šios įmonės teismo ar ne ginčo tvarka. Nutraukiamas netesybų ir palūkanų už visas įmonės prievoles, tarp jų išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą, skaičiavimas. Negali būti nustatoma priverstinė hipoteka. Įmonės kolektyvinės sutarties galiojimas ribojamas kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka (ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p.). Ši nuostata reiškia, kad nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos įmonė negali atlikti jokių mokėjimų pavieniams kreditoriams, sudaryti kitokių atsiskaitymo sandorių (pavyzdžiui sudaryti teisių perleidimo sutartis, kurių pagrindų būtų perleidžiamos nemokios įmonės reikalavimo teisės; atlikti priešpriešinių reikalavimų įskaitymą ir pan.).¹¹⁶ „Bankrutuojančios įmonės atsiskaitymų su kreditoriais draudimas taikomas, nes visas bankrutuojančios įmonės turtas, tiek faktiškai turimas bankroto bylos iškėlimo metu, tiek įmonės naudai įgytas pagal prievoles, kurių vykdymo laikas suėjo iškėlus bankroto bylą, tampa tokios įmonės kreditoriams dalytinu turtu. Bankrutuojanti įmonė atnaujina finansinių prievolių vykdymą tik baigiamojoje įmonės likvidavimo bankroto proceso stadijoje, laikantis ĮBĮ nustatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos.“¹¹⁷ „Šis draudimas bankrutuojančios įmonės kreditoriams suteikia vienodas ir lygias galimybes patenkinti savo reikalavimus ĮBĮ nustatyta tvarka.“¹¹⁸ „Po bankroto bylos iškėlimo yra negalimas ir skolininkų bei kreditorių savitarpio reikalavimų įskaitymas, nes tokiais veiksmais būtų pažeidžiami kitų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesai“¹¹⁹, ši taisyklė taikoma net ir tada, kai kreditorius ir skolininkas yra vienas ir tas pats asmuo.¹²⁰ Įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą, bet kurie šalies pareiškimai apie įskaitymą yra niekiniai (ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p.).¹²¹

Asmenims, išsinuomojusiems, pasiskolinusiems, saugantiems arba kitais pagrindais naudojantiems ar valdantiems bankrutuojančios įmonės turtą, draudžiama dėl šio turto sudaryti

¹¹⁶ K. Smaliukas. Kreditoriaus interesų apsaugos priemonės bankroto atveju//Juristas. 2007, Nr. 10. P. 14

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-606/2007, BUAB „Medicinos sistema“ v. UAB „Lietpak“, UAB „Pretrionas“, UAB „Kauno vandenys“, AB „TEO LT“, UAB „Kauno švara“, kat. 125.6 (S)// http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2008 11 11]

¹¹⁸ R. Survilaitė, R. Andriulevičiūtė. Bankroto reglamentavimo dabartis ir ateitis Lietuvoje//Juristas. 2008, Nr. 7-8. P. 20

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-637/2006, UAB „Baltijos žuvys“ v. Klaipėdos m. apylinkės teismo Hipotekos skyrius, kat. 126.8 „S“// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30589 [žiūrėta 2008 11 07]

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-529/2006, AB Turto bankas v. AB „Oruva“, UAB „Oruva“ ir Ko, UAB „Parex lizingas“, kat. 21.4.1.1; 35.6.1; 40.2; 126.8 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30289 [žiūrėta 2008 11 07]

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-504/2006, UAB „Tamro“ v. BUAB „Farmakonas“, kat. 40.2 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30238 [žiūrėta 2008 11 07]

sandorius su trečiaisiais asmenimis (ĮBĮ 14 str. 1 d. 2 p.). Sandoriai sudaryti pažeidžiant šią nuostatą laikomi negaliojančiais nuo sudarymo momento.

ĮBĮ nesuteikia kreditoriams jokių privilegijų vieniems prieš kitus, išskyrus tai, kad nustatomas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumas. Šia nuostata yra užtikrinami visų kreditorių interesai. Pirmiausia yra tenkinami įkeitimu ir (arba) hipoteka užtikrinti kreditorių reikalavimai („hipotekos teisėjas priima nutartį baigti hipoteką gavęs varžytinių aktą ir įsitikinęs, kad per varžytuves gautos lėšos už parduotą turtą yra perduotos hipoteka užtikrintiems kreditoriaus reikalavimams padengti.“¹²²), o lėšų likutis skiriamas kitų kreditorių reikalavimams tenkinti ĮBĮ 35 straipsnyje nustatyta tvarka. Bankroto bylose turi būti užtikrinta vienu kreditorių teisių ir interesų apsauga kitų kreditorių atžvilgiu. Laikantis ĮBĮ 35 straipsnyje numatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės, kreditorių reikalavimai turi būti tenkinami proporcingai, nei vienam negali būti suteikiama pirmenybė. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 208 straipsnyje numatyta, kad tas, kas dėl savo sunkios ekonominės padėties ar nemokumo, kai akivaizdžiai grėsė bankrotas, neturėdamas galimybės patenkinti visų kreditorių interesus patenkino tik vieno ar keleto iš jų reikalavimus arba užtikrino vieno ar kelių kreditorių reikalavimus ir dėl to padarė žalos likusiems kreditoriams, baudžiamas bauda ar laisvės atėmimu iki 2 metų, o jei fizinis ar juridinis asmuo esant šioms sąlygoms paslėpė, iššvaistė, perleido, pervedė į užsienį, nepateisinamai pigiai pardavė turtą, kuris galėjo būti pateiktas skoloms padengti, ir dėl to padarė turtinės žalos kreditoriams, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki 3 metų. UAB „Karališkasis agatas“ direktorė G. K. buvo nuteista už tai, kad būdama vienintele akcininke pirkimo – pardavimo sutarčių pagrindu nepateisinamai pigiai kitiems asmenims perleido įmonės turtą ir taip pažeidė kreditorių turtinius interesus.¹²³

Pagal bendrą tvarką teismas pripažįsta įmone bankrutavusia ir priima nutartį ją likviduoti, jei per 3 mėnesius nuo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos nebuvo priimta nutartis dėl taikos sutarties sudarymo ir jei teismas šio termino nepratęsė. Įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, 2008 ĮBĮ pakeitime sutrumpino bankroto proceso eigą. Nustatyta, kad teismas, gavęs įmonės kreditorių susirinkimo siūlymą taikyti įmonei likvidavimo procedūrą anksčiau nei per 3 mėnesius nuo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos, turi nedelsdamas spręsti klausimą dėl įmonės pripažinimo bankrutavusia ir jos likvidavimo (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 17 str.).

Esant nemokumui yra piktnaudžiaujama galimybe pakeisti juridinio asmens teisinę padėtį, neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo tampa ribotos civilinės atsakomybės juridiniu asmeniu

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-223/2006, BUAB „Strauja“ administratorius UAB „Valeksa“ v. Kauno m. apylinkės teismo Hipotekos skyrius, kat. 128.17 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29731 [žiūrėta 2008 11 07]

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2006, G. K. pagal BK 207 str. 1 d., BK 183 str. 1 d., BK 208 str. 2 d., kat. 1.2.14.9; 2.2.3.; 1.1.8.1// http://www.lat.lt/3_nutartys.aspx?id=29846 [žiūrėta 2008 10 27]

(pvz.: individualios įmonės teisinė forma pakečiama į uždarają akcinę bendrovę). Ribotos atsakomybės juridinis asmuo yra tuo atveju, kai akcininko galimi nuostoliai yra ribojami tai sumai, kurią jis investavo į juridinį asmenį ir kreditoriai turi teisę tik į juridinio asmens turtą. Įmonėje atsiradus problemoms dėl mokumo bei vienas iš pagrindinių argumentų yra tai, kad akcininkų atsakomybė už bendrovės prievolės ribojama.¹²⁴ Todėl „šis ribotos atsakomybės požymio privalomumas ir sudaro sąlygas piktnaudžiauti šia visuotinai pripažinta ir aksioma virtusia koncepcija.“¹²⁵ Šis ribotos civilinės atsakomybės institutas padidina kreditoriams komercinę riziką, kadangi ribotos atsakomybės juridiniam asmeniui bankroto proceso metu gali ir neužtekti lėšų patenkinti visų kreditorių reikalavimus. Todėl vis daugiau valstybių siekia, kad juridinio asmens dalyviai nepiktnaudžiautų šiomis sąlygomis. Anglijos nemokumo 1986 metų įstatymas numato, jog esant tam tikroms aplinkybėms, kai ribotos atsakomybės kompanija tampa nemoki, teismas gali nuspręsti, kad akcininkas atsakys už kompanijos įsipareigojimus, viena iš jų, jeigu jis naudojasi kompanija siekiant apgauti kreditorius; taipogi žinant, kad kompanija neišvengs nemokumo, nesiima visų priemonių minimalizuoti kreditorių reikalavimus. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas numato pakankamai aukštus reikalavimus įstatiniam kapitalui, todėl bent tai formaliai yra minimalus kreditorių reikalavimų įvykdymo garantas. Tačiau jie neužtikrina visų kreditorių reikalavimo patenkinimo. Nustačius, kad jei grėsiant nemokumui juridinio asmens forma iš neribotos juridinio asmens atsakomybės buvo pakeista į ribotos, ir keitimo metu juridinio asmens dalyvis žinojo, kad įmonei gresia bankrotas, bet specialiai siekdamas išvengti atsiskaitymo su kreditoriais pakeitė juridinio asmens atsakomybę, toks nesąžiningas juridinio asmens dalyvis turėtų atsakyti savo turtu prieš kreditorius subsidiariai.

[BĮ 26 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad įmonės bankroto proceso metu kreditoriaus reikalavimai gali būti perleisti kitam kreditoriui ar asmeniui. Reikia pažymėti, kad įmonės bankroto procesą labai įtakoja kreditorių reikalavimų dydžiai. Dažnai pavieniai kreditoriai turintys daugiau kaip 50 procentų visų teismo patvirtintų finansinių reikalavimų sumos, vaidina pagrindinį vaidmenį bankroto procedūroje ir vieni gali priimti nutarimus kreditorių susirinkimuose. Tokiu būdu kreditorių susirinkimas reiškia tik vieną kreditorių, t.y. vienas kreditorius praktiškai įgauna viso kreditorių susirinkimo teises, funkcijas ir svarbiausia – galią. Tuo tarpu kitų kreditorių balsai ir nuomonės susirinkimų metu netenka reikšmės ir tampa tik formaliu dalyku. Taigi [BĮ] nedraudžia perleisti finansinio reikalavimo, nenustato ribų tokių finansinių reikalavimų dydžiui, motyvams ir pan., o teismai nesant ginčo, tokio finansinio reikalavimo pagrįstumo, tikslų reikalavimo teisių perleidimo

¹²⁴ Mindaugas Civilka. Akcininkų atsakomybė už bendrovės prievolės// http://www.regija.lt/lt/_akci.html [žiūrėta 2008 10 27]

¹²⁵ G. Butrimienė. Ar ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų dalyviai pagal bendrą taisyklę neatsakys už bendrovės prievolės, gali būti patraukti civilinėms atsakomybėms? *International Journal of Baltic Law* (International Journal of Baltic Law), issue: 4/2005, pages: 60-78// <http://www.ceeol.com/aspx/getdokument.aspx?logid=5&id=9b6b626a-d88b-4829-accf-6b4bfb831e2> [žiūrėta 2008 09 20]

būdu tapti kreditoriumi iš esmės nesvarsto ir finansinius reikalavimus patvirtina. Pavyzdžiui, bankroto proceso metu supirkus dalies kreditorių reikalavimus tampama kreditoriumi ir taip įgyjama teisė balsuoti susirinkimuose ir daryti įtaką bankroto procesui, bankroto administratoriui bei kitiems kreditoriams. Taigi kreditorius gali supirkti tiek kreditorinių reikalavimų, kiek jų pakaks priimti kreditorių susirinkimuose sprendimus, kuriais gali būti sprendžiami esminiai klausimai ir taip eliminuota didžioji dalis likusių kreditorių. Asmenys, reikalavimų teisių perėmimo pagrindu bankroto proceso metu siekiantys tapti kreditoriais – tai dažniausiai buvę bankrutuojančių (bankrutavusių) įmonių vadovai, savininkai (akcininkai). Jie tapę kreditoriais, o ypač turėdami didžiąją finansinių reikalavimų dalį, pasinaudoja privilegijuota savo padėtimi, neretai ja piktnaudžiauja, tuo pažeisdami ir ribodami kitų kreditorių teises. Galime pateikti konkretų pavyzdį: bylos duomenimis kreditorius UAB „Vevira“ turėjo daugumą balsų (51,78 proc.) BUAB „Revi“ kreditorių susirinkime. Tai leido jam įtakoti kreditorių susirinkimo priimamus nutarimus, kadangi kreditorių susirinkimo nutarimai priimami balsų dauguma (ĮBĮ 24 str. 1 d.). Iškėlus bankroto bylą BUAB „Revi“, bankroto administratoriaus Vilniaus apygardos teisme pareiškė keletą ieškinių, susijusių su BUAB „Revi“ kreditoriumi UAB „Vevira“ ir jos vadovu S. S., dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir skolų išieškojimo, kadangi kreditoriaus UAB „Vevira“ akcininkas ir direktorius S. S. yra BUAB „Revi“ akcininkas, iki bankroto bylos iškėlimo BUAB „Revi“ buvęs jos vadovu. Kreditorius UAB „Vevira“ šiuo metu yra perėmęs eilės kreditorių reikalavimų teises už mažesnę kainą. Tokie buvusio BUAB „Revi“ direktoriaus ir dabartinio UAB „Vevira“ direktoriaus S. S. veiksmai patvirtino, jog UAB „Vevira“ siekė tapti pagrindiniu BUAB „Revi“ kreditoriumi, galinčiu lemti priimamus kreditorių susirinkimo nutarimus ir bankroto bylos eigą.¹²⁶ Šiuo atveju svarbi ir pagirtina įstatymų leidėjo nuostata atsiradusi priėmus 2008 m. ĮBĮ pakeitimą, kad kreditorių susirinkimo (komiteto) pirmininku negali būti – buvęs įmonės vadovas (neatsižvelgiant į tai, kokiu pagrindu ir kada jis buvo atleistas), savininkas, šių asmenų artimieji giminaičiai, sutuoktiniai, asmenys, įregistravę partnerystę – ši nuostata padės labiau užtikrinti kreditorių interesus. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta aukščiau, siūlytina, kad ĮBĮ atsirastų draudimas įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą perleisti finansinius reikalavimus buvusiam įmonės vadovui, savininkui, šių asmenų artimiesiems giminaičiams, sutuoktiniams, asmenims, įregistravusiems partnerystę įstatymų nustatyta tvarka. Tokiu atveju šie asmenys neturėtų lemti įtakos kreditorių susirinkimų (komitetų) nutarimų priėmimui. Manytume, kad tokia nuostata labiau užtikrintų įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus.

Šiame poskyryje išanalizavus įstatymų nustatytus kreditorių teisių gynimo būdus, galime konstatuoti, kad likvidatoriui, įmonės vadovui, savininkui ĮBĮ numato ne teisę, bet pareigą pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Tokie vadovo, savininko, likvidatoriaus veiksmai

¹²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-541/2006, UAB „Veivira“ v. UAB „Revi“ iškėlimo, kat. 110.1; 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 06]

turėtų užtikrinti optimalų kreditorių teisių gynimą. Įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą, įmonės valdymo organai netenka savo galių. Šių teisių apribojimas yra svarbi bankroto bylos iškėlimo pasekmė užtikrinanti kreditorių teisių apsaugą. Nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, įmonė negali vykdyti jokių finansinių prievolių. Šis draudimas kreditoriams suteikia vienodas galimybes patenkinti savo reikalavimus. Išskyrus ĮBĮ numatytą eiliškumą, negalima teikti jokių privilegijų vieniems kreditoriams prieš kitus. Siekiant pagreitinti bankroto procesą ir kuo greičiau patenkinti kreditorių reikalavimus 2008 m. ĮBĮ pakeitime nustatyta, kad teismas įmonei likvidavimo procedūrą gali pradėti ir nelaukiant 3 mėnesių termino, tačiau tam turi gauti kreditorių susirinkimo siūlymą. Siūlytina taikyti nuostatą, jog juridinio asmens dalyvis turi atsakyti savo turtu prieš kreditorius subsidiariai, kai žinodamas, kad įmonei gresia bankrotas ir taip siekdami išvengti atsiskaitymo su kreditoriais, pakeitė juridinio asmens atsakomybę iš neribotos juridinio asmens į ribotą juridinį asmenį. Siūlytina, kad ĮBĮ atsirastų draudimas įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą perleisti finansinius reikalavimus buvusiam įmonės vadovui, savininkui, šių asmenų artimiesiems giminaičiams, sutuoktiniams, asmenims, įregistravusiems partnerystę įstatymų nustatyta tvarka. Tokiu atveju šie asmenys neturėtų lemiamos įtakos kreditorių susirinkimų (komitetų) nutarimų priėmimui. Manytume, kad tokia nuostata užtikrintų įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus.

3. KAI KURIE KREDITORIŲ TEISIŲ GYNIMO BANKROTO BYLOSE YPATUMAI

Kreditorių teisės bankroto bylose yra ginamos visais įmanomais būdais, numatytais įstatymuose ir neperžengiant įstatymuose numatytų ribų (tai galimybė pareikšti pareiškimą, gauti informaciją, dalyvauti kreditorių susirinkimuose, ginčyti teismo priimtus sprendimus ir t. t.). Tačiau bankroto bylose ginant kreditorių interesus yra tam tikrų ypatumų, kuriuos šiame skyriuje aptarsime. Norėtume pabrėžti, kad dėl magistrinių baigiamųjų darbų apimties, kuri numatyta Mykolo Romerio universiteto mokomajame leidinyje „Magistro baigiamojo darbo rengimo tvarka“ šioje dalyje tik trumpai akcentuosime kai kuriuos atvejus, kuomet yra kreditorių teisių gynimo bankroto bylose ypatumų.

3.1. Kreditorių teisių gynimas supaprastinto bankroto proceso metu.

Supaprastintas bankroto procesas pradėtas taikyti tik nuo 2003 m. sausio 1 d. priėmus ĮBĮ pakeitimą¹²⁷. Prieš tai galiojusių 1992 m. ĮBĮ, 1997 m. ĮBĮ redakcijose supaprastintas bankroto procesas nebuvo taikomas.

Supaprastintu procesu siekiama suteikti kreditoriams kuo greitesnės teisminės gynybos galimybę. „Supaprastintas civilinių bylų nagrinėjimas, būdamas tam tikra, pavadinkime, bendrosios bylų nagrinėjimo tvarkos alternatyva, turėtų sudaryti galimybę kreditoriams ir kitiems civilinės apyvartos dalyviams greičiau apginti savo pažeistas subjektyvias teises ar įstatymų saugomus interesus.“¹²⁸

Bankroto bylos supaprastinto bankroto proceso tvarka gali būti keliamos ir nagrinėjamos tik tais atvejais, kai:

1.) teismas daro pakankamai pagrįstą prielaidą, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti ir (ar) administratorius nustato, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti. Kreditorius per teismo nustatytą terminą turi įmokėti nustatytą įmoką į teismo depozitinę sąskaitą, kuri negali būti didesnė kaip 10 000 litų, reikalingą teismo ir administravimo išlaidoms padengti. Šią sumą įmokėjęs kreditorius, vėliau turi teisę kreiptis į teismą su prašymu priteisti šią sumą iš įmonės vadovo, savininko (savininkų), dėl to, kad įmonei tapus nemokia, šie nepateikė pareiškimo teismui dėl bankroto bylos iškėlimo. Įmonės vadovas, savininkas (savininkai) kreditoriui atsako solidariai (ĮBĮ 10 str. 10-11 d.). Vilniaus apygardos teisme buvo priimta nutartis, administratoriaus prašymu taikyti supaprastintą bankroto procesą, nurodant, kad bankroto administravimo išlaidų suma viršija įmonės turtą. Apeliantas nesutiko, kad būtų taikomas supaprastintas bankroto procesas, argumentuodamas, kad bankrutuojanti įmonė yra pareiškusi kelis

¹²⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 26, 29, 32, 35, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo ketvirtuoju⁽¹⁾ skirsniu ir 13⁽¹⁾ straipsniu įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 116-5193

¹²⁸ R. Norkus. Supaprastintas civilinis procesas. – Vilnius: Justitia, 2007. P. 10

ieškinius teisme ir jai gali būti priteistos prašomos sumos, be to, įmonė gali perleisti reikalavimo teises. Apeliantas taip pat argumentavo, kad supaprastinto bankroto procedūra negali būti taikoma, kadangi teisme sprendžiamas klausimas dėl įmonės tyčinio bankroto pripažinimo. Lietuvos apeliacinis teismas nutarė taikyti bankrutuojančiai įmonei supaprastintą bankroto procesą, teigdamas, kad ĮBĮ yra numatyta galimybė įvertinti pasikeitusias aplinkybes ir grįžti prie bankroto procedūrų taikymo bendra tvarka. Todėl jei bus gauta dvigubai daugiau lėšų negu reikia teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, teismas priims nutartį nutraukti supaprastinto bankroto proceso vykdymą ir priims nutartį bylą nagrinėti bendra ĮBĮ numatyta tvarka. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog tyčinio bankroto klausimo sprendimas netrukdo taikyti supaprastintą bankroto procedūrą.¹²⁹;

2.) kreditorius teikia teismui pareiškimą dėl neįvykdytų reikalavimų, susijusių su darbo santykiais, reikalavimų atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgus profesine liga ar dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe ir kai teismas daro pakankamai pagrįstą prielaidą, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti ir (ar) administratorius nustato, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti. Teismas tokiu atveju nustato teismo ir administravimo išlaidų sumą, kuri negali būti didesnė nei 10 000 litų. Dėl šios sumos išieškojimo iš įmonės vadovo, savininko (savininkų) į teismą kreipiasi administratorius (2008 m. ĮBĮ pakeitimo 8 str. 10 d.);

Tik šiais aukščiau išvardintais atvejais įmonei gali būti taikomas supaprastintas bankroto procesas. Supaprastinto bankroto proceso metu nėra šaukiami kreditorių susirinkimai, o visus su bankroto procedūromis susijusius klausimus sprendžia teismas. Tik teismas, priėmęs nutartį, taikyti įmonei supaprastintą bankroto procesą (ši nutartis gali būti skundžiama atskiruoju skundu) privalo paskirti administratorių (jei jis nepaskirtas); patvirtinti, išlaidų sumą, kuri neturi būti didesnė nei 10 000 litų; patvirtinti kreditorių reikalavimus (jei jie nepatvirtinti), pagal administratoriaus pateiktą kreditorių sąrašą, sudarytą pagal įmonės buhalterinės apskaitos dokumentus, keičia administravimo išlaidų sumą, tvirtina įmonės bankroto proceso metu sudarytas metines finansines ataskaitas.

Pardavus turtą ir reikalavimo teises, gautos lėšos pirmiausia skiriamos teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, ir tik likusios lėšos skiriamos įmonės darbuotojų – kreditorių reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, patenkinti. Po šių asmenų reikalavimų patenkinimo likusios lėšos skiriamos kreditoriaus įmokėjusio teismo nustatytą sumą į teismo depozitinę sąskaitą reikalavimams patenkinti (jei tam tikra suma būtų priteista iš vadovo, savininko (savininkų), priteistos sumos dydžiu turėtų būti mažinama šio kreditoriaus atlyginimo suma), jei dar liktų lėšų, jos būtų pervedamos į Garantinio fondo sąskaitą.

Rusijoje supaprastintas bankroto procesas taikomas:

¹²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-600/2008, V. P. atskirasis skundas, kat. 126.4// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66> [žiūrėta 2008 11 11]

1) kai įmonė likviduojama ir skolininko turto vertė yra nepakankama kreditorių reikalavimų patenkinimui. Nustačius tokias aplinkybes likvidatorius privalo kreiptis į Arbitražinį teismą ir prašyti pripažinti skolininką bankrutuojančiu. Teismas priima sprendimą pripažinti skolininką bankrutuojančiu ir paskiria bankroto administratorių. Kai likviduojamam skolininkui bankroto byla keliama supaprastinto bankroto proceso tvarka, stebėjimas, finansinis gerinimas ir išorinis valdymas netaikomas. Kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus likviduojamam skolininkui per 1 mėnesį nuo tos datos, kai likviduojamas skolininkas pripažįstamas bankrutuojančiu.

2) kai skolininkas yra fizinis asmuo, arba kai skolininkas juridinis asmuo praktiškai pabaigęs savo veiklą, arba jo buvimo vietos nėra galimybių nustatyti. Tokiu atveju pareiškimas apie bankrotą gali būti paduotas kreditoriaus įpareigoto organo, neprikusomai nuo kreditorių reikalavimo dydžio tik esant lėšoms, būtinoms užtikrinti bankroto procedūros vykdymą. Bankroto procedūros finansavimo tvarką ir sąlygas, administratoriaus atlyginimą nustato Rusijos Federacijos Vyriausybė. Arbitražinis teismas per 1 mėnesį nuo pareiškimo gavimo priima sprendimą pripažinti nesantį skolininką bankrutuojančiu ir pradeda bankroto bylą. Stebėjimas, finansinis gerinimas ir išorinis valdymas netaikomas. Administratorius raštiškai informuoja visus jam žinomus nesamo skolininko kreditorius, kurie per 1 mėnesį laiko nuo pranešimo gavimo gali pareikšti savo reikalavimus administratoriui. Kuomet yra surandamas nesamo skolininko turtas, administratorius gali kreiptis į Arbitražinį teismą, kuris gali priimti sprendimą nutraukti supaprastintą bankroto procedūrą ir pereiti prie įprastos bankroto procedūros. Kreditorinių reikalavimų patenkinimas vykdomas laikantis eiliškumo, be to teismo išlaidos ir administratoriaus atlyginimas apmokamas be eilės.¹³⁰

Galime daryti išvadą, kad esant vienai iš sąlygų nurodytų aukščiau, taikoma pagreitinta bankrutavusios įmonės likvidavimo procedūra. Tai pasireiškia tuo, kad nustatomi trumpesni bankroto proceso terminai (per 30 d. nuo nutarties taikyti įmonei supaprastintą bankroto procesą įsiteisėjimo dienos teismas administratoriaus prašymu pripažįsta įmonę bankrutavusia, priima nutartį likviduoti įmonę ir patvirtina supaprastinto bankroto proceso trukmę. Šis procesas negali trukti ne ilgiau kaip 1 metus nuo nutarties jį taikyti įsiteisėjimo dienos). Visus bankroto proceso klausimus sprendžia tik teismas, o ne kreditorių susirinkimas. Mūsų nuomone, supaprastinto bankroto proceso metu nėra tinkamai ginami kreditorių interesai, kadangi kreditorių galimybės patenkinti savo kreditorinius reikalavimus yra labai nedidelės: visų pirma todėl, kad supaprastinto bankroto proceso tvarka byla keliama tada, kai daroma pagrįsta prielaida ir (ar) nustatoma, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, taigi jau šio proceso pradžioje įmonės turto esama nepakankamai arba jo nėra visai. Antra, pardavus turtą įmonės turtą, pirmiausia apmokamos teismo ir administravimo išlaidos. Ir tik likusios lėšos (jeigu jų yra) skiriamos kreditorių reikalavimams

¹³⁰ K. V. Baldin, V. V. Belugina, S. N. Galdickaja, I. I. Perederzajev P. Bankrotstvo predprinijatiya. - Moskva, 2007. P. 77-79

patenkinti. Taigi kreditorių galimybės patenkinti savo kreditorinius reikalavimus supaprastinto bankroto proceso metu yra menkos.

3.2. Kreditorių teisių gynimo ypatumai finansų įstaigų bankroto bylose

Kreditorių teisių gynimas finansų įstaigų bankroto bylose taip pat turi tam tikrų ypatumų. Finansų įstaigos bankroto procedūra gali būti atliekama tik teismo tvarka.¹³¹ Vienas esminių kreditorių teisių gynimo aspektų yra tai, kad bankai, kredito unijos, įmonės ir užsienio bankai ar įmonės, Lietuvos Respublikoje įsteigę filialus, kuriuose laikomi indėliai, *privalo draudimo įmonėje apdrausti indėlininkus*¹³² - šių įstaigų *kreditorius*. Taigi bankrutuojant šioms įstaigoms, šia nuostata yra ginami kreditorių turiniai interesai. Jeigu banko kuriam iškelta bankroto byla kreditorių yra daugiau kaip 50, tada visas kreditorių susirinkimo teises perima kreditorių komitetas, išskyrus teisę sudaryti ir keisti komitetą. Komiteto narių turi būti ne daugiau kaip 15¹³³. Vadinasi, ne visi banko kreditoriai gali dalyvauti sprendžiant klausimus susijusius su bankroto procesu.

Draudimo įmonės bankroto bylos nagrinėjimo metu draudėjų ir kitų kreditorių susirinkimai nešaukiami. Jų interesams atstovauja kreditorių atstovų komitetas. Šis komitetas sudaromas iš ne daugiau kaip 15 narių (129 str. 6 d.)¹³⁴. Siekiant, kad kreditoriai būtų informuoti apie draudimo įmonės bankrotą, bankrutuojančios draudimo įmonės administratorius apie sprendimą išskelti bankroto bylą draudimo įmonei privalo nedelsdamas raštu pranešti kiekvienam žinomam kreditoriui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė yra kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje (133 str. 5 d.). Ginant bankrutuojančios draudimo įmonės kreditorių teises, yra nustatyta sąlyga, kad bankrutavusios draudimo įmonės ir užsienio valstybės draudimo įmonės filialo, kurio veikla nutraukiama, draudimo teisės aktų nustatyta tvarka apskaičiuotus draudiko įsipareigojimus, atsirandančius iš draudimo ir (ar) perdraudimo sutarčių ar susijusius su jomis dengiantis turtas (toliau – turtas) gali būti naudojamas tik draudėjų, apdraustųjų, naudos gavėjų bei nukentėjusių trečiųjų asmenų kreditoriniams reikalavimams, atsirandantiems iš draudimo sutarčių, tenkinti (134 str. 1 d.). Šios taisyklės išimtimi yra atvejis, kai kitų lėšų nei bankrutuojančios draudimo įmonės turtas nepakanka administravimo išlaidoms padengti, teismas kreditorių atstovų komiteto siūlymu, atsižvelgdamas į priežiūros komisijos nuomonę, administratoriaus prašymu turi teisę skirti iki 10 procentų šio turto bankrutuojančios draudimo įmonės administravimo išlaidoms (134 str. 4 d.). Kreditorių reikalavimams padengti taip pat naudojamos kitos draudimo įmonės ar užsienio valstybės draudimo įmonės filialo lėšos, jei kreditorių reikalavimai

¹³¹ Lietuvos Respublikos finansų įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891

¹³² Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojas draudimo įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2635

¹³³ Lietuvos Respublikos bankų įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832

¹³⁴ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 94-4246

nebuvo visiškai patenkinti iš draudimo turto, bei visų kitų kreditorių reikalavimams tenkinti įstatymų nustatyta tvarka.

Taigi galime konstatuoti, kad atskiri įstatymai taip pat numato kreditorių teisių gynimo ypatumų, kurie nėra numatyti ĮBĮ.¹³⁵

Išanalizavus kai kuriuos kreditorių teisių gynimo bankroto bylose ypatumus, galima teigti, supaprastintu bankroto procesu siekiama pagreitinti bankrutuojančios įmonės likvidavimo procedūrą, tačiau jos metu nėra tinkamai ginami kreditorių interesai, kadangi bankroto byla šia tvarka keliami kai daroma pagrįsta prielaida ir (ar) nustatoma, kad įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, o pardavus įmonės turtą, pirmiausia apmokamos teismo ir administravimo išlaidos. Ir tik likusios lėšos (jeigu jų yra) skiriamos kreditorių reikalavimams patenkinti. Taigi kreditorių galimybės patenkinti savo kreditorinius reikalavimus supaprastinto bankroto proceso metu yra menkos. Bankrutuojant bankams, kredito unijoms, įmonėms ir užsienio bankams ar įmonėms, Lietuvos Respublikoje įsteigusioms filialus, kuriuose laikomi indėliai yra ginami kreditorių interesai, kadangi šios įstaigos privalo draudimo įmonėje apdrausti indėlininkus - t.y. kreditorius. Bankrutuojant draudimo kompanijai yra nustatoma dalis draudimo įmonės turto, kuris gali būti naudojamas tik draudėjų, apdraustųjų, naudos gavėjų bei nukentėjusių trečiųjų asmenų kreditoriniams reikalavimams, atsirandantiems iš draudimo sutarčių, tenkinti.

¹³⁵ Tam tikrus kreditorių teisių ypatumus numato Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 61-2183

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Darbo pradžioje iškelta hipotezė, kad tam tikros kreditorių teisės bankroto bylose nėra ginamos tinkamai, pasitvirtino.

1. Šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas atspindi kreditoriškąjį bankroto teisinio reguliavimo modelį, t.y. siekiama kuo greičiau patenkinti kreditorių reikalavimus, visiškai nenumatant įmonės skolininkės gelbėjimo. Tuo tarpu Lietuvos teismų praktikoje pažymima, kad bankroto institutu siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyrą. Todėl teismų praktikoje atsispindi neutralusis bankroto teisinio reguliavimo modelis.

2. Kreditorių teisių gynime labai svarbus kreditorių lygiateisiškumo principas reiškiantis, kad teisminis bankroto procesas pirmiausia skirtas ne pavienių kreditorių, bet visų kreditorių reikalavimų proporcingam patenkinimui užtikrinti. Todėl ir procesinės nuostatos, reglamentuojančios bankroto bylų nagrinėjimą, daugeliu atveju yra skirtos užtikrinti kreditorių lygiateisiškumo principo apsaugą. Teismai taip pat ne vienoje byloje yra konstatavę, jog siekiant tinkamai apginti kreditorių interesus turi būti laikomasi kreditorių lygiateisiškumo principo. Praktikoje kyla problemų, kai kreditorių reikalavimai yra tvirtinami keliomis nutartimis (neginčijami – viena nutartimi, administratoriaus ginčijami – vėlesnėmis nutartimis). Tokiu atveju vieni kreditoriai pradeda anksčiau naudotis jiems Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo suteiktomis teisėmis ir todėl atsiranda tam tikras kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimas. Siekiant to išvengti siūlytina įtvirtinti nuostatas, kad kreditorių reikalavimai būtų tvirtinami viena nutartimi.

3. Kreditorių teisių gynimo būdai numatyti ne tik specialiaame Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme, bet ir kitų teisės šakų įstatymuose, bei kituose teisės norminiuose aktuose. Kreditorių teisių apsaugos lygį atspindi teisės aktuose numatytos priemonės ir esanti teismų praktika. Bankroto bylose kreditorių teisių gynimą užtikrina teismas, bankroto administratoriaus, kreditoriai veikdami per kreditorių komitetą ar kreditorių susirinkimą, bei kiti asmenys, kuriems tai numatyta teisės aktuose. Tik visų šių subjektų užtikrinama visų priemonių visuma užtikrins kreditorių reikalavimų patenkinimą.

4. Teismas bankroto bylose vadovaudamasis viešuoju interesu ir siekdamas užtikrinti kreditorių interesus turėtų būti aktyvus. Teismas neturėtų tvirtinti tokios taikos sutarties, kurios sąlygos prieštarauja viešajai tvarkai, įstatymams ir yra akivaizdžiai nenaudinga kreditoriams. Siūlytina Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme numatyti nuostatą, kad po taikos sutarties pasirašymo teismas turėtų pareigą tikrinti, kaip ji vykdoma. Teismas bankroto bylose gindamas kreditorių interesus turėtų aktyviau aiškintis tyčinio bankroto prielaidas, ir tada kai to nereikalauja kreditoriai. Nustačius tyčinį bankrotą bei siekiant, kad bankroto bylose būtų tinkamai apginti kreditorių interesai, teismų praktikoje reikėtų plačiau naudoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50 straipsnio 3 dalies

nuostata, kad kai juridinis asmuo negali įvykdyti prievolės dėl juridinio asmens dalyvio nesažiningų veiksmų, juridinio asmens dalyvis atsako pagal juridinio asmens prievolės savo turtu subsidiariai. Siūlytina bankroto bylose kreditorius, kurie nurodomi ieškovo pareiškime iškelti bankroto bylą arba kreditorius, kurie įstojo į bankroto bylą jau po jos iškėlimo, laikyti trečiaisiais asmenimis pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, kadangi tik taip jie galės pasinaudoti jiems teisės aktų suteiktomis teisėmis. Tvirtindamas administratoriaus pateiktus kreditorių pareikštus reikalavimus teismas turėtų būti aktyvus ir remtis ne tik administratoriaus bei kreditorių pateiktais įrodymais, bet imtis visų priemonių siekiant išsiaiškinti kreditorių reikalavimų pagrįstumą. Bankroto bylose neturėtų būti taikomas sprendimas už akių.

5. Taikant laikinąją apsaugos priemonę – kreditorių reikalavimo teisės balsuoti kreditorių susirinkime sustabdymą – teismų praktika nėra vienoda (vieni taiko, kiti remiasi tuo, kad tokia laikinoji apsaugos priemonė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nėra numatyta). Šis kreditorių teisių gynimo būdas Lietuvos teismų praktikoje turėtų būti taikomas plačiau.

6. Bankroto administratorius, siekdamas tinkamai ginti kreditorių teises bankroto bylose ir vykdydamas visus jo kompetencijai priskirtus uždavinius, turi būti sąžiningas ir nešališkas. Siekdamas užtikrinti visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, administratorius negali turėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi.

7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.66 straipsnyje numatyta, kad pareiškus *actio Pauliana* ieškinį išieškojimas vykdomas tik ieškinį pareiškusio kreditoriaus naudai, tačiau teismų praktikos yra suformuluota nuostata, kad bankroto bylose išieškojimas iš įmonės skolininkės vykdomas visų jos kreditorių naudai. Teismų praktikos pagrindu, galimybė remiantis *actio Pauliana* ieškiniu ginčyti bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius suteikiama ne tik kreditoriui, bet ir bankroto administratoriui.

8. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme numatyta galimybė perleisti kreditoriaus reikalavimus kitam kreditoriui ar asmeniui. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad įmonės bankroto procesą labai įtakoja kreditorių reikalavimų dydžiai, siūlytina šią nuostatą keisti. Asmenys (dažniausiai tai buvę bankrutuojančių (bankrutavusių) įmonių vadovai, savininkai (akcininkai)), reikalavimų teisių perėmimo pagrindu bankroto proceso metu siekia turėti daugiau kaip 50 procentų visų teismo patvirtintų finansinių reikalavimų sumos ir priimti svarbiausius sprendimus kreditorių susirinkimuose, kurie nulemia visą bankroto procesą eigą, tuo pažeidžiant ir ribojant kitų kreditorių teises. Siūlytina, kad Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme atsirastų draudimas įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą perleisti finansinius reikalavimus buvusiam įmonės vadovui, savininkui, šių asmenų artimiesiems giminaičiams, sutuoktiniams, asmenims, įregistravusiems partnerystę įstatymų nustatyta tvarka. Tokiu atveju šie asmenys neturėtų lemti įtakos kreditorių susirinkimų (komitetų) nutarimų priėmimui, o tokia nuostata užtikrintų įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus.

9. Labai didelę įtaką bankroto procese turi kreditorių reikalavimų dydžiai. Nors teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose nepriklausomai nuo to, kokio dydžio yra jo reikalavimai bankrutuojančiai įmonei turi kiekvienas kreditorius, jo galimybės balsuojant lemti kreditorių susirinkimo nutarimus tiesiogiai priklauso nuo jo reikalavimų bankrutuojančiai įmonei dydžio. Dažnai pavieniai kreditoriai turintys daugiau kaip 50 procentų visų teismo patvirtintų finansinių reikalavimų sumos vieni gali priimti nutarimus kreditorių susirinkimuose. Kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro mažiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos, balsuojant negali lemti svarbių klausimų, todėl kreditorių susirinkimuose priimant nutarimus yra pažeidžiamos kreditorių mažumos teisės bei kreditorių lygiateisiškumo principas.

LITERATŪRA**Teisės norminiai aktai**

1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas//Valstybės žinios.1985, Nr. 1-1.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 39-961.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138.
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
6. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 94-4246.
7. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 29-843.
8. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 1997, Nr.64-1500.
9. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.
10. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 26, 29, 32, 35, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo ketvirtuoju⁽¹⁾ skirsniu ir13⁽¹⁾ straipsniu įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 116-5193.
11. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13¹, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymas Nr. X-1557//Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2456.
12. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832.
13. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.
14. Federalnij zakon Rossijskoj Federaciji o nesostojatelnosti (bankrotstve) ot 26 oktiabria 2002 goda No. 127-F3.
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 831 „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir gražinimo taisyklių patvirtinimo“ papildymo//Valstybės žinios. 2001, Nr. 58-2090.
16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 15 d. nutarimas Nr. 239 „Dėl kreditorių reikalavimų, kylančių iš piniginių prievolių, atsisakymo, vykdymo terminų atidėjimo ir piniginės prievolės pakeitimo kita prievole, kai įmonei iškelta restruktūrizavimo byla, kai bankrutuojanti įmonė sanuojama arba su ja sudaroma taikos sutartis, taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 17-686.

17. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. 221 „Dėl duomenų apie įmonės bankroto procedūras pateikimo ir skelbimo tvarkos, duomenų apie restruktūrizuojamą įmonę bei restruktūrizavimo procesą pateikimo ir skelbimo tvarkos, teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarkos, įmonių bankroto administravimo veiklos kontrolės tvarkos, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos sudėties, bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisijos nuostatų ir verslo administratorių etikos taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2001, Nr. 59-2137.

18. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2002 m. vasario 11 d. įsakymas Nr. 40 „Dėl skolų beviltiškumo ir pastangų šiems skoloms susigrąžinti įrodymo bei beviltiškų skolų sumų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 16-644.

19. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2003 sausio 21 d. įsakymas Nr. 4-21 „Dėl teismo skiriamo bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratoriaus kandidatūros derinimo tvarkos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr. 9-306.

20. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 4-377 „Dėl bankroto administratoriaus veiklos kontrolės taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 110-4181.

21. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 4-376 „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 110-4180.

Specialioji literatūra

1. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.

2. Baldin K. V., Belugina V. V., Galdickaja S. N., Perederzajev I. I. Bankrotstvo predprinijatiya. – Moskva, 2007.

3. Bivainis J. Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas//Teisės problemos. 1998, Nr. 3-4.

4. Bivainis J., Jovaišas K. //Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3.

5. Gerchard P. Institut nesostojatelnosti. – Moskva: Izdatelstvo leks, 2002.

6. Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R. ir kt. Civilinė teisė. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2004. T. 1 .

7. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. - Vilnius: Justitia, 2003. T. 1.

8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga Prievolių teisė – Vilnius: Justitia, 2003. T. 1.

9. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo komentaras//Verslo ir komercinė teisė. 2002, Nr. 2-3.
10. Mikuckienė V. Fizinį asmenų bankrotas: dabartis ir perspektyvos//Justitia. 2003, Nr. 3-4 (45-46).
11. Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69).
12. Mikuckienė V. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro dis.: soc. mokslai: teisė (01 S)/ MRU. – 2007.
13. Mikuckienė V. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese//Jurisprudencija. 2007, Nr. 5 (95).
14. Mikuckienė V. Bankroto proceso samprata//Jurisprudencija. 2008, Nr. 7 (109).
15. Norkus R. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, T. 57 (49).
16. Norkus R. Supaprastintas civilinis procesas. – Vilnius: Justitia, 2007.
17. Norkus R. Bankroto bylų nagrinėjimas: teorija ir praktika//Justitia. 2007, Nr. 2 (64).
18. Smaliukas K. Kreditoriaus interesų apsaugos priemonės bankroto atveju//Juristas. 2007, Nr. 10.
19. Spaičienė J. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918 – 1940 metais//Jurisprudencija. 2006, Nr. 11(98).
20. Stepanov V.V. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossiji, Franciji, Angliji i Germaniji. – Moskva: Statut, 1999.
21. Survilaitė R., Andriulevičiūtė R. Bankroto reglamentavimo dabartis ir ateitis Lietuvoje//Juristas. 2008, Nr. 7-8.
22. Šeršenevič G. F. Konkursnyj proces. Klasika Rossijskoj civilistik. – Moskva, 2000.
23. Teliukina M. V. Konkursnoje pravo. Teorija i praktika nesostojatelnosti (bankrotstva). – Moskva: Delo, 2002.
24. Tkačov V. N. Nesostojatelnost (bankrotstvo) v Rossijskoj Federaciji. Pravovoje regulirovanije konkursnych otnošenij. – Moskva: Knižnyj mir, 2006.
25. Vaišvila A. Teisė teorija. - Vilnius: Justitia, 2004.
26. Višinskis V. Skolų išieškojimas iš bankrutuojančios individualios (personalinės) įmonės ir jos savininko//Jurisprudencija. 2005, T. 69(61).

Teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1998 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-2/1998, *Kauno miesto VMI v. S.L.*, kat. 24// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=16604.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1998 m. kovo 16 d. nutartis Nr. 3K-16 KB „*Senamiesčio bankas*“ v. *Jinro (H. K.) International Limited*, kat. 24 // http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartys.aspx?id=16600.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001, *AB Turto bankas v. UAB „Rimeda“, AB „Lietuvos taupomasis bankas“*, kat. 15.2.1.1., 31.6.1., 125.6// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11186.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-483/2001 *AB Turto bankas ir AB „Jonavos montuotojas“*, kat. 36.3; 32.21// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11478.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose// http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartys.aspx?id=26361.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002 *bankrutuojanti AB „Litimpex bankas“ v. UAB „Pajūrio paslaptys“*, kat. 15.2.1.1// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=10376.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2004 *UAB „Palangos statyba“ v. BUAB „Pamario langai“*, kat. 31.6.1// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27350.
8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-680/2004 *BUAB „Laisvės“ kino teatras v. UAB „Bombos filmai“*, kat 125.6// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27445.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2005, *Kriščiūno firma Įgis v. S. Danielius*, kat. 126.8// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27675.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-30/2006 *bankrutavusi R. M. stomatologinė klinika v. UAB „Ratio“, AB bankas „Snoras“, A. M., R. M.*, kat. 21.4.1.2; 21.4.1.4; 22.5; 114.11; 126.5// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29412.

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 6 d. nutartis Nr. 3K-3-174/2006, *VSDFV Radviliškio skyrius v. P. S.*, kat. 128.11 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29673.

12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-223/2006, *BUAB „Strauja“ administratorius UAB „Valeksa“ v. Kauno m. apylinkės teismo Hipotekos skyrius*, kat. 128.17 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29731.

13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2006, *G. K. pagal BK 207 str. 1 d., BK 183 str. 1 d., BK 208 str. 2 d.*, kat. 1.2.14.9; 2.2.3.; 1.1.8.1// http://www.lat.lt/3_nutartys.aspx?id=29846.

14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-266/2006, *K. J. J. v. J. B. ir V. K.*, kat. 44.5.1; 44.5.2.1 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30069.

15. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383/2006 bankrutuojanti *Kauno miesto savivaldybės įmonė „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė*, kat. 21.4.1.1; 121.13 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30080.

16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-504/2006, *UAB „Tamro“ v. BUAB „Farmakonas“*, kat. 40.2 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30238.

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-529/2006, *AB Turto bankas v. AB „Oruva“, UAB „Oruva“ ir Ko, UAB „Parex lizingas“*, kat. 21.4.1.1; 35.6.1; 40.2; 126.8 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30289.

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-598/2006, *A. L. v. A. Ž.*, VĮ Registrų centras, BŽŪB „Gailiūnai“ kat. 21.1; 27.3.4 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30548.

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-619/2004, *L. T v. J. P. M., S. P., L. U. ir kt.*, kat. 35.6.1; 41 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30560.

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-637/2006, *UAB „Baltijos žuvys“ v. Klaipėdos m. apylinkės teismo Hipotekos skyrius*, kat. 126.8 „S“// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30589.

21. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-192/2007 (S), A. Ž. v. T. Ž., kat. 75.8// http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1.

22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007, UAB „Veivira“ v. asociacija Linava, UAB „Linavos servisas“, UAB „Revi“, kat. 126.8// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31954.

23. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-606/2007, BUAB „Medicinos sistema“ v. UAB „Lietpak“, UAB „Pretrionas“, UAB „Kauno vandenys“, AB „TEO LT“, UAB „Kauno švara“, kat. 125.6 (S)// http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1.

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-226/2008, BUAB „Ekmecha“ v. UAB „Juvasta“, kat. 126.5 (S)// http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32938.

25. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 3 d. nutartis bankroto byloje Nr. 2-153/2003, UAB „Ekama“, kat. 125.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

26. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-393/2005, UAB „Česlovas ir kompanija“ v. A. Kardoko IĮ „Mugė“, kat.126.8.

27. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-390/2005, BUAB „Arminga“ ir Ko, kat. 126.8 (S)// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

28. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-310/2006 UAB „Žalmargės pienas“ gen. direktorius J. B. v. UAB „Žalmargės pienas“, kat. 126.3 (S)// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

29. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-541/2006, UAB „Veivira“ v. UAB „Revi“, kat. 110.1; 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

30. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-251/2007, Klaipėdos miesto savivaldybė v. savivaldybės įmonė „Vyturys“, kat. 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

31. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-341/2007, UAB „Sava statyba“ v. BUAB „Optimalūs finansai“, kat. 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

32. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-504/2007, *A. K. v. UAB „Barklita“*, kat. 121.20; 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

33. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-791/2007, *pagal Z. B. atsikraįjį skundą*, kat. 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

34. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-777/2007, *J. Valionienės firma „Egstama“ v. AB Turto bankas*, kat. 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

35. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-296/2006 *UAB „Arvio sodas“, UAB „Ceba“, UAB „Simonta“, UAB „Steda“ v. UAB „Krostaga“*, kat. 122.1; 122.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

36. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-509/2008, *R. A. v. BUAB „Kruzas“ administratorius UAB „Mikola“*, kat. 126.5// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>;

37. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-534/2008 *UAB „Danske lizingas“ v. UAB „Cars Agro Rent“*, kat. 126.2// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

38. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-553-2/2008, *dėl Z. M. balsavimo teisės sustabdymo kreditorių susirinkime*, kat. 110.1; 126.8// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

39. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-600/2008, *V. P. atskirasis skundas*, kat. 126.4// <http://www.apeliacinis.lt/Default.aspx?tabid=66>.

40. Vilniaus apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1502-560/08, *pagal UAB „Eliptica“ administratoriaus prašymą*, kat. 126.8.

41. Teismų praktikos, susidariusios nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas, remiantis 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu, apibendrinimo apžvalga. Aprobauta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 33. // Teismų praktika. 2001. Nr. 16.

Interneto svetainių duomenys

1. Bankrotas (2) kalnai dokumentų// <http://www.verslas.banga.lt/lt/patark.full/3d6e9663d9b84>.

2. Butrimienė G. Ar ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų dalyviai pagal bendrą taisyklę neatsakys už bendrovės prievoles, gali būti patraukti civilinėn atsakomybėn? *International Journal of Baltic Law (International Journal of Baltic Law)*, issue: 4/2005, pages: 60-78// <http://www.cceol.com/aspx/getdokument.aspx?logid=5&id=9b6b626a-d88b-4829-accf-6b4bfb831e2>.

3. Civilka M. Akcininkų atsakomybė už bendrovės prievoles// http://www.regija.lt/lt_/akci.html.

4. Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai. Teisės naujienų biuletenis. 2008 liepa// <http://www.lawin.lt/lt/docs/download/4581.php>.

5. Višinskis V., Driukas A., R. Svetikaitė R. ir kt. Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė// <http://www.ukmin.lt/ltsw/doc/Nemokumo%20studija.doc>.

Junaitė S. Kreditorių teisių gynimas bankroto bylose: teorija ir praktika / Verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovė asist. Salvija Kavalnė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2008. – 69 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuoti ir įvertinti kreditorių teisių gynimo būdai bankroto bylose bei pateikti siūlymai kaip reiktų spręsti tam tikras išskylančias problemas. Pirmajame darbo skyriuje teoriniu aspektu tiriama kreditorių teisių gynimo bankroto bylose reikšmė. Šiame skyriuje suformuluota kreditorių teisių gynimo samprata, aptariamos kreditorių teisių gynimo ištakos, kreditorių lygiateisiškumo principas, nustatomi bankroto instituto tikslai. Analizuojami bankroto teisinio reguliavimo modeliai pasaulyje, bei nustatoma kokį bankroto teisinio reguliavimo modelį pasirinkusi Lietuva. Antrasis darbo skyrius skirtas konkrečių kreditorių teisių gynimo būdų analizei. Joje išanalizuojami kreditorių teisių gynimo būdai bankroto bylose, kuriuos užtikrina teismas, bankroto administratorius, kreditorius, veikdamas savarankiškai arba per kreditorių susirinkimą, ar kreditorių komitetą bei kiti asmenys, kuriems Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas numato pareigas ir/ar teises ginti kreditorių interesus. Trečiajame skyriuje analizuojami kreditorių teisių gynimo supaprastinto bankroto proceso metu bei bankrutuojant finansų įstaigoms ypatumai.

Pagrindiniai žodžiai: bankroto byla, kreditorius, kreditorių teisės, kreditorių teisių gynimas, bankroto administratorius, teismas, kreditorių susirinkimas.

Junaitė S. Assertion of creditor's rights in bankruptcy cases: theory and practice / Master's thesis of Business Law. Master's Thesis Supervisor assist. Salvija Kavalnė. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2008. – 69 p.

ANNOTATION

In the Master's thesis the ways of protection of creditors' rights in cases of bankruptcy are analysed and evaluated, as well as proposals regarding the solutions of certain arising problems are put forward. In the first section of the thesis the significance of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy is analysed from the theoretical point of view. In this section the conception of the protection of creditors' rights is formulated, the sources of the protection of creditors' rights and the principle of equality of creditors are discussed, the objectives of bankruptcy institutions are established. The models of legal regulation of bankruptcy in the world are analysed and the model of legal regulation of bankruptcy applied in Lithuania is defined. The second section is dedicated to the analysis of the specific ways of the protection of creditors' rights. The ways of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy that are ensured by the court, bankruptcy administrator, creditor acting alone or through the meeting of creditors or the creditors' committee, and other persons, who are provided for the duties and/or the rights to protect the interests of creditors by the Enterprise Bankruptcy Law of the Republic of Lithuania, are also analysed in this section. In the third section the peculiarities of the protection of creditors' rights during a simplified bankruptcy process and in case of bankruptcy of financial institutions are analysed.

Keywords: cases of bankruptcy, creditor, creditor's rights, protection of creditor's rights, administrator of bankruptcy, court, creditor meetings.

Junaitė S. Kreditorių teisių gynimas bankroto byloje: teorija ir praktika / Verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovė asist. Salvija Kavalnė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2008. – 69 p.

SANTRAUKA

Magistrinio baigiamojo darbo tema yra aktuali, kadangi kreditorius yra viena svarbiausių figūrų bankroto procese ir bankroto procedūra turi būti apginti visų kreditorių interesai, t.y., kad kuo greičiau ir visa apimtimi būtų patenkinti reikalavimai įmonei skolininkei. Kreditorių interesų saugojimas jau nuo seno buvo teisinio reguliavimo objektas, o ypač šiuo metu, kai pasaulį apėmusi ekonominė krizė ir bankrutuoja daug įmonių. Šiame darbe analizuojamas kreditorių teisių gynimas tik bankroto byloje, t.y. tik tada, kai jas iškelia ir nagrinėja teismai. Darbo tyrimo objektas yra kreditorių teisių gynimas bankroto byloje. Darbo tikslas – išanalizuoti kreditorių teisių gynimo bankroto byloje teorinius ir praktinius aspektus, surasti esamus teisinio reglamentavimo trūkumus, pasiūlyti praktikoje iškylančių problemų, susijusių su kreditorių teisių gynimu bankroto byloje, sprendimo būdus. Apie bankroto procesą lietuvių kalba yra parašyta labai mažai, lietuvių autorių darbai šia tema yra tik periodiško pobūdžio – straipsniai teisiniuose žurnaluose. Mokslinių tiriamųjų darbų, kuriuose būtų visapusiškai išanalizuoti kreditorių teisių gynimo bankroto byloje aspektai, iškeltos problemos, šiuo metu nėra. Taigi bankroto teisės naujumas Lietuvos teisinėje sistemoje ir teisinės literatūros stygius lemia tai, kad kol kas kreditorių teisių gynimo bankroto byloje teisinis reguliavimas dar nėra nusistovėjęs. Todėl svarbi vieta teisės sistemoje tenka teismų praktikai. Lietuvos įstatymuose numatyta daug būdų siekiant apginti kreditorių interesus: tai administratoriaus pareigos, teismo užtikrinami kreditorių interesų gynimo būdai, kreditorių susirinkimo bei kreditorių komiteto galios, siekiant užtikrinti kreditoriaus interesus, bei kreditoriaus kaip savarankiško subjekto teisės, kuriomis naudodamasis gina savo interesus, siekiama išsiaiškinti šie būdai tinkamai užtikrina kreditorių teisių gynimą bankroto byloje.

Darbe keliami tokie pagrindiniai uždaviniai:

- 1.) atskleisti kreditorių teisių gynimo bankroto byloje reikšmę;
- 2.) išanalizuoti tuos būdus, kurie gina kreditorių teises ir teisėtus interesus bankroto byloje;
- 3.) atskleisti tam tikrus kreditorių teisių gynimo bankroto byloje ypatumus.

Darbas susideda iš įvado, trijų skyrių, išvadų ir pasiūlymų, literatūros sąrašo, anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Tyrimo eigoje buvo naudojami dokumentų analizės metodas, sisteminės analizės metodas, abstrakcijos, loginis ir apibendrinimo metodai, lyginamasis metodas.

Vertinant šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, galima konstatuoti, kad pastarasis atspindi kreditoriškąjį bankroto teisinio reguliavimo modelį, t.y. siekiama

kuo greičiau patenkinti kreditorių reikalavimus, visiškai nenumatant įmonės skolininkės gelbėjimo. Tuo tarpu išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, galima pažymėti, kad bankroto institutu siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyrą. Bankroto bylose labai svarbus kreditorių lygiateisiškumo principas, tačiau tam tikras jo pažeidimas yra, kai kreditorių reikalavimai yra tvirtinami keliomis nutartimis (neginčijami – viena nutartimi, o administratoriaus ginčijami – vėlesnėmis nutartimis). Tokiu atveju vieni kreditoriai pradeda anksčiau naudotis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo suteiktomis teisėmis. Siekiant to išvengti siūlytina įtvirtinti nuostatas, kad kreditorių reikalavimai būtų tvirtinami viena nutartimi. Teismas bankroto bylose gindamas kreditorių interesus turėtų aktyviau aiškintis tyčinio bankroto prielaidas, ir tada kai to nereikalauja kreditoriai. Nustačius tyčinį bankrotą bei siekiant, kad bankroto bylose būtų geriau apginti kreditorių interesai, teismų praktikoje reikėtų plačiau naudoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad kai juridinis asmuo negali įvykdyti prievolės dėl juridinio asmens dalyvio nesąžiningų veiksmų, juridinio asmens dalyvis atsako pagal juridinio asmens prievolės savo turto subsidiariai. Siūlytina, bankroto bylose kreditorius, kurie nurodomi ieškovo pareiškime iškelti bankroto bylą arba kreditorius, kurie įstojo į bankroto bylą jau po jos iškėlimo, laikyti trečiaisiais asmenimis pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus, kadangi tik taip jie galės pasinaudoti jiems teisės aktų suteiktomis teisėmis. Bankroto bylose neturėtų būti taikomas sprendimas už akių. Siūlytina, kad Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme atsirastų draudimas įsiteisėjus nutarčiai iškelti bankroto bylą perleisti finansinius reikalavimus buvusiam įmonės vadovui, savininkui, šių asmenų artimiesiems giminaičiams, sutuoktiniams, asmenims, įregistravusiems partnerystę įstatymų nustatyta tvarka. Tokiu atveju šie asmenys negalėtų įsigyti perleidžiamų kreditorių reikalavimų ir neturėtų lemiamos įtakos kreditorių susirinkimų (komitetų) nutarimų priėmimui, o tokia nuostata labiau užtikrintų įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus.

Junaitė S. Assertion of creditor's rights in bankruptcy cases: theory and practice / Master's thesis of Business Law. Master's Thesis Supervisor assist. Salvija Kavalnė. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2008. – 69 p.

SUMMARY

The topic of the Master's thesis is burning, because creditor is one of the most important figures in bankruptcy process and he/she has to protect interests of all creditors, i.e. their claims have to be met as soon as possible and in all entirety. Protection of the interests of creditors has long been the object of legal regulation, especially at present when the world is in economic crisis and a lot of companies go bankrupt. In this thesis the protection of creditors' rights is analysed only in cases of bankruptcy. The aim of the thesis is to analyse theoretical and practical aspects of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy, to find existent shortcomings of legal regulation, to put forward the ways of solution of the problems arising in practice and related to the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy. The works of Lithuanian authors on this subject are only periodical – articles in law magazines. Thus the novelty of bankruptcy law in the legal system of Lithuania and lack of law literature determine that legal regulation of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy has not been established yet. Therefore an important role falls to court practice.

The following main tasks are set:

- 1) to reveal the significance of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy;
- 2) to analyse the ways, which protect the creditors' rights in cases of bankruptcy;
- 3) to reveal certain peculiarities of the protection of creditors' rights in cases of bankruptcy.

The thesis consists of the introduction, three sections, conclusions and proposals, list of literature, annotation in Lithuanian and English, summary in Lithuanian and English.

The document analysis method, systemic analysis method, abstractions, logic and generalization methods, comparative method were used in the analysis.

While evaluating the existing Enterprise Bankruptcy Law of the Republic of Lithuania it can be stated that it reflects creditors' model of legal regulation of bankruptcy. After the analysis the balance among the interests of creditor and debtor in the court practice of Lithuania is sought to be achieved. The principle of equality of creditors is very important in cases of bankruptcy, but a certain violation of this principle is present when the claims of creditors are being approved by several rulings. In that case some creditors begin exercising the rights provided to them earlier. In order to avoid such a situation it is proposed to adopt provisions that claims of creditors are approved by one decision. While defending the interests of creditors in cases of bankruptcy the court should investigate into the background of fraudulent bankruptcy more actively and to do that not upon demand of creditors. After

fraudulent bankruptcy has been established and in order to better protect the interests of creditors in cases of bankruptcy the provision of Article 2.50 (3) of the Civil Code of the Republic of Lithuania saying that “where a legal person fails to perform his obligations due to acts in bad faith of a member of the legal person, the member of a legal person shall, in a subsidiary manner, be liable for the obligations of a legal person by his property.” should be applied more widely. It is proposed to consider the creditors indicated in claimant’s petition to institute bankruptcy proceedings or the creditors who have entered in a case of bankruptcy after its bringing as the third party lodging independent claims, as this is the only way for them to exercise the rights conferred to them by legal acts. The decision in absentia should not be applied in bankruptcy cases. It is proposed that the ban is put in the Enterprise Bankruptcy Law of the Republic of Lithuania to transfer claims to previous head of the company, its owner, close relatives of these people, spouses, persons who entered into registered partnership after the decision to institute bankruptcy proceedings has come into effect. In that case these persons would not be able to acquire the claims being transferred by creditors and would not have decisive influence over the adoption of the decisions by creditor meetings (committees), and such provision would better provide for the rights and legitimate interests of creditors of an enterprise.